

54

ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ

Sönmez Taner

Hacettepe Üniversitesi

Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi

Yönetmeliği'nin

Kütüphanecilik Bilim Dalı İçin Öngördüğü

BİLİM UZMANLIĞI TEZİ

olarak hazırlanmıştır.

Ankara

Temmuz, 1978

MESEF DEKANLIğINA,

İşbu alışma, jürimiz tarafından, Kütüphanecilik bilimi dalında BİLİM UZMANLIğI TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: _____

Üye : _____

Üye : _____

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım. .../.../ 1978

Dekan

Prof. Dr. Dinçer ÜLKÜ

Ö N S Ö Z

Doğal kaynakların sınırlı olduğu ve ülkeden ülkeye değişiklik gösterdiği; ve her türlü eşitsizliğin hüküm sürdüğü dünyamızda, sınırsız olan ve bütün toplumların, üzerinde eşit hakka sahip olduğu tek ortak kaynak "bilgi" dir. Doğal kaynakların sınırlı olmasına karşılık, bilgi sınırsızdır. Doğal kaynaklar kullanıldıkça tükenir ve biter, Oysa, bilgi kullanıldıkça yenilenir ve çoğalır. Öte yandan, bugün varolan bilgi gömüsü (hazine) insanlığın ortak çabası ve katkısı sonucu, ortak fedakârlıklar pahasına elde edilmiş ve edilmekte olan bir kaynaktır. Bu olgu, üretilmiş bilgilerin kullanılmasıyla erişilen yenilikler ve gelişmelerde bütün insanlığın ortak katkısı olduğu anlamını taşır. Bugün, bazı ülkelerin uzayı fethetme ve dünyamızdan başka gezegenlere uzanma yolundaki başarılı girişimleri, herhalde sadece bu ülkelerde üretilmiş olan bilgilerden yararlanılmasıyla elde edilmemiştir. Bu başarılarda, dünden bugüne dünyanın her yerinde üretilmiş ve üretilmekte olan bilgilerin katkısı olduğu yadsınamaz.

Ulusal ve uluslararası düzeylerde, "giderek tükenen sınırlı doğal kaynaklara karşın bilginin sınırsız ve çok değerli bir kaynak olduğunun bilincine varılması; ayrıca bilginin insanlığın ortak çabaları sonucunda elde edilmiş ortak bir kaynak olduğu gerçeğinin anlaşılması" sonucu olarak, bilginin daha iyi değerlendirilmesi ve eşit koşullar ve olanaklar

içinde bütün toplumların yararına sunulması amacıyla, uluslar ve uluslararası kuruluşlar biraraya gelerek "uluslararası enformasyon sistemleri" ni oluşturma ve gerçekleştirme çabasına girişmişlerdir.

Tez çalışmamızın konusunu oluşturan uluslararası enformasyon sistemlerinden, birgün ülkemizin de özlenen ve gereken düzeyde yararlanma aşamasına gelmesi, dileğimizdir.

Gerek tez konusunun seçiminde, gerekse tez çalışmasının yürütülmesi ve tamamlanmasında çok yakın ilgi ve desteklerini gördüğüm Tez Hocam Sayın Doç. Dr. İlhan Kum'a ve TÜRDOK Müdürü Sayın Kısmet Burian'a gönülden teşekkürlerimi sunarım.

Ayrıca, bilgi ve belge bulma konusunda bana yardımcı olan çalışma arkadaşım Eser Erkmen ile TÜRDOK Fotokopi Bölümü elemanlarına teşekkürlerimi belirtirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	vi
1. BÖLÜM - GİRİŞ	1
1.1 Amaç	1
1.2 Yöntem ve Kaynaklar	4
1.3 Tezin Düzeni	7
1.4 Tanımlar	7
1.5 Çalışmanın Kapsamı ve Konunun Sınırlandırılması	16
1. BÖLÜMÜN DİP NOTLARI	19
2. BÖLÜM - ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER	24
2.1 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Felsefesi	24
2.2 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Oluşmasını ve Gelişmesini Etkileyen Nedenler	29
2.3 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Amacı	36
2.4 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Yapısal özellikleri - Örgütlenme	37
2.5 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Gerçekleşmesi ve İşlerliğini Sağlayan Koşullar	39
2.6 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Bir Ülke İçin Maliyeti ve Buna Karşılık Sağladığı Kazançlar	43
2. BÖLÜMÜN DİP NOTLARI	47

3. BÖLÜM - ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİNİN	
ÇEŞİTLENMESİ VE ÖRNEKLER.....	51
3.1 Hükümetlerarası Bir Kuruluşun Girişimi ve Üye Ülkelerin	
Katkısı ile Belirli Bir Konuda Geliştirilen, Uluslararası	
Denetim ile Yürütülen Sistemler	51
3.2 Çeşitli Uluslararası Kuruluşların Ortaklaşa Geliştirmek-	
te Oldukları Sistemler	69
3.3 Belirli bir Coğrafik Alanı Kapsayan Sistemler	71
3.4 Belge Türü ile Sınırlanan Sistemler	75
3.5 Kuruluşlararası Sistemler.....	81
3.6 Uluslararası Kapsam, Yaklaşım ve Uygulamaya Dönüşen	
Ulusal Sistemler	82
3.7 Diğer Sistemler	84
3. BÖLÜMÜN DİP NOTLARI	87
4. BÖLÜM - ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ ARASINDA	
İŞBİRLİĞİ-UYUM VE EŞGÜDÜM SORUNU: UNISIST KAVRAMI	91
4.1 UNISIST Sözcüğünün Anlamı	91
4.2 UNISIST Programının Kavramsal İçeriği	92
4.3 UNISIST'in Tarihçesi	96
4.4 UNISIST Programının Kapsamı	98
4.5 UNISIST Ulusal Odak Birimleri (UNISIST National Focal	
Points)	104
4. BÖLÜMÜN DİP NOTLARI	107

5. BÖLÜM - ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİNİN GEREĞİ OLARAK ULUSAL ENFORMASYON SİSTEMİ - NATIS-KAVRAMI.....	110
5. BÖLÜMÜN DİP NOTLARI	113
6. BÖLÜM - ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ VE TÜRKİYE	114
6. BÖLÜMÜN DİP NOTLARI	119
7. BÖLÜM - SONUÇ VE ÖNERİLER	120
7.1 Sonuç	120
7.2 Öneriler	126
7. BÖLÜMÜN DİP NOTLARI	131

EKLER

1. EK : Yazışma ile Doğrudan Bilgi Sağlanan Sistemler..	132
2. EK :	134
1. LİSTE : Başka bir Amaç ve Başka bir Konuda Kurulmuş Olmakla Birlikte Enformas- yon Alanında Faaliyette Bulunan Uluslararası Kuruluşlar	136
2. LİSTE : Arşiv, Kütüphanecilik, Dokümantasyon ve Enformasyon Alanında Faaliyette Bulunmak Üzere Kurulmuş Olan Uluslar- arası Kuruluşlar ve Dernekler.....	139
3. LİSTE : Uluslararası Enformasyon Sistemleri	141
BİBLİYOGRAFYA	145

1. BÖLÜM

G İ R İ Ş

1.1 Amaç

Bilgiyayım (enformasyon) uzmanları ve kütüphanecilerin görevi, dünyanın neresinde üretilirse üretilsin, her türlü bilgi ve belgenin, bilgiye gereksinme duyan bütün bilgi kullanıcılarına ulaştırılmasını sağlamaktır.

Türk kütüphanecileri ve bilgiyayım uzmanlarının görevi de, Türk devleti, Türk toplumu ve her düzeydeki Türk vatandaşının, Türkiye içinde ve dışında üretilmiş ve üretilmekte olan bilgi ve belgelerden en kolay, en ekonomik, en akılcıca ve en etkin bir biçimde yararlanmasını sağlamaktır. Dünya bilgi üretimini dünya ülkelerinin ortak katkılarıyla denetim altına alma, bu bilgileri işleyip düzenleyerek yine dünya toplumlarının yararına sunma ilkesini gerçekleştirmek üzere geliştirilen "Uluslararası enformasyon sistemleri" bu yararın sağlanabileceği kanallardan bir tanesidir. Bu nedenle, Türk kütüphanecileri ve bilgiyayım uzmanlarının bu alandaki gelişmeleri izlemesi, Türkiye'yi ilgilendiren Uluslararası enformasyon sistemlerinden haberdar olması, sistemleri tanınması ve bilgi kullanıcıları ile diğer ilgililere ve yetkililere bu sistemleri tanıtmaları ve sistemlerden yeterince yararlanmayı sağlamanın gerekli olduğu düşüncesi, bizi bu konuda bir tez çalışması yapmağa yönelten nedenlerden birisi olmuştur.

Çeşitli etkenlere bağlı olarak, uluslar, hükümetler ve uluslararası kuruluşlar biraraya gelip "Uluslararası enformasyon sistemleri" geliştirmektedirler. Sayıları giderek artmakta olan bu sistemler, genellikle belirli bir uluslararası kuruluşun denetim ve gözetiminde, çeşitli içerik ve düzeylerde oluşturulmaktadır. Sistemlerin ortak amacı, eldeki dünya bilgi gömüsü ve üretiminin, uluslararası işbirliği, iş bölümü, ortak katkı ve çalışma ile denetim altına alınması ve bilginin bütün toplumlar ve bireylere eşit koşullarda ulaştırılmasının sağlanmasıdır.

Uluslararası enformasyon sistemleri; amaç, felsefe, örgütlenme ve işleyiş bakımından, uluslararası bilgi alışverişi ve bilgi alışverişini gerçekleştirmede uluslararası işbirliğine yeni boyutlar, yeni yaklaşımlar getirmiştir.

Uluslararası enformasyon sistemlerinin başka bir yönü de, ulusal enformasyon sistemleri ve ulusal enformasyon sistemlerinin altyapısını oluşturan çeşitli ögelerin geliştirilmesinde zorlayıcı bir etken olmasıdır. Çünkü, uluslararası enformasyon sistemlerinden yeterince yararlanma, ulusal enformasyon sisteminin etkinliğine bağlı olmaktadır. Ulusal enformasyon sisteminin altyapısını oluşturan temel ögelerden birisinin insangücü olduğunu düşünürsek, uluslararası enformasyon sistemlerinin varlığından haberdar olmak, bu sistemleri bilinçle izlemek ve sistemler ile sistemlerin getirdiği olanaklardan yararlanabilmek için, bilgiyayım uzmanı, kütüphaneci ve diğer ilgililerin sistemler hakkında yeterli bilgi sahibi olmalarının gerekliliği üzerinde birleşiriz.

İzleyebildiğimiz ve gözleyebildiğimiz kadarı ile bu sistemler ülkemizde yeterince tanınmamakta, bilinmemekte ve dolayısıyla sistemlerden yararlanılmamaktadır. Bu durum, çeşitli yönlerden bir eksiklik olarak kabul edilmektedir. Örneğin, bu sistemlerden yararlanmamak, ülkemizdeki tüm bilgi kullanıcıları yönünden bir kayıptır; ikincisi, meslek açısından ve ulusal enformasyon politikası ve sistemi açısından bir eksikliktir, çünkü bu sistemlerden öğrenilecek yaklaşımlar, alınacak dersler, sağlanacak yararlar vardır. Öte yandan, Türk devletinin çeşitli anlaşmalarla bağlı olduğu hükümetlerarası kuruluşlarca geliştirilen ve yönetilen bu sistemlere katılmamak ve bunlardan yararlanmamak Türk devleti ve Türk toplumu adına bir kayıptır. Kaldı ki, bu sistemlerin çoğunluğu, geliştirmekte olan ülkelere bir takım kolaylıklar ve olanaklar tanımaktadır. Sistemleri ve bu alandaki gelişim ve oluşumları izlememek ve sistemlere katılmamakla, sağlanan bu tür olanaklar da yitirilmiş olmaktadır.

Amacımız:

- kurulmuş ve kurulmakta olan uluslararası enformasyon sistemlerini saptamak, tanıtmak;
- bu sistemlerin oluşmasında ve hızla gelişmesinde etken olan nedenleri irdelemek;
- bu sistemlerin ülkemiz açısından doğurduğu sonuçları değerlendirmek;
- herhangi bir sisteme katılma kararı verilirken ortaya çıkacak sorunlara açıklık getirmek;

- sisteme katılmanın ön koşullarını belirlemek;
ve sonuç olarak bu sistemlerden yeterince yararlanabilmek için yapılması gerekli çalışmalar ve alınması gerekli önlemler üzerinde durmaktır.

Yine, izleyebildiğimiz kadariyle, uluslararası enformasyon sistemleri konusunda kendi dilimizde hemen hemen hiçbir kaynak, hiçbir belge bulunmamaktadır. Gerek yakın çalışma çevremizde, gerekse meslekte çalışanları biraraya getiren çeşitli bilimsel, eğitsel ve sosyal toplantılarda bu eksiklikten yakınıldığına tanık olmaktadır. Bu bakımdan, tezimizin diğer bir amacı da, yaptığımız çalışmanın sonucu olarak, mesleğimize kendi dilimizde (Türkçe) bir kaynak kazandırmaktır diyebiliriz.

1.2 Yöntem ve Kaynaklar

Herhangi bir araştırma süreci içinde, bilim dalı ve konu ne olursa olsun, kişiyi araştırma yapmağa iten nedeni oluşturan "araştırma gereksinmesi ve üzerinde araştırılma yapılacak sorunun saptanması" olgusundan sonra yapılması gereken ilk iş literatür tarama ve incelemedir. 1/

Sorun üzerinde, daha önce yapılmış araştırma sonuçlarını ve bulguları içeren belgelerin saptanması, elde edilmesi, okunması ve irdelenip yorumlanması anlamını taşıyan literatür taraması, tez konumuz saptandıktan sonra uygulanan ilk aşama olmuştur.

Konu üzerinde, ulusal ve uluslararası alanda varolan belgelerin saptanabilmesi için başvuru kaynaklar, Türkiye Bibliyografyası 2/, Türkiye Makaleler Bibliyografyası 3/,

Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası 4/, Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni 5/, Library Literature 6/, Library and Information Science Abstracts 7/, Advances in Librarianship 8/, Annual Review of Information Science and Technology 9/ dir.

Ayrıca, tez kapsamına gireceği varsayılarak saptanan 30 kadar sistem ve kuruluşu, araştırma için son derece önemli olduğuna inanılan birinci elden bilgi elde etmek amacıyla, doğrudan mektuplar yazılmış ve belgeler sağlanmıştır. Bu kanalla bilgi ve belge sağlanan sistem ve kuruluşların listesi 1. EK'de sunulmuştur.

Bunun yanında, konu ile yakından ilgili olduğuna inanılan UNESCO Türkiye Millî Komisyonu Raporları 10/ incelenmiştir.

Yayın taraması ve elde edilen belgeler sonucunda, konu ile doğrudan ilgili olarak Türkiye'de hemen hemen hiç bir kaynağa rastlanamamıştır. Bunun nedeni, tez konusunu oluşturan "Uluslararası bilgi sistemleri" kavramı ve uygulamasının görece olarak çok yeni olması yanında, konuya şimdiye değin fazlaca ilgi gösterilmemiş olması biçiminde yorumlanabilir. Bu açıdan da, sadece kütüphaneciler ve bilgi yayım uzmanlarını değil fakat Türk toplumunun bütününe ilgilendirdiğine inandığımız uluslararası bilgi sistemleri konusunda hem meslektaşlarımız hem konu ile ilgili diğer yetkililerin yararına Türkçe bir belge kazandırma amacımız gerekçelenmiş olmaktadır.

Tezimiz ile ilgili araştırmaları yürütürken, sosyal bilimler alanında, özellikle tezlerin hazırlanmasında, büyük

ölçüde kullanıldığı kabul edilen "tarihi yöntem" ile "betimleme yöntemleri"nden 11/ yararlanılmıştır. Anılan yöntemler için Saim Kaptan, anılan eserinde şunları söylüyor:

" Gerçekte her araştırmada tarihi yöntemden az çok yararlanılmaktadır. Herhangi bir konu ya da problemle ilgili literatürü taramak geçmişte olup bitenler hakkında bilgi toplamaktan başka bir şey değildir.... Bugünü anlayabilmek için geçmişi öğrenmek lüzumlu ve zorunludur."

"... Betimleme araştırmalarında amaç, problemle ilgili belirli özellikleri incelemek, tanımlamak ve açıklamaktır. Betimleme araştırmalarında objeler genellikle mevcut zaman içinde incelenmekte olup, geçmişe ya da geleceğe ait olaylar ve bunlar arasındaki ilişkilerin araştırılmasında başka yöntemlere başvurulmaktadır. ... Betimleme araştırmalarında genellikle, soruşturma, anket ve gözlem gibi tekniklerden geniş ölçüde yararlanılmaktadır." 12/

Tez çalışmaları sırasında, betimleme yönteminin teknikleri arasında sayılan soruşturma, gözlem ve anket gibi tekniklerden de yararlanılmağa çalışılmıştır. 13/, 14/, 15/

Sonuç olarak, tezimiz bir durum saptama araştırmasıdır. Durum, yukarıda belirtilen çeşitli yöntemlerle saptanmağa çalışıldıktan sonra, konunun Türkiye için önemi üzerinde durulmuş, sonuç ve öneriler sunulmuştur.

Durumun saptanması, sonuçların ve önerilerin sunulmasında ayrıca, yine toplum bilimlerde kullanılagelen Mantık yönteminden yararlanılmıştır. "Yargılama, tümdengelim ve tüme-

varım yollarıyla düşünme" ve karara varma tekniklerini içeren mantıksal yöntem, bilgi kazanma, problem çözme ve gerçeği aramada uygulanan araştırma yöntemlerinden biridir. 16/

Bütün bu yöntemlere, her araştırma için geçerli olan "sezgi" kavramını da katarsak, sanırız ki tez çalışmasının yürütülmesinde sosyal bilimler için geçerli olan bilimsel yöntemin genel olarak, uygulandığını söyleyebiliriz 17/.

1.3 Tezin Düzeni

Tez metninin fiziksel düzeninde, bölümlerin numaralanması, dipnotların verilmesi ve bibliyografyada yer alan kaynakların sıralanmasında yararlanılan kaynaklar, Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi'nce hazırlanan Bilim Uzmanlığı ve Doktora Tezlerinin Yazılmasında, Teksirinde ve Ciltlenmesinde Gözönünde Tutulacak Standardlar (Esaslar) Yönergesi 18/, Turabian'ın eseri 19/, Yazılı Belgelerde Bölümlerin ve Alt Bölümlerin Numaralanması 20/ adlı Türk Standardı, ile diğer standartlardan 21/, 22/ yararlanılmıştır.

1.4 Tanımlar

Tezin başlığında geçen ve tez kapsamı içinde kullanılan sözcük ve deyimlere açıklık getirmek amacı ile aşağıdaki tanımların verilmesi uygun görülmüştür:

Tezin hazırlanması sırasında kullanılan belgelerin bütüne yakın çoğunluğu İngilizce dilinde olduğundan, tanımlar konusunda yararlanılan kaynaklar da çoğunlukla aynı dildeki konu sözlükleri 23/, 24/ ile diğer belgelerdir. Sözcüklerin kavram olarak tanımları yanında, Türkçe karşılıkları-

nın bulunmasında Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezince hazırlanan ve güncelliği korunan Bilişim Terimleri Sözlüğü'nden 25/ yararlanılmıştır.

Tanımlar verilirken gereken durumlarda, Türkçe sözcükten sonra ayraç içinde sözcüğün İngilizce dilindeki karşılığı verilmiştir.

Uluslararası (international): Webster's Sözlüğüne 26/, göre "uluslararası" sözcüğü, iki veya daha fazla ulusu etkileyen veya ilgilendiren; ya da ulusal sınırları aşan örgütlü bir grup" anlamlarını taşıyor.

Uluslararası kuruluş (international organizations): Uluslararası enformasyon sistemleri, uluslararası kuruluşların girişimi, desteği ve denetimi ile var olduklarından bu deyim üzerinde özellikle durulmaktadır.

Yearbook of International Organizations 27/ adlı yapıtta, aşağıdaki tanımlar benimsenmiştir:

Uluslararası kuruluşlar ikiye ayrılır:

Birincisi: Hükümetlerarası nitelik taşıyan uluslararası kuruluşlar. Bunlar, üç veya daha fazla devletin hükümetler düzeyinde imzasiyle oluşan kuruluşlardır (Governmental International Organizations).

İkincisi: Hükümetlerarası nitelik taşımayan uluslararası kuruluşlardır. Bunlar, kararlarda oy kullanma, seçme ve seçilme hakları olan ve en az üç ülkeden bireysel veya toplu katılma ile oluşan kuruluşlardır, (Non-Governmental International Organizations). Genellikle bilim, sanat, meslek v.b. konularında kurulan bu tür kuruluşların uluslararası nitelikte sayılması için yedi ilkeye göre değerlendirme yapı-

lır. Bunlar, kuruluşun amacı, üye sayısı (en az üç ülke), örgütlenme biçimi, görevliler, finansman, diğer kuruluşlarla ilişkiler ve faaliyetleridir. Bu tanımlar, ECOSOC^(x)'un 27 Şubat 1950 gün ve 288 sayılı kararına dayanmaktadır.

Ayrıca, ECOSOC, uluslararası düzey ve anlayış içinde faaliyet gösteren bazı 'ulusal' kuruluşların da 'uluslararası' kuruluş olarak kabul edilmesi ilkesini benimsemektedir. Bu ilke, tez kapsamının saptanmasında da geçerli olmuştur. 3. Bölümde, görüleceği üzere, uluslararası uygulama alanına dönüşmüş bazı ulusal enformasyon sistemleri de kapsama alınmıştır.

Enformasyon (Information): Yabancı kökenli enformasyon sözcüğü hem nesne olarak 'bilgi', hem de eylem olarak 'bilgi verme, bilgi aktarma, bilgi yayma' anlamlarını içerir 28/.

"Enformasyon Sistemi" deyimindeki kullanım, sözcüğün her iki anlamını birden içermektedir. Bu nedenle, enformasyon sözcüğü için Türkçe'de tek bir sözcükle karşılık bulunamamıştır. Sözcüğün kavramsal tanımına bakıldığında, Türkçe'de 'bilgi' 29/, ya da 'bilgi yayma' 30/ gibi karşılıklar kullanılmaktadır. Bu iki karşılık, enformasyon sözcüğünün eylem, yani bilgi aktarma, bilgi verme, kavramını içerdikleri durumlarda kullanılmaktadır. Tez içinde, enformasyon

(x) ECOSOC: The Economic and Social Council of the United Nations.

- Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal Konseyi.

sözcüğü nesne anlamında kullanıldığı durumlarda 'bilgi' sözcüğü; bilgi verme, bilgi yayma anlamını taşıdığı durumlarda ise 'enformasyon' veya 'bilgiyayım' sözcükleri ile eş anlamda kullanılacaktır.

Sistem (system):

Sistem: "En geniş anlamıyla, sistem, birbirine bağımlı ve birbirini etkileyen öğelerden oluşan bir kümedir. Ya da kısaca, birbirini etkileyen parçalardan oluşan bir bütündür" 31/.

Sistem'in diğer bir tanımı da şöyle: "Sistem, birbiriyle ilişkili bir hedefler kümesine ulaşabilmek için gerekli ve karşılıklı etkileşim içinde olan nesnelere ve fikirler topluluğudur. Sistem, belirli hedefleri gerçekleştirmek için gereken çıktıları (mal, hizmet v.b.) üretmek üzere girdilerin işlenmesi biçiminde özellik kazanır" 32/.

Bir sistem alt sistemlere ayrılabilir, ya da kendisi bir üst sistemin alt sistemi olabilir. Örneğin, bilgi yayım sistemi, bağlı olduğu üst kuruluşun bir alt sistemidir.

Bir sistemin dışındaki herşey, sistemin çevresi olarak adlandırılır. Sistem, çevresi ile sürekli etkileşimindedir. Bu tür sistemlere açık sistemler denir. Bilgi yayım sistemi açık bir sistemdir. Sistem ile çevresi arasında etkileşim yoksa, kapalı sistem denir.

Sistemin girdisi (ya da girdileri), en genel tanımı ile, çevrenin sistemi etkileyen bir parçasıdır; çıkıtı (ları) ise, sistemin çevre üzerinde herhangi bir etkisi, ya da etkisini sağlayan nesne veya olgudur.

Sistem içinde, etkileşim, sistemin öğelerinden birinin diğeri üzerindeki etkisi ve aynı ögenin diğeri öğeden etkilenmesidir. Sistemin sağlıklı işlemesi için geribildirim (feedback) mekanizmasının sistem içinde yer alması zorunludur. Geribildirim, sistemin öğelerinden birinin diğeri etkilemesi, buna karşılık etkilenen ögenin etkileyene tepki göstermesidir.

Sistemin öğeleri:

Genel olarak bir sistemin öğeleri şunlardır: 33/

İNSAN	(MEN)
MAKİNA (ARAÇ-GEREÇ)	(MACHINES)
MALZEME	(MATERIALS)
YÖNTEM	(METHODS)
BÜTÇE	(MONEY)
İLETİŞİM KANALLARI	(COMMUNICATION)

Enformasyon (bilgiyayım) sistemi:

Vickery'e göre 34/, "herhangi bir bilgiyayım sisteminin çıktıları, ya da hizmetleri, belirli bir kullanıcı grubuna, kendilerini ilgilendireceğine inanılan bilgi ve belgelerin sunulduğu hizmetler kümesidir". Gerek bu tanım, gerekse genel sistem tanımına göre, bilgiyayım sisteminin öğeleri şöyle sıralanabilir: 35/

- İNSAN(LAR)

Bilgi üreticileri

Bilgi kullanıcıları

Sistemin işlemesini gerçekleştiren kişiler

(sistem elemanları)

- MAKİNA - ARAÇ - GEREÇ (örneğin, fotokopi makinası, mikrofilm-mikrofiş makinaları, bilgisayar, kitap dolapları, fiziksel mekân v.b.)
- MALZEME/BELGELER/DİĞER BİLGİ KAYNAKLARI VE BELGELERİN KAYITLARI (Belgelerin fiziksel varlığını ve/veya içeriğini simgeleyen kayıtlar)
- YÖNTEM(LER) - İŞLEMLER - KURALLAR
- İLETİŞİM KANALLARI
- SİSTEMİN YÜRÜMESİNİ SAĞLAYAN SİSTEM YARDIMCILARI (yönergeler, programlar, zaman çizelgeleri v.b.)
- BÜTÇE

Enformasyon sisteminin başka bir tanımı şöyle: 36/

Enformasyon sistemleri: Belirli enformasyon hedeflerine ulaşmak için, kişiler, aletler ve örgütlenmiş (kurumlaşmış) işlemlerden oluşan ortamlardır. Enformasyon sistemlerinin malzemeye ilişkin öğelerinde bir ölçüde anlaşma olmakla birlikte, hedefleri konusunda değişik görüşler vardır. Bir enformasyon sisteminin hedefleri, veriler veya belgelerin toplanması, işlenmesi ve duyurulması olabilir. Başka önemli bir hedef, iletişim ya da karar alma sürecine ve işlevine yardımcı olmaktır (Yönetim Bilişim Sistemleri gibi). Enformasyon sistemlerinin, kişinin dış dünya ile uğraşması girişiminde hizmet etmek üzere kurulduğu varsayılırsa, sistemlerin çok yönlü ve birbirine bağlı çeşitli işlevleri olduğu söylenebilir. Örneğin, verilerden ve belgelerden yeni bilgilerin üretimi; girişim seçimi yapabilmek için veri veya bilgilerden yararlanma olanağı; diğer sistemlere veya kişilere veri veya bilgi aktarılması gibi. Bu hedefler ve bunları gerekti-

ren ilkeler enformasyon sistemleri kavramının temelini oluşturur. Literatürde göze çarpan enformasyon sistemlerinin sınıflandırılması şöyle:

Belge aktarma sistemleri

Veri ulaşım sistemleri

Yönetim Bilişim Sistemleri

Emir ve Denetim Sistemleri

Uluslararası enformasyon sistemi: Tocatlian'a göre 37/ uluslararası enformasyon sistemlerinde önemli olan, sistemi oluşturan belgelerin kapsamının uluslararası olması değildir; fakat, enformasyon sistemlerine ulusal olmayan, uluslararası ve uluslararası yaklaşımıdır.

Tez içinde geçen diğer bazı kavramların tanımları:

DATA: Veri (ler): dış dünyadan, bir algılama alt sistemi ile (örneğin göz, kulak, radar v.b.) alınan kodlanmış sinyallerdir.

Veriler algılandıktan sonra BİLGİ (INFORMATION) haline dönüşür. Bu dönüştürme mekanik sistemlerle (örneğin bilgisayar) veya biyolojik sistemlerle (örneğin, merkezi sinir sistemi) olabilir. Her iki halde de veri ile bilgi arasındaki fark, bilgiyi alan kişideki durum değişikliğidir. Yani, veri bilgi haline dönüşmüşse, kişi bilgi sahibi olmuştur, ya da makina bilgiye sahiptir 38/.

Şebeke (Network):

Geniş tanım: Network (şebeke) sistemler, başka öğeler ve kuruluşların biribiri ile bağlantısıdır.

Information network: (Enformasyon şebekesi): Bazı işlevsel amaçlara ulaşmak için ikiden fazla tarafın iletişim kanaliyle bilgi değişimi konusunda ortak bir düzen kurmasıdır.

Tarihsel olarak, şebeke kavramı daha çok telefon ve radyo haberleşmeleri için kullanılmaktadır. Telefon şebekesi gibi.

Enformasyon şebekeleri üç çeşide ayrılır:

- Donanım çeşidine göre adlandırılan şebekeler.
Telefon şebekeleri, bilgisayar şebekeleri gibi.
- Veri biçimine göre: digital şebeke, işitme, görme, film şebekesi gibi.
- İşleve göre: kütüphane şebekeleri, eğitim şebekesi, tarımsal yayım, enformasyon şebekesi, v.b.

Enformasyon şebekeleri, esasen, yukarda sayılan üç türün bileşiminden oluşur. Ve, bunlar iletişim sistemi ile de birleşirse, bilgi alışverişinde istenen düzen ve düzey sağlanır.

İdeal bir şebekenin özellikleri:

- Resmî örgütlenme. Ortak bir enformasyon amacı olan birimlerin, grup çalışmasının değerini anlamaları ve biraraya gelmeleri.
- İletişim. Şebekede birbirinden uzakta bulunan tarafları hızla birbirine bağlayan iletişim kanallarının olması gerekir. Örneğin, telefon, telex, bilgisayar, uydu v.b.
- İki yönlü işlem: Bilgi iki yönlü hareket etmelidir. Yani, şebekede yer alan her üye birimin, bilgi almak kadar bilgi göndermesi de sağlanmalıdır.

- Kılavuz ve İletme Yeteneği: Her üye birimin belli bir soruyu en iyi şekilde cevaplayacak birimi bulmasını sağlayan kılavuz, katalog gibi araçlar bulunmalıdır. Ayrıca, bilgi isteklerini ve mesajları en ideal iletişim kanaliyle ilgiliye iletecek bir merkeze gerek vardır.

NETWORK oluşumunu geliştiren nedenler:

- Kuruluşları, bilgileri ve diğer kaynakları ve araçları tekrarlamak yerine ortaklaşa kullanmağa zorlayan ekonomik etmenler ve işleyişi kolaylaştıran zaman etmeni,
- İletişim teknikbilimindeki ilerlemeler. Bu sayede her türdeki kayıtlı bilginin iletişim kanallarına aktarılabilmesi ve ses haberleşmesi kadar kolay iletilmesi (dağıtılması),
- Makina (bilgisayar) tarafından okunabilir bilgi birikiminin artması 39/.

Uluslararası Bilgi Aktarma (international transfer of information): Lorenz, "Uluslararası bilgi transferinin tarihsel gelişimi" adlı inceleme yazısında 40/, uluslararası bilgi transferinin "kaydedilmiş bilginin, fiziksel veya elektronik araçlarla yeniden kaydedilmiş biçimde, bir ülkedeki bireyler, gruplar ve kuruluşlardan, diğer ülkelerdeki bireyler, gruplar ve kuruluşlara, ikili veya çok taraflı anlaşmalar uyarınca aktarılması" olduğunu söylüyor.

1.5 Çalışmanın Kapsamı ve Konunun Sınırlandırılması

Uluslararası enformasyon sistemleri, tanım olarak ve kavram olarak, bilginin toplanması, denetim altına alınması, işlenmesi ve kullanıma sunulması konusunda uluslararası işbirliğini içermektedir. Bu nedenle, çalışma, daha geniş bir kavram olan "işbirliği"nin bir türü olarak nitelenebilir.

Bununla birlikte, kütüphanelerarası işbirliğinin genel tanımı, işbirliğini zorunlu kılan nedenler, işbirliği alanları, kütüphanelerarası işbirliğinin tarihçesi, Türkiye'de işbirliği konusunda kütüphanelerimizin durumu, diğer ülkelerdeki uygulamalar v.b. gibi konular tez çalışmasının kapsamı dışındadır. Bu konuda ülkemizde, çok değerli Türkçe çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, Adil Artukoğlu'nun "Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliği" 41/ adlı Doçentlik tezi ve O. Tekin Aybaş'ın "Kütüphanelerarası İşbirliği" 42/ adlı yapıtı gibi.

Ayrıca, tez çalışması, O. Tekin Aybaş'ın anılan eserinde "Uluslararası İşbirliği" başlığı altında değindiği türden işbirliğini de kapsamamaktadır 43/. Yani, bir ülkedeki kütüphaneler ve bilgi merkezleri ile başka bir ülkedeki kütüphaneler ve merkezler arasındaki kitap ödünç alıp-verme ya da kütüphaneci değişimi gibi konular tez çalışmasının kapsamı dışındadır.

Uluslararası enformasyon sistemlerinin temel amaçlarından birisi uluslararası düzeyde bibliyografik denetimin sağlanmasıdır. Bu yönü itibariyle, tez çalışması Ülker Sanalan'ın "Bibliyografik Denetim ve Türkiye" 44/, konulu Doktora çalışması ile yakından ilgili gibi görünmektedir. Gerçekte,

uluslararası bilgi alışverişinin ön koşulu olan ulusal bibliyografik denetimin sağlanması sorunu, uluslararası enformasyon sistemlerine sağlıklı bir ulusal enformasyon politikası çerçevesinde katılmayı gerçekleştirmek bakımından üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Bununla birlikte, Sanalan'ın anılan çalışması ile tezimizin kapsamı birbirinden farklıdır. Çalışmamızda, sorun uluslararası bir yaklaşım içinde ve uluslararası işbirliğinin bir koşulu olarak yer yer ele alınmaktadır. Örneğin, çalışmamızda bir tür uluslararası enformasyon sistemi olarak incelenen Evrensel Bibliyografik Denetim programı, bütün ülkeleri içeren ve kapsamı geniş, buna karşılık bibliyografik tanıtımla sınırlı bir sistem niteliği ile ve diğer uluslararası enformasyon sistemleriyle karşılaştırmalı olarak ele alınmaktadır.

Çalışmamızın kapsamı, öz olarak, 1966'lardan bu yana gelişmekte olan ve giderek hızla artan "uluslararası enformasyon sistemleri" dir. Kütüphanecilik ve bilgi yayım alanında uluslararası, hattâ uluslararası bir işbirliği olarak tanımlayabileceğimiz bu yeni işbirliği türü her türlü bilgi ve belgenin dünya çapında denetimi, ortak işlenmesi ve ortak kullanımını içermektedir. Bu sistemlerin bu denli gelişmesi ve başarılı olması, belki de insanlığı ilerde, tek bir "dünya bilgi sistemi" gerçeğine (oluşumuna) doğru götürecektir. Beş yıl önce, Bölümde sürdürdüğümüz 'araştırma yöntemleri' dersleri sırasında incelediğimiz Teilhard Felsefesi'nin sonucu olarak "tek bir dünya bilgi sistemi ve buna bağlı alt sistemler" kavramına ulaştığımızda, bazılarımız belki de bu görüşü biraz yadırgamıştık 45/. Ancak,

günümüzdeki gelişmelerin yönü bu biçimde görünüyor. Nitekim, henüz gelişme aşamasını tamamlamakta olan UNISIST^(x)'in, sistemler-üstü bir program olarak ortaya çıkması, alt sistemlerden oluşan bir büyük dünya bilgi sistemi kavramına ulaşmanın ilk adımı olarak yorumlanabilir.

Literatürden izleyebildiğimiz kadariyle, günümüzde pek çok konuda, pek çok bölgede çok sayıda uluslararası enformasyon sistemleri bulunmakta ve yenileri geliştirilmektedir. Ancak, eldeki çalışma, varolan ve gelişmekte olan bütün sistemlerin tek tek incelenmesini içermemektedir. Çalışma, öncelikle, Türkiye'yi ilgilendiren sistemlerle sınırlandırılmıştır. Bu sınırlandırmada, örneğin Türkiye'nin devlet olarak üye olduğu uluslararası kuruluşlar tarafından geliştirilmiş ve geliştirilmekte olan sistemler, konu olarak Türkiye'yi yakından ilgilendiren sistemlerin seçimi gibi ilkeler gözönüne alınmıştır.

Ayrıca, bu ilke ışığında kapsama girebilecek bütün sistemlerin tek tek anlatılması yoluna da gidilmemiştir. Uluslararası sistemlerin felsefesi, bu sistemleri ortaya çıkaran nedenler, sistemlerin ortak amaçları, özellikleri v.b. gibi konular genel olarak incelenmiş; sistemlerin çeşitlenmesi üzerinde durulduktan sonra, çeşitlenmeyi ve uluslararası enformasyon sistemi kavramını en iyi biçimde yansıtacağına inanılan örnekler anlatılmıştır.

^(x)UNISIST: UNESCO bünyesinde geliştirilmiş olan "Bilimsel ve Teknolojik Bilgi Alanında Hükümetlerarası İşbirliği Programı" karşılığında kullanılan bir kısaltmadır. Tez kapsamı içinde UNISIST programı ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

1. BÖLÜMÜN

DİP NOTLARI

- 1/ Kaptan, Saim. Bilimsel Araştırma Teknikleri: Tez Hazırlama Yolları. Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1973. ss. 2-3.
- 2/ Türkiye Bibliyografyası. İstanbul, Ankara, 1928-
- 3/ Türkiye Makaleler Bibliyografyası. Ankara, Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü, 1952-
- 4/ Savaşçı, Abdullah ve Eke, Nurten. Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası. Ankara, Güven Matbaası, 1976.
- 5/ Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni. Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği, 1952-
- 6/ Library Literature. New York, H.W. Wilson Co., 1933-
- 7/ Library and Information Science Abstracts. London, Library Association, 1969-
- 8/ Advances in Librarianship. New York, Seminar Press, 1970-
- 9/ Annual Review of Information Science and Technology. Washington, D.C., American Society for Information Science, 1966-
- 10/ UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. Yönetim Kurulu Raporları. Ankara, 1965-1967.
- 11/ Kaptan, Saim. y.a.g.e. ss. 7-9
- 12/ a.g.e. ss 7-9.

- 13/ Çermen, Filiz; ile yapılan sözlü anket. Ankara, Ankara Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi, Kasım 1976.
- 14/ Burian, Kısmet; ile çeşitli tarihlerde TÜRDOK içinde INIS, AGRIS, DEVSIS ve diğer sistemler konusunda yapılan tartışmalar. Ankara, TÜRDOK, 1976-1978.
- 15/ Burian, Kısmet; Çakman, Akif; Erkmen, Eser ve Taner, Sönmez. AGRIS konusunda yapılan toplantı. Ankara, TÜRDOK, Mart 1978.
- 16/ Kaptan, Saim. y.a.g.e. ss. 49-50
- 17/ a.g.e. ss. 55-68
- 18/ Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi. Bilim Uzmanlığı ve Doktora Tezlerinin Yazılmasında, Teksirinde ve Ciltlenmesinde Gözönünde Tutulacak Standartlar (Esaslar) Yönergesi. (Fakülte Kurulu'nun 3.9.1975 tarih ve 17 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.)
- 19/ Turabian, Kate L. A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations. 3rd. ed. Rev. Chicago, The University of Chicago Press, 1967.
- 20/ Türk Standardları Enstitüsü. TS 1212 - Yazılı Belgelerde Bölümlerin ve Alt Bölümlerin Numaralanması. Ankara, TSE, 1974.
- 21/ Türk Standardları Enstitüsü. TS 195 - Bibliyografik Tanıtım (Referans). Temel Elemanlar. 2. Baskı. Ankara, TSE, 1965.

- 22/ International Standard. ISO 690. Documentation-Bibliographical References - Essential and Supplementary Elements. 1st. ed. Geneva, ISO, 1975.
- 23/ Glossary of Documentation Terms. Part I: General Terms. London, AGARD, 1974.
- 24/ Glossary of Documentation Terms. Part II: Computer-User Terms. London, AGARD, 1974.
- 25/ Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi. Bilişim Terimleri Sözlüğü. (Ankara), 1977.
- 26/ Webster's Seventh New Collegiate Dictionary. Springfield, Mass., G. and C. Merriam Co., 1965.
- 27/ Yearbook of International Organizations. 15th. ed. 1974. Brussels, Union of International Associations, 1974. ss. 15-16.
- 28/ Webster's. y.a.g.e.
- 29/ Yönetim Bilişim Sistemi (Management Information System) gibi. Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi. Bilişim Terimleri Sözlüğü. y.a.g.e.
- 30/ Taner, Sönmez. KİT'lerde Bilgiyayım (Enformasyon) Hizmetlerinin Örgütlenmesi. Millî Prodüktivite Merkezi tarafından 26-27 Haziran 1978'de Ankara'da düzenlenen "Kamu İktisadî Teşebbüslerinde Bilgiyayım Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar Semineri"nde sunulan bildiri. Ankara, MPM, 1978. s. 18

- 31/ Wickery, B.C. Information Systems. London, Butterworths, 1973. s. 21
- 32/ Bellomy, F.L. "Systems Approach to solve Library Problems". ALA Bulletin. 62,9 (October 1968), 1121-1125.
- 33/ Taner, Sönmez. y.a.g.e. s.19
- 34/ Wickery, B.C. y.a.g.e. s. 33
- 35/ Taner, Sönmez. y.a.g.e. s. 20
- 36/ Debons, A. and Montgomery, K.L. "Design and Evaluation of Information Systems." Annual Review of Information Science and Technology, vol. 9. Washington, D.C., ASIS 1974, ss. 26-27
- 37/ Tocatlian, J. "International Information Systems." Advances in Librarianship, New York, Academic Press, s. 14.
- 38/ Debons, A. and Montgomery, K.L. y.a.g.e. s. 26
- 39/ Becker, Joseph and Olsen, Wallace. "Information Networks". Annual Review of Information Science and Technology, vol. 3. (1968) ss. 289-291
- 40/ Lorenz, John. "International Transfer of Information ." Annual Review of Information Science and Technology, vol. 4. (1969). s. 380
- 41/ Artukoğlu, Adil. Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliği. Doçentlik Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü, Ankara, 1973.

- 42/ Aybaş, O. Tekin. Kütüphaneler Arası İşbirliği (Inter-Library Cooperation). Ankara, Resimli Posta Matbaası, 1967
- 43/ a.g.e. s. 44
- 44/ Sanalan, Ülker. Bibliyografik Denetim ve Türkiye. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi, Ankara, 1977.
- 45/ Minder, Thomas. Araştırma Yöntemleri Dersi. Teilhard de Cardin Felsefesi. Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü. (Ders notları) Ankara, Kasım 1973.

2. BÖLÜM

ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ İLE İLGİLİ GENEL BİLGİLER

2.1 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Felsefesi

Ülkeler ve uluslar, tıpkı bireyler gibi, her yönden kendine yeterli değildirler ve bu nedenle de birbirinden kesin olarak bağımsız ve yalnız yaşayamazlar. Bu olgu, günümüzde giderek daha çok anlaşılmakta, sonuç olarak çok çeşitli uluslararası kuruluşlar ve anlaşmalar; ya da "Yeni Uluslararası Ekonomik Düzen" gibi görüş ve oluşumlarda yansımaktadır.

Nitekim; siyasal, ekonomik, askerî, ticarî, bilimsel, teknolojik, kültürel ve benzeri konularda hükümetlerarası, uluslararası ve bölgesel kuruluşların artan sayısı ¹/₂, toplumların birbirine bağımlılığı ve işbirliği zorunluluğunun bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Kaynakların sınırlılığı, sorunların çokluğu, dünya üzerinde yaşayan toplumlar arasındaki büyük uçurumlar, düşünceleri "yeni bir dünya düzeni" kurulması yönünde düşündürmektedir. Bu arada, uluslararası kuruluşların yaratmağa ve yaşatmağa çalıştığı "global düşünme" ya da "uluslararası ruh ve düşünme" gibi kavramlar geliştikçe "yeni bir dünya düzeni", "tek bir dünya toplumu" gibi fikirler ortaya atılmakta ve öneriler sergilenmektedir.

Bu düşüncülerden bazılarına göre, içinde yaşadığımız düzen, Şekil 1'de gösterilen dağınık, zayıf ve aralarında eş-

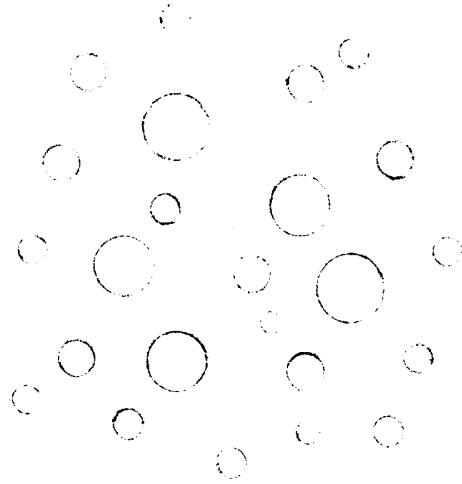
güdüm olmayan birimlerden oluşan düzenden Şekil 2 ve 3'de gösterilen düzene doğru gitmektedir. Daha doğrusu buna zorlanmaktadır 2/.

İleri bölümlerde anlatılacak olan uluslararası enformasyon sistemleri; bu sistemler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlamak amacıyla geliştirilen UNISIST Programı ve ulusal enformasyon sistemi, NATIS, kavramı ile Şekil 3'de belirlenen Yeni Dünya Düzeni kavramı arasında bir paralellik ve benzerlik kurabiliriz. Şöyle ki:

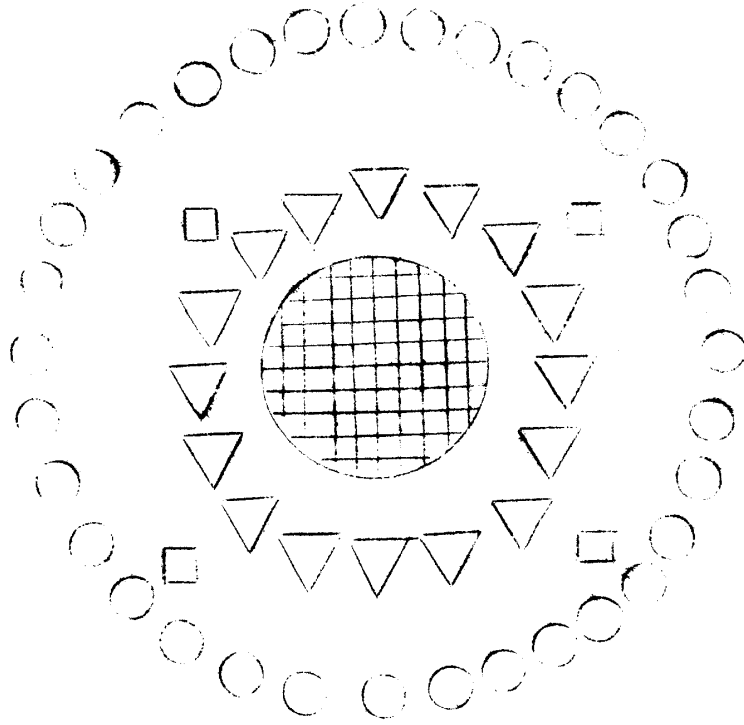
Global Devlet Kavramı	: UNISIST
Fonksiyonel özellik taşıyan uluslararası kuruluşlar	: Belirli konularda geliştirilen uluslararası enformasyon sistemleri (Örneğin INIS, AGRIS gibi)
Bölgesel Kuruluşlar	: Belirli bir coğrafik alanla sınırlı bölgesel enformasyon sistemleri (Örneğin: EUDISED (Avrupa Konseyi), EURONET (Avrupa Ekonomik Topluluğu))
Devletler	: Ulusal enformasyon sistemleri - NATIS

Yukarda yorumlanan benzerlik, özellikle, 3, 4 ve 5. bölümler incelendikten sonra daha açık bir anlam kazanacaktır.

Ekonomik, siyasal, ticarî, askerî v.b. alanlarda ulusları birlikte çalışma ve birlikte eylem yapmağa zorlayan nedenler, enformasyon alanına da yansımış ve uluslararası enformasyon sistemleri ve bu sistemleri birleştiren UNISIST kavramı gelişmiştir.

Şekil: 2(x)

Global Devlet Örgütü

Fonksiyonel özellikte Uluslararası Kuruluşlar

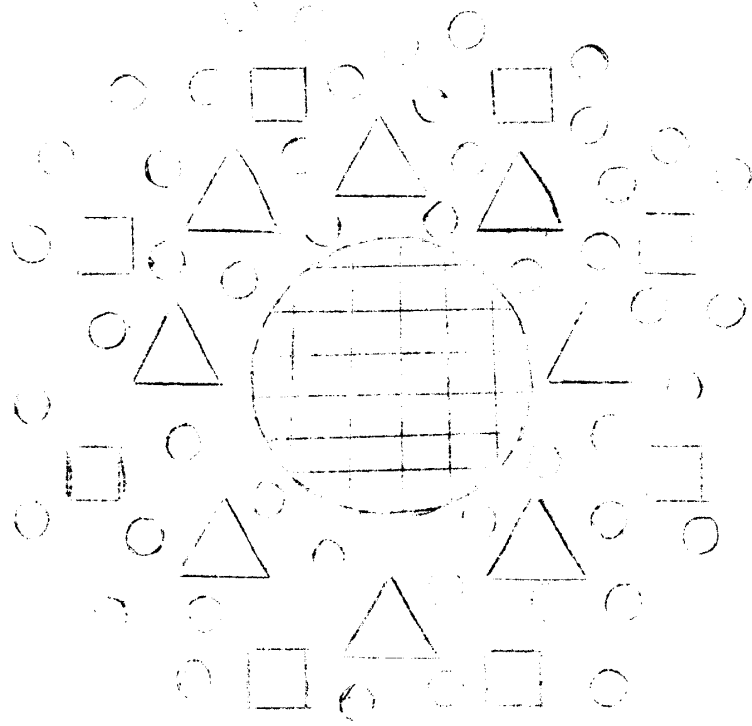
Bölgesel Kuruluşlar

Devletler

(Birimlerin büyüklüğü, her birimin göreceli önemini belirtmektedir.)

Yeni Bir Dünya Toplumu Düzeni
(Merkezî Rehberlik ve Yerel Özerklik)

Global Devlet Örgütü

Fonksiyonel Özellikteki Uluslararası Örgütler

Bölgesel Örgütler

Devletler

(x) Şekillerin alındığı kaynak: Falk, R.A. "Reforming World Order: Zones of Consciousness and Domains of Action." The World System: Models, Norms, Applications. New York, George Braziller, 1973. ss. 87-91.

Anderla'ya göre 3/, toplumlar, diğer yönlerden olduğu gibi bilgi kaynakları ve bunların kullanımı yönünden de yalnız yaşayamazlar. Bu nedenle de, tıpkı siyasal, askerî, ekonomik, ticarî v.b. konularda birleştikleri gibi, bilgi kaynaklarını birleştiren ve 'ortak iş', 'ortak hizmet' ilkesine dayanan enformasyon anlaşmaları yapmak zorundadırlar. Uluslararası enformasyon sistemlerinin felsefesi, insanlığın ortak malı olan bilginin tüm uluslarca ortak kullanımını sağlamak üzere işbirliği yapma ilkesine dayanır.

Anderla, yukarda anılan eserinde, bu konuda Avrupa Ekonomik Topluluğunun görüşünü şöyle yansıtmaktadır: "Topluluk içinde ve dünyada, çeşitli ülkelerde çeşitli enformasyon merkezleri kurulabilir. Ancak bunlara diğer ülkelerden ulaşım olanağı yoksa, ya da bazı ülkelerden var, bazılarının yok ise, dünyada kuvvetler dengesi yönünden tehlikeli bir durum ortaya çıkar. Şöyle ki, bilgiye ulaşma olanağı olan ülkelerle diğerleri arasındaki açık artarak uçurum haline gelir. Bunu önlemek için AET, üyelerine eşit imkân ilkesine göre hareket etmektedir. AET içinde ya da diğer uluslararası enformasyon sistemlerinin ortaya çıkmasında benimlenen uygulama plânının stratejisi şu üç alanda toplanmıştır:

- Bilgiyi denetim altına almak için ortak hareket paylaşılan sorumluluk, İletişim ağlarına ortak katkı.
- Topluluk için kritik olabilecek belirli konularda ve sektörlerde sistemlerin gelişmesini desteklemek, (Dünya sistemleri için de aynı ilkeler söz konusudur).

- Bilgi teknolojisini kullanma yönünde becerilerin geliştirilmesi; bilgisayar ve iletişim teknik-bilimlerinin geliştirilmesi.

Özet olarak, Uluslararası enformasyon sistemlerinde ulusları ve kuruluşları birleştiren ve harekete iten felsefe şudur:

"Eğer, tüm dünya toplumunun sosyo-ekonomik gelişmesini istiyorsak, bilgi sistemleri ve bilgi ağlarından oluşan bir uluslararası altyapı yaratmak zorundayız. Bilgi kaynaklarını paylaşmak hepimiz için yeni bir olanaktır ve bu olanaktan yararlanmalıyız. Amaç, bilgi kaynaklarını ve bilgiyi denetim altına almadaki sorunları ve işleri paylaşan yeni bir dünya toplumu yaratmaktır, (AET de bu felsefeyi benimsemiştir)" 4/. İnsanın ve insanlığın gelişimi için büyük önem taşıyan ve insanlığın belki de tek ortak malı, ürünü ve kaynağı olan bilgi, "bir küçük azınlığın tekelinde ve imtiyazında olamaz" 5/, olmamalıdır; bilgi insanlığın ortak malıdır ve ortak kullanılmalıdır felsefesi, uluslararası enformasyon sistemlerinin temelini oluşturur.

2.2 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Oluşmasını ve Gelişmesini Etkileyen Nedenler

Siyasal ve ekonomik bakımdan yeni bir dünya düzeni oluşturma fikri, daha önce belirtildiği gibi, enformasyon alanına da yansımış; ayrıca, siyasal, ekonomik, askerî v.b. etmenlerin etkisiyle kurulmuş olan uluslararası kuruluşların varlığı enformasyon alanında da benzer işbirliği ve ortak çalışma ilkesinin oluşması ve gelişmesine etken olmuştur. Ayrıca, bu tür işbirliğini kolaylaştırmıştır.

Uluslararası enformasyon sistemlerinin oluşması ve gelişmesinde rol oynayan nedenleri aşağıdaki başlıklar altında toplamak ve özetlemek olasıdır.

2.2.1 Bilginin Önemi ve Değerinin Anlaşılması

Toplumların refahı, sağlığı ve güvenliği için; ya da ekonomik ve sosyal kalkınmada; araştırma ve geliştirme çalışmalarında; bilim ve teknolojide; yönetim, karar alma ve politika saptama süreçlerinde bilginin önemi ve gerekliliği bireyler, uluslar ve uluslararası örgütlerce giderek daha çok anlaşılmaktadır. Bilginin önemi ve değeri konusunda literatürde pek çok araştırma, inceleme ve kanıt bulmak olasıdır. Başta Birleşmiş Milletler Örgütü ve bağlı kuruluşlar olmak üzere tüm uluslararası kuruluşlar bilginin önemi ve ekonomik ve sosyal kalkınmada gerekliliği görüşünü giderek daha çok benimsemekte ve bu olgunun bütün uluslarca benimsenmesi yönünde çaba harcamaktadırlar.

Bu konudaki bütün görüşleri tez sınırları içinde özetlemek olanaksızdır. Bu nedenle, sadece, özdeyiş ve slogan niteliği kazanmış bazı görüşleri belirtmekle yetineceğiz.

UNISIST kavramının gelişmesi "ulusların kalkınmasında bilimsel ve teknik bilginin hayati rol oynaması görüşü" nün 6/ benimsenmesi ilkesine dayanır.

"Bilgi, insanlığın geleceğini akıllıca kurabilmesi ve yönetebilmesi için bir anahtardır. Bundan sonraki on yılın, belki de en önemli olayı, bilginin gerçek değerinin farkına varılması olacaktır." 7/ Nitekim, "dünya, 'bilgi toplumu'

biçiminde tanımlanabilecek bir yöne doğru gitmektedir" 8/. Uluslararası çevrelerde bilgi, hükümet politikalarının oluşturulması, bilimsel ve teknik gelişmenin gerçekleştirilmesi ve sosyal evrimin yönlendirilmesinde bir kaynak ve çok değerli bir araç olarak değerlendirilmektedir 9/. "Bilgi, GSMH (Gayrı Safi Millî Hasıla) için enerji kadar önemli bir kaynaktır." 10/ Birleşmiş Milletlerin 1960-1970 Birinci Kalkınma Onyılı Stratejisinde ilke, "kalkınma için bilim ve teknoloji" iken, 1970'de başlayan İkinci Kalkınma Onyılı Stratejisinde slogan "kalkınma için bilimsel ve teknolojik bilgi" olarak değişmiştir 11/.

Dünyamızda, bugün varolan en önemli ve güçlü kaynaklardan birisi olarak kabul edilen bilgi, Borko'ya göre, "gelişmekte olan bir ülkenin GSMH'sını arttırma, vatandaşlarının yaşama standardını yükseltme, ayrıca gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki açığı kapamada etkin bir araçtır 12/. Bu kabulden hareketle, Borko, uluslararası enformasyon sistemlerinin oluşmasına gerekçe olabilecek fikirlerini şöyle belirtiyor: "Dünyayı oluşturan çeşitli ülkelerde mevcut bilginin niteliği, niceliği, işlenmesi, yayımı kısaca örgütlenmesi konusunda büyük eşitsizlikler vardır. Gelişmiş ve gelişen ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal, eğitsel, bilimsel ve teknolojik kalkınma alanlarında varolan büyük eşitsizliğin en temel nedenlerinden birisi de budur." Bu nedenle, "bilgi, herkesin yararı için ulusal sınırlar ötesinde serbestçe dolaşımı gereken değerli bir mal olarak kabul edilmelidir. ... Eğer yıllardır, çeşitli ülkelerde üretilen bilgi sadece üretildiği ülkenin sınırları içinde kalsaydı, ve

ve ülkeden ülkeye, nesilden nesile aktarılmasaydı, bugün sadece aya adım atmaktan uzak kalmayacak, fakat aynı zamanda bugün insanlığın ulaştığı pekçok başarıyı da elde edememiş olacaktık." 13/

Bilginin değerinin giderek anlaşılması, aynı zamanda bilginin toplumların ortak malı olduğu, bu nedenle de bütün toplumlar ve bireyler tarafından eşit olanaklar içinde kullanılması gerektiği görüşünü de birlikte getirmiştir. "Sürekli barış ve evrensel silâhsızlanma dışında, dünyamızı daha iyi yaşanabilir bir yer haline getirecek tek olgu, etkin bir dünya bilgi akımı sistemidir. Eğitimde gelişme, ekonomik ve sosyal kalkınma, bilimsel ve teknolojik gelişme ancak ve ancak böyle bir sistem ile sağlanabilir." 14/

"Mükemmel işleyen bir uluslararası enformasyon sisteminin gerçekleştirilmesi aya gitmek kadar pahalı ve zor bir uğraş olabilir; fakat aya gitmekten daha az önemli bir başarı da değildir. Ayrıca, uluslararası enformasyon sistemlerinin bütün insanlığa ve uygarlığa yararı, aya gitmekten daha da büyüktür" 15/.

2.2.2 Bilgi Birikimi ve Artış Hızı

İnsanlığın, insan olarak varolduğu andan itibaren bilgi üretilmektedir. Üretilen bilgi kaydedilmekte ve belge haline gelmektedir. Çizim ve yazının icadı, matbaanın bulunması gibi etmenler yanında bilgi ve belge üretimini hızlandıran ve çeşitlendiren başka etmenler de vardır. Örneğin, bilim ve teknolojinin gelişmesi, ülkelerin araştırma ve geliştirme çalışmalarına verdikleri önem, bilimin disiplinlerarası özelliği, bilim ve teknoloji yarışı v.b. gibi.

Bilgi ve belge üretiminin artması ve çeşitlilik kazanması tarihsel gelişim içinde, genellikle bilim ve teknolojinin gelişmesi ile paralel olarak gitmiştir. Belgeleri bir bakıma bilim, teknoloji, sanat, kültür v.b. alanlardaki gelişmelerin yazılı, basılı ya da başka türlü kayıtlar biçiminde yansımaları olarak tanımlayabiliriz. 16/

Bilgi ve belge üretimini hızlandıran diğer etmenler arasında salgın hastalıklar, savaş, doğal afetler v.b. ni de gösterebiliriz. Nitekim, İkinci Dünya Savaşından sonra bir "bilgi patlaması" olayı ile karşılaştık. 17/

Çeşitli etmenlere bağlı olarak artan bilgi üretimi, mevcut bilgi birikimi ve bilginin artış hızı konularında çeşitli incelemeler yapılmaktadır. Bunlar arasında en çok anılan ve üzerinde en çok tartışılan inceleme, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) adına yapılan ve "Anderla Raporu" olarak bilinen eserdir. 18/

Anderla, anılan raporunda bu konuda daha önceki bütün çalışmaları değerlendirmiş ve şu bulgu ve tahminlere ulaşmıştır: 1970'lerin başında yılda, her konuda ve her türde, olmak üzere 2.000.000 bilimsel belge üretilmektedir. Başka bir deyişle, bu, her yıl 500 milyon sayfa, ya da hergün 150.000 sayfa yeni bilgi demektir.

1970 yılına kadarki birikmiş bilgi ve belge konusundaki rakamlar da şöyle: bütün bilim disiplinlerinde sadece süreli yayınlarda yer alan makalelerin toplamı en az 20-30 milyon; kitapların toplamı ise 100 milyondur. Bu rakamlara süreli yayın makaleleri ve kitaplar dışındaki belge türleri dahil değildir.

Bilginin artış hızı bilim disiplinlerine göre farklılık göstermekle birlikte, ortalama olarak alındığında, 1955-1970 arasındaki 15 yıllık dönem içinde bilginin yıllık artış hızı % 10 olarak saptanmıştır. Daha önceki gelişme çizgisine dayanılarak yapılan tahminlere göre, 1970-1985 yılları arasındaki 15 yıllık dönemde bilginin yıllık artış hızı % 11 ile % 17.5 arasında değişecek; bu dönemde her yıl bilgi birikimine eklenecek yeni belge miktarı 8-14 milyon arasında değişen miktarlara ulaşacak; başka bir deyişle, 1985 yılında mevcut olacak bilgi (belge), 1970 yılındakinin 4 ile 7 katı kadar artmış olacaktır.

Yine Anderla Raporuna göre, 1960'ların başında, o güne dek üretilmiş bilgi birikimi 10^{13} (10 trilyon) olarak belirtiliyor. 19/

Görüldüğü üzere, giderek artan ve çeşitlilik kazanan bilgi ve belge birikimi ve artış hızı, değil bireylerin, tek tek kütüphanelerin ya da toplumların üstesinden gelebileceği boyutlara ulaşmıştır.

Bilgi birikiminin boyutları ve bilginin artış hızı, ulusları bilginin ortak denetimi ve ortak kullanımını demek olan uluslararası enformasyon sistemlerinin oluşturulması ve geliştirilmesini zorlayan nedenlerden birisidir.

2.2.3 Teknolojik Gelişmeler

Bilginin ürkütücü boyutlara ulaşan birikimi ve artışı, bilginin denetim altına alınması ve kullanıma sunulmasında insan ögesi yanında mekanik ve elektronik cihazların kullanımını gerektirmiştir ve gerektirmektedir. Gelişen tek-

nolojinin sağladığı olanaklar bu konuda, bir yandan ulusal bilgi denetim ve bilgi yayım alanında yeni ufuklar açar ve büyük kolaylıklar sağlarken, öte yandan uluslararası enformasyon sistemlerinin gerçekleşebilmesinde rol oynayan etkenlerin başında gelmektedir. Çünkü, daha sonraki bölümlerde anlatılacağı gibi, çeşitli ülkelerdeki ulusal merkezler ile uluslararası merkezden oluşan uluslararası enformasyon sistemleri çerçevesinde ilke hızlı iletişim ve hızlı işlemdir. Özet olarak, uluslararası enformasyon sistemlerinin gerçekleşmesi ve gelişmesinde bilgisayar teknikbilimi ile iletişim teknikbilimindeki gelişmeler ve bu gelişmelerin sağladığı olanaklar büyük rol oynamıştır. 20/

2.2.4 Ekonomik Nedenler

Enformasyon sistemlerinin kurulması ve yürütülmesi, ne düzeyde olursa olsun, çok pahalıya mal olmaktadır. Bu ise sistemleri karşılıklı bağımlılığa zorlamaktadır. Aynı bilgi ve belgenin, her ülkede defalarca yeniden elden geçmesi ve işlenmesi büyük bir savurganlıktır. 21/ Her belgenin, üretildiği ülkede, bir kez işlenmesi ve fakat işlenen belgenin dünyanın bütün ülkelerindeki bütün kullanıcıların yararına sunulması ilkesine dayanan uluslararası enformasyon sistemleri bu savurganlığı önleyerek özellikle gelişmekte olan ülkeler bakımından ekonomi sağlayacaktır.

2.3 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Amacı

Uluslararası enformasyon sistemlerinin başlıca amacı, bütün toplumların ortak malı olan bilgiye, yine bütün toplumlar tarafından eşit olarak erişimi sağlamaktır.

"Bütün ulusları ilgilendiren dünya ekonomik sorunlarının çözümünde bütün ülkelerin, eşit koşullar altında tam ve etkin katkıları" zorunludur. 22/ Bu ise, ancak bilimsel ve teknolojik bilgiler bütün ülkelerin kullanımına eşit olarak sunulduğu takdirde gerçekleşebilir. 23/

Bu temel amacı belirttikten sonra, uluslararası enformasyon sistemlerinin diğer amaçlarını şöyle belirtebiliriz:

- Ülkenin büyüklüğü ve bilgi üretimi ne olursa olsun, her ülkede üretilen bütün bilgilerin sisteme girmesini sağlamak; yani bilgi kaybını önlemek, ya da en aza indirmek;
- İşlemlerde tekrarları önlemek. Yani, dünyanın neresinde olursa olsun üretilen her belgenin bir kez işlenmesini sağlamak;
- Üretilen her bilgi/belgeyi kaynağında yakalamağa çalışmak; böylece belge ile ilgili en sağlıklı bilgiyi toplamak ve denetimi gerçekleştirmek; kapsamı ve güncelliği korumak;
- İşbölümü, ortak çalışma ve kaynak paylaşımı suretiyle bilgi denetimi ve bilgi akımında ekonomi sağlamak;

- Üretilmiş ve üretilmekte olan bilginin, gelişmiş ülkeler lehine ve az gelişmiş ülkeler aleyhine işleyen akımı ve kullanımı sorununu çözümllemek; bilgiden yararlanmada eşitlik ve denge sağlamak;
- Dütün ülkelerin bilginin denetimi ve kullanıma sunulması alanındaki yatırımlarını akıllıca yapmalarını sağlamak;
- Üretilen her belgenin, üretildiği yerde denetim altına alınması (gerek bibliyografik denetim, gerek konu denetimi) sayesinde belgelerin değişik dillerde üretiliyor olmasına çözüm yolu bulmak;
- Ortak bir dil kullanmak suretiyle, bilgi akımını kolaylaştırmak;
- Bilgisayar donanımı sayesinde, işlemleri kolaylaştırmak ve bilgi akışını hızlandırmak;
- Ortak standartlar kullanmak suretiyle bilgi alışverişini kolaylaştırmak; ayrıca, bütün ulusları standardlaşmaya zorlamak;
- Ortak bir girişime katkı sağlamak suretiyle, uluslararası bilgi değişimi konusunda iyi niyeti geliştirmek;
- Ulusal enformasyon sistemlerinin gelişmesine katkıda bulunmak; öncülük etmek; zorlamak.

2.4 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Yapısal Özellikleri-Örgütlenme

East 24/ ve Tocatlian 25/, uluslararası enformasyon sistemlerinin değişik modelleri ve çeşitleri üzerinde

durmuşlardır. Değişik modeller, kuşkusuz, değişik örgütsel özellikler gösterir. Ancak, tez çalışmasının da yapılmasına neden olan gerçek uluslararası enformasyon sistemlerinin örgütlenmesi aşağıdaki gibi özetlenebilir.

Sistem, bir uluslararası merkez ile ulusal ve/veya bölgesel merkezlerden oluşmaktadır.

Uluslararası Merkez (ya da Merkezî Birim)

Sisteme katılan ülkelerden gelen çeşitli düzeylerdeki bilgileri içeren bilgi formları (kataloglama-bibliyografik tanıtım, d i z i n ve ö z formları) merkezî birime gelir. Burada gözden geçirilir, gerekirse düzeltilir ve bilgisayar aracılığı ile depolanır, işlenir ve çeşitli biçimlerde hizmete sunulur. Bilgiler, belirli aralıklarla basılı hale getirilip kullanıma sunulduğu gibi, ulusal merkezler isterlerse bilgisayar ile de doğrudan kullanım sağlayabilirler. Bu konuda da çeşitli seçenekler var. Ulusal merkez doğrudan, on-line sistemi ile uluslararası merkeze bağlanarak bilgilere erişme olanağına sahiptir. Veya, bilgilerin depolandığı manyetik bantları ulusal merkeze getirtip, bunlardan yararlanabilir. Kullanım biçimlerinin seçiminde, gerek ülkenin bilgisayar teknikbilimindeki olanakları, gerekse kullanıcı bilinci rol oynar.

Uluslararası merkezin diğer işlevleri; standard bilgi formlarının geliştirilmesi, bilgi erişim dilinin (retrieval language) sürekli olarak gözden geçirilmesi ve güncel hale getirilmesi; kataloglama, dizin ve öz hazırlama ilkelerinin saptanması ve geliştirilmesi; ulusal merkezlerde çeşitli gö-

revlerde çalışacak elemanların eğitimi; ve sistemin tanıtılmasıdır.

Ulusal Merkez

Ulusal Merkezin görevi, sistem tarafından sınırları çizilmiş olan konuda, ülkede üretilen her türlü bilgi ve belgeleri toplamak; bunları standard bilgi formlarına işlemek ve uluslararası merkeze göndermektir. Diğer ve en önemli sayılacak görevi ise, sistemi ülke içinde tanıtmak, sistemden ülkedeki tüm bilgi kullanıcılarının yararlanmasını sağlamak ve kullanıcı eğitimi konusunda çalışmalar yapmaktır.

Bölgesel Merkez

Sisteme doğrudan katılmanın ekonomik olmadığı küçük ülkeler, ya da bilgi üretimi bir ulusal merkez kurmayı gerektirmeyecek kadar az olan ülkeler için bölgesel merkezler oluşturulur. Bölgesel merkez, kendisine bağlı olan ülkeler grubu için ulusal merkezin yaptığı işlevleri yapmakla yükümlüdür. Uluslararası enformasyon sistemlerinin örgütsel özellikleri 3. Bölümde, örneklerle, daha ayrıntılı anlatılmaktadır.

2.5 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Gerçekleşmesi ve İşlerliğini Sağlayan Koşullar

2.5.1 Siyasal ve Parasal Destek Zorunluluğu

Woolston, "Uluslararası enformasyon sistemlerinin geleceği" başlıklı makalesinde, 26/ bu sistemlerin gerçekleşmesi, başarıya ulaşması ve yeni sistemlere öncülük etmesi konularındaki görüşleri şöyle özetlemektedir:

"Uluslararası enformasyon sistemleri, bilginin denetim altına alınması ve yayılmasında, tarihte ilk kez, bütün dünyada eşgüdümlü ve yeterli fonlara sahip mekanizmayı birlikte getirmiştir. Sistemin üyeleri ulusal hükümetlerdir. Bu bir politik güç sağlamaktır. Ayrıca, sisteme katkıda bulunan ulusal merkezler, üye hükümetlerce tayin edildiğinden, sisteme imza koyan hükümetler, ulusal merkezleri parasal olarak desteklemek zorundadırlar. Böylece, özellikle gelişmiş ülkelerde, bilgi yayım için zaten harcanmakta olan milyonlarca dolarlık bütçelere, diğer ülkelerin bu iş için ayırdıkları fonlar; ayrıca, sistemi yürütmekle görevli uluslararası örgütün sağladığı parasal olanaklar gerçekten bu sistemlerin başarıya ulaşmasında oldukça önemli rol oynamıştır."

Öte yandan, yine bu sistemlerin başarısında politik destek zorunludur. Uluslararası kuruluşlar, politikacılar istediği takdirde ve anlaştıkları sürece, eylemde bulunabilirler. Üye devletlerin (IAEA) INIS'i 27/ desteklemeleri, politikacıların bilginin değerine inandıkları için değil, fakat sistem soğuk savaşa karşı bir girişim ve ABD-SSCB detantına başlangıç olduğu için gerçekleşmiştir. Nitekim, INIS üzerindeki anlaşmayı, Nükleer ve Stratejik Silahların Kısıtlanması anlaşması izlemiştir.

Politikacılar, uluslararası girişimler için para koyarlar ve aynı zamanda siyasal güçlerini kullanırlar. Bu güç, kendi uluslarını diğer uluslarla teknik konularda uzlaşmağa ve diğer ülkelerdeki ortaklarla pratik anlaşmalara varmağa zorlar. Aynı şey, Uluslararası Enformasyon Sistemleri için

de geçerli olmuştur. Yıllar yılı, kütüphaneciler, yayınevleri ve diğer ilgililerin, bir takım temel ve ayrıntı sayılabilecek konularda (örneğin, bibliyografik tanıtımda yazar adları veya başharflerinin sırası gibi) bile halen tartışmaları sürdürüyor olmaları ve halen bütün ülkeler için geçerli bir uzlaşma ya da standard üzerinde birleşmemiş olduklarını düşünürsek; politik gücün, üç yıl gibi kısa bir sürede INIS gibi, bilgisayaraya dayalı uluslararası bir bilgi yayma sisteminin bütün alanlarında anlaşmaya varma ve standartları uygulamada oynadığı rolün büyüklüğünü kavrayabiliriz. Ulusal merkezler yönünden yenilik ya da değişiklik gerektirdiği için, başta ters tepkiler uyandırdı belki, ancak sonuç öylesine başarılı oldu ki, AGRIS gibi yeni sistemler INIS deneyiminden kaynaklandı ve aynı model izlendi. Hattâ, INIS özel sektör tarafından yürütülen öz sunma hizmetleri ve sistemlerini de etkiledi.

Gerçekten, uluslararası platformda, politikacılar olmadan birşey yapmak olanaksızdır. Politikacıların, kütüphanecilik ve bilgi yayım mesleğine yaptığı katkıyı kabul etmeliyiz.

Uluslararası bilgi sistemlerinin başarıya ulaşmasında politikacıların oynadığı rolü değerlendirerek, ulusal enformasyon sisteminin gerçekleşmesinde aynı güçten yararlanma yoluna gidilebilir.

2.5.2 Ortak Çalışma İlkesinin Benimsenmesi

Uluslararası enformasyon sistemlerinde, işbirliğine karşın ortak çalışma söz konusudur. Ortak çalışmada ise iyi niyet yeterli değildir. Sisteme girmeyi kabul eden her ülkenin, kendi ulusal sistemini, belirli ölçüde, uluslararası sistemin kurallarına uyarlaması zorunludur. Örneğin, ortak standartların kullanımı gibi. 28/ Aslında, son analizde, standardlaşmanın sağlanması üye ülkelerin kendi yararınadır.

2.5.3 Yönetim-Denetim

Uluslararası enformasyon sistemlerinin gerçekleşmesi ve başarısını sürdürmesinde hükümetlerarası bir örgütün işi yönetmesi ve eşgüdümü sağlaması zorunludur. Bunu sağlamak için ise, hükümetlerin sistemi benimsemesi ve kabul edildiği konusunda hükümet olarak imza koyması gerekmektedir.

Sistem uluslararası bir örgüt tarafından yönetilmekte ve yönlendirilmektedir. Ancak, uluslararası örgüt, sistem konusunda denetimde tek başına söz sahibi olamaz. Üye ülkelerin hükümetlerine karşı sorumludur. Üye hükümetler, sistemin yürütülmesi konusunda sorumluluğu kendi seçecekleri bir kuruma (araştırma kuruluşu, bilgi merkezi, kütüphane v.b.) devrederler ve sistemi, kendi paylarına düştüğü oranda, parasal olarak desteklerler.

Son analizde, sistemi yürüten uluslararası örgüt olmakla birlikte, sistemi yönlendiren çalışma ortaklarıdır. Her sistem için geçerli olan geriveri mekanizması uluslararası sistemler için de geçerlidir. Sisteme girdi sağlayan ulusal merkezler, sistem çıktılarını kendi ülkeleri içindeki

kullanıcılara istedikleri gibi yaymakta serbesttirler. Alacakları eleştirileri sistem merkezine ulaştırırlar. Sistemin sağlıklı işleyebilmesi, bir bakıma, ulusal merkezlerin iyi seçimine bağlıdır. 29/

2.6 Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Bir Ülke İçin Maliyeti ve Buna Karşılık Sağladığı Kazançlar

2.6.1 Maliyet

Uluslararası enformasyon sistemlerinde, yerel yatırım zorunludur. 30/ Örneğin, insan gücü, fiziksel mekân, üretilen bilginin denetimi için gerekli diğer yatırımlar v.b.gibi. Ancak, herhangi bir ülke, herhangi bir konuda kendi ülkesinde üretilen bilgilerden yeterince yararlanmak istiyorsa, bu yatırımları zaten yapacaktır. Uluslararası sistemin üstünlüğü, her üyenin sadece kendi bilgi üretimi için yaptığı yatırıma karşılık, sisteme katılan tüm ülkelerde üretilen bilgilerden, ek bir maliyet söz konusu olmaksızın, yararlanabilmesidir. Ayrıca, sistemin geliştirilmesi, kurallar ve standartların saptanması, toplanan bilgilerin biraraya getirilmesi işlerinin gerektirdiği entellektüel çaba ve parasal yatırımlar merkezî örgüt tarafından yürütüldüğünden, üye ülkeler yönünden bu bir kazanç olmaktadır.

2.6.2 Kazançlar

Uluslararası enformasyon sistemleri sayesinde, her ülke kendi bilgi/belge üretimi ölçüsünde sisteme katılmakta, fakat tüm dünya bilgi üretiminden yararlanma olanağına sahip bulunmaktadır. Bu şekilde diyelim ki sistemde A.B.D.'nin

girdi olarak payı % 40, buna karşılık Türkiye'nin % 2 olsa, kullanım eşit olacaktır. Böyle bir işleyiş fakir ve gelişmekte olan ülkelerin yararınadır. Aksi halde, dünya bilgi üretiminden yararlanabilmek için ticarî servislere avuç dolusu para ödemek gerekecektir. 31/

Buna karşılık, gelişmiş ülkelerdeki bazı düşünürler bu sistemlerin gelişmiş ülkeler için fazla bir şey getirmediğini, hattâ çok fazla girdi sağlamaları dolayısıyla, bu ülkelerin sağladıkları girdiyle orantılı bir kazanç sağlamadıklarını savunmaktalar. Ancak, ilk bakışta, gelişmiş ülkeler sistemden fazla bir kazanç sağlamıyor gibi görünüyorsa da, gerçekte durum böyle değildir. Çünkü, bugün, her ülkenin dünyanın diğer yörelerinde üretilen bilgiye gereksinmesi vardır. Buna karşılık, bilginin en güç denetim altına alındığı ülkeler gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerdir. Uluslararası sistemler, bu ülkelerdeki bilgilerin denetimini sağlayarak, gelişmiş ülkeler ve de bütün dünya ülkelerinin, bu ülkelerde üretilen bilgilerden yararlanmasını sağlamaktadır. 32/

Az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin kazançları ise daha önce belirtildiği gibi, sadece kendi ülkelerinde ürettikleri bilgiyi denetim altına almağa karşılık, tüm dünya ülkelerinde üretilen bilgilerden ek maliyet gereksizdir, yararlanabilmeleridir. Sonuç olarak, uluslararası enformasyon sistemleri, hem gelişmiş ülkeler, hem de gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler yönünden yararlı olmaktadır.

Ayrıca, uluslararası bir kuruluşun denetiminde geliştirilen ve yönetilen bu sistemlerin bir çeşit güvencesi vardır. Hükümetler düzeyinde anlaşma ile kurulmuştur. Tarafların birbirini kötüye kullanması söz konusu değildir.

Uluslararası enformasyon sistemleri aracılığıyla, gelişmekte olan ülkeler, bir tür zorlama ile, dünya bilimine, az da olsa, katkıda bulduklarının bilincine varmaktadır. Örneğin, INIS'de gelişmekte olan ülkelerin bilgi üretimi payı % 17'dir. Bu, Sovyetler Birliğinin % 13'lük payından yüksek bir katkıdır. 33/

Gelişmiş ülkelerin, çoğu kez diğer ülkeleri istismar pahasına ulaştıkları bilim, teknoloji, kısaca bilgi düzeyi, eşit koşullar altında diğer ülkelerin kullanımına açılmaktadır.

Bu sistemlere katılmak, gelişmekte olan ya da bütün ülkeleri, ister istemez, standardlaşmaya zorlamaktadır.

Yine bu sistemler, gelişmekte olan ülkeler için yeniliklere açılan bir pencere olmuştur. Örneğin, geleneksel kütüphanecilik tekniklerini hızlandıran bilgisayar teknikbilimi ve sistemin işlerliğini sağlayan iletişim alanındaki yenilikler ve gelişmeler gibi.

Bütün bunlardan başka, uluslararası enformasyon sistemlerinin ulusal düzeyde enformasyon altyapısını geliştirme yönünde sistemin çeşitli ögeleri konusunda olumlu katkıları olmaktadır. Şöyle ki, bu sistemlerden yeterince yararlanabilmek için, gelişmekte olan ülkeler kendi ülkelerindeki ge-

rekli alt-yapı sorunlarını çözmeye zorlanmaktadır. Bu yönüyle de, bu sistemler "Ulusal Enformasyon Sistemi-NATIS" 34/ kavramının gelişmesinde itici bir güç niteliği taşımaktadır. NATIS kavramı , 5. Bölümde kısaca anlatılmaktadır.

Uluslararası enformasyon sistemlerinin, ulusal düzeydeki başka bir etkisi, yine NATIS kavramı içine giren, teknik hizmetlerde ulusal düzeyde merkezleşme kavramı ve girişimini geliştirmekte olmasıdır. 35/ Bilimin disiplinlerarası özelliği nedeniyle, uluslararası sistemlerin kapsamı çoğu kez birbirini içine girmektedir. Bu nedenle de aynı süreli yayınlar ya da diğer belgelerin bazı durumlarda birden fazla sistem tarafından kapsanması olasıdır. Bu takdirde, değişik uluslararası sistemler için görevlendirilen ulusal merkezler, ayrı ayrı aynı süreli yayınları tarayıp, aynı belgelerin bibliyografik tanıtımı ve içeriğini saptıyor olacaklardır. Bu ise, sistemlerden beklenen kaynak savurganlığını önleme amacına ters düşecektir. Bu nedenle, umulan odur ki, uluslararası sistemler, ulusal düzeyde de teknik hizmetlerin merkezleşmesine olumlu katkıda bulunsun, bütün sistemler için geçerli ortak standartlar geliştirilsin. Amaçlanan her belgenin, hangi sisteme ve kaç sisteme girerse girsin, bir kez elden geçmesidir.

Evrensel Bibliyografik Denetim (UBC) Programının uzun sürede ulaşmak istediği amaç da budur. UBC, uluslararası bir enformasyon sistemi çeşidi olarak, 3. Bölümde kısaca anlatılacaktır.

2. DÖLÜMÜN

DİP NOTLARI

- 1/ Yearbook of International Organizations. 15th ed. 1974.
Brussels, Union of International Associations, 1974.
- 2/ Falk, Richard A. "Reforming World Order: Zones of Conscience and Domains of Action." The World System: Models, Norms, Applications. New York, George Braziller, 1973.
ss. 87-91.
- 3/ Anderla, G. "Sharing Information Resources - A Contribution to Socio-Economic Development - The European Effort." Information Systems Design for Socio-Economic Development ; Retrospect and Prospect, proceedings, FID Symposium, Brussels, 30 September - 2 October 1975. The Hague, FID, 1976. ss. 33-34.
- 4/ a.g.e. s. 38
- 5/ Schwoerbel, Herbert. "Industrial Information: A Guide to better understanding and indications of how to use assistance as an instrument of industrialization." Information Systems Design for Socio-Economic Development; Retrospect and Prospect, Proceedings, FID Symposium, 30 September - 2 October 1975. Brussels, FID, 1976. s. 53
- 6/ UNISIST Study Report on the Feasibility of a World Science Information System. Paris, UNESCO, 1971.
- 7/ Information for a Changing Society; Some Policy Considerations. Paris, OECD, 1971. s. 17

- 8/ Economics of Information. DAS/STINFO/73.18. Paris, OECD, 1971. s. 3
- 9/ Information Policy Objectives (UNISIST Proposals). Paris, UNESCO, 1974. s.1
- 10/ Anderla, G. y.a.g.e. s. 33
- 11/ Advanced Training Course on International Documentation. 18 February - 15 March 1974. UNITAR, Geneva. (Yayınlanmış kurs notları)
- 12/ Lorenz, John G. "International Transfer of Information" Annual Review of Information Science and Technology, vol.4 ch. 12 (1969). s. 380.
- 13/ a.g.e. s. 399
- 14/ a.g.e. s. 379
- 15/ a.g.e. s. 399
- 16/ Taner, Sönmez. "Kütüphanecilik ve Dokümantasyon." Türk Kütüphaneciler Derneği Dülteni, 20, 2 (1971), 97-108.
- 17/ a.g.e.
- 18/ Anderla, G. Information in 1985: A Forecasting Study of Information Needs and Resources. Paris, OECD, 1973. ss. 16-18
- 19/ a.g.e.
- 20/ Anderla, G. (1976) y.a.g.e.
- 21/ Tocatljan, J. "A World Science Information System." Scholarly Publishing, 2 (1971), 203-207.

- 22/ Wild, Kate and Woolston, John E. "A Family of International Information Systems as a Resource for Economic and Social Development. 38th FID World Congress, Mexico, 27 September - 1 October 1976. (Preprint), s.3
- 23/ a.g.e. s. 3
- 24/ East, H. "The Preliminaries to International Collaboration." A World of Information, proceedings of the American Society for Information Science. Vol. 9. Washington, D.C. ASIS, 1973, 3-8.
- 25/ Tocatlian, J. "International Information Systems". Advances in Librarianship, vol. 5. New York, Academic Press, 1975, 1-60.
- 26/ Woolston, John. "The Future for International Information Systems." A World of Information, proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 23-24.
- 27/ a.g.e.
- 28/ East, H. y.a.g.e.
- 29/ a.g.e.
- 30/ Woolston, John, y.a.g.e.
- 31/ Woolston, John. "International Information Systems: Their Relation to Economic and Social Development." Information Systems: Their Interconnection and Compatibility, proceedings of the Symposium, 30 September - 3 October 1974, International Atomic Energy Agency, Vienna, IAEA, 1975, 51-60.

32/ East, H. y.a.g.e.

33/ El-Hadidy, A.R. "World-wide Cooperation in Scientific Information." Handling of Nuclear Information, Proceedings of a Symposium, Vienna, 16-20 February 1970. Vienna, IAEA 1970, 623-630.

34/ Woolston, John, (1975) y.a.g.e.

35/ Woolston, John. (1973) y.a.g.e.

3. BÖLÜM

ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİNİN

ÇEŞİTLENMESİ VE ÖRNEKLER

Uluslararası enformasyon sistemlerinin çeşitleri konusunda East'e göre üç model, 1/ Tocatljan'a göre iki model, 2/ vardır. Her iki görüşü özetlersek, uluslararası kuruluşlarca geliştirilen ve üye devletlerin katkılarıyla yürütülen sistemler; üç veya daha fazla ülkedeki birkaç kuruluşun birlikte geliştirdikleri sistemler; ve uluslararası kapsam ve uygulama alanı olan ulusal sistemler biçiminde çeşitlenmeler sözkonusudur.

Biz, bu çalışma içinde uluslararası sistemleri daha değişik bir yaklaşımla çeşitlendirecek ve her çeşit sistem içinde bir örneği ayrıntılı olarak anlatmağa çalışacağız.

3.1 Hükümetlerarası bir Kuruluşun Girişimi ve Üye Ülkelerin

Katkısı ile Belirli bir Konuda Geliştirilen; Uluslararası Denetim ile Yürütülen Sistemler

Bu sistemler, 2. Bölümde anlatılan ilkeler ve örgütlenme biçimi içinde yürütülen ve "gerçek uluslararası enformasyon sistemleri" olarak nitelenen sistemlerdir.

Örnek: INIS/IAEA- International Nuclear Information System
- Uluslararası Nükleer Enformasyon Sistemi. Bağlı olduğu kuruluş: International Atomic Energy Agency- Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı. Aşağıdaki açıklamalarda, sistem kısaca "INIS", kuruluş ise "IAEA" olarak anılacaktır.

Politik, ekonomik, askerî v.b. amaç ve düşüncelerle belirli bir alanda kurulmuş uluslararası uzmanlaşmış kuruluşların bir işlevi de, kendi alanlarında varolan uzmanlaşmış bilgilerin üye ülkelere dağıtımıdır. Örneğin, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA), atomun barışçıl amaçlarla kullanımı için, nükleer bilimler alanında, üye ülkelere bilgi sağlamakla görevlidir. 3/ Ajans bu görevini INIS'i kurarak en iyi biçimde gerçekleştirmiştir.

" INIS Atomindex'in ilk sayısı Mayıs 1970'de yayınlandı. 147 bibliyografik künyeyi içeren bu mütevazı yayın, Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı (IAEA) ve üye devletlerin, Uluslararası Nükleer Enformasyon Sistemi (INIS)'ni kurmağa karar vermelerinden itibaren geçen beş yıllık yoğun bir çabanın sonucu idi. Atomindex'in miknatıslı bant üzerine kaydı ise bir ay önce tamamlanmıştı. Mütevazı olmaktan da öte, bu küçük yayın, ne atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanımı ile uğraşan bilim adamları, ne de bu alanda hizmet sunan bilgi yayım merkezleri arasında pek büyük bir ilgi uyandırmadı.

Ancak, bu küçük yayın, bunun dünya üzerinde ilk kez, ademi merkeziyetçi bir yöntemle hazırlanan girdilere dayalı ve bilgisayarla çalışan uluslararası bir dokümantasyon sistemi yaratma yolundaki kendine özgü bir deneyimin ilk ürünü olduğunu gören kütüphaneciler, bilgi yayım uzmanları ve diğer ilgililer arasında büyük bir heyecan uyandırdı. Özellikle ilginç olan nokta, girdilerin, sadece değişik ülkelere geliyor olması değildi; bu ülkeler sadece ayrı dil konuşan

ve yazan ülkeler olmakla kalmayıp, değişik ekonomik kalkınma düzeyinde olan, bilgi işlem teknikleri ve donanımları konusunda değişik deneyimleri bulunan ve çok değişik düzeyde eğitim görmüş elemanlarla yürütülen enformasyon sistemlerine sahip ülkelerdi. Duyulan ilgi, heyecan ve kıvanç, bu nedenle çok fazla olmuştu.

Aradan geçen iki yıllık süre içinde, INIS deneyimi "prototip" olma aşamasına erişti; ve bilginin denetimi, düzenlenmesi, erişimi ve değişiminde, gerçek bir uluslararası işbirliği modeli olarak benimsendi." 4/

INIS, giderek gerek kapsam, gerek sisteme katkı veren ülkeler, gerekse bilgilerin sunulmuş düzeyi yönünden geliştirdi. Örneğin, önceleri sadece bibliyografik tanıtım vermekle başlayan sistemde, daha sonraları künyelere, belgelerin içeriğini belirleyen tanıtıçlar eklendi.

Haziran 1976 tarihinden itibaren ise, künyelere "öz"ler eklenerek, "INIS . ATOMINDEX", bu tarihten sonra "INIS ATOMINDEX : An International Abstracting Service" adı ile yayınlanmaya başladı. 5/

Ulaşılan sonuç öylesine başarılı idi ki, AAD gibi, nükleer alanda çok fazla bilgi üreten ve tüketen bir ülke, daha önce yayınlamakta olduğu "Nuclear Science Abstracts" ı durdurdu.

Öte yandan, uluslararası bir bilgi yayım sistemi olarak INIS'in başarısı, diğer uluslararası kuruluşları, diğer konularda benzer sistemler geliştirmeye özendirdi. Örneğin,

FAO tarafından geliştirilen AGRIS, CARIS; ve beş uluslararası kuruluşun geliştirmeye çalıştığı DEVSIS gibi.

Bu nedenle, INIS, hem bilginin dünya çapında denetimi, düzenlenmesi, erişilmesi ve değişimi konusunda uluslararası işbirliği ile gerçekleştirilen gerçek bir uluslararası enformasyon sisteminin ilk örneği olması, hem de ulaştığı başarı ile sonraki sistemler için öncü bir model niteliği taşıması dolayısıyla, ayrıntılı olarak anlatılacaktır.

"INIS, başlangıçtan itibaren belirli bir misyona yönelik bir sistem olarak planlanmıştır. Bu misyon, atom enerjisinin barışçıl amaçlarla kullanımınıdır." 6/

INIS, planlanırken başlıca iki amaç üzerinde durulmuştu. Birincisi, dünyanın herhangi bir yerinde üretilen bilginin yayınlanması ile, aynı bilginin kullanıcıya ulaşması arasında geçen zamanı en aza indirmek; ikincisi, halen yürürlükte olan ya da planlanan diğer geniş-içerikli sistemlerle arada uyumu (compatibility) sağlamak. Her iki amaç da sistemin maliyetini düşürmeye yönelikti. Birinci amaç, ademi merkeziyetçi bir sistem kavramı ile gerçekleşecekti. Bunun temelinde, bilginin üretildiği yerde, ya da üretildiği yere en yakın yerde denetim altına alınması ve sisteme girdi olarak verilmesi ilkesi yatıyordu. İkinci amaç, eldeki uluslararası standartlara göre işlemleri yürütmek, ya da standartlar yoksa, uluslararası anlaşma ve uzlaşma ile standartları oluşturmak ve bunlara uyulmasını sağlamakla başarılabilirdi.

Her iki amaç da gerçeğe geçti. Aslında, birinci amacın gerçeğe geçmesi için izlenecek yol, ikinci amacın gerçeğe geçmesine bağlı idi. Sisteme girecek belgelerin, sistemin anlayacağı biçim ve düzeyde girdi haline getirilmesini sağlayacak kurallar, standartlar, formlar ve diğer yol ve yön gösterici bilgi ve belgeler geliştirilip hazırlandı.

Ayrıca, sistemin sağlıklı işlemesi için, gerek sistemin felsefesi ve ilkeleri, gerekse kurallar ve standartlar konusunda merkezî birim tarafından sürekli olarak eğitim programları düzenlendi ve halen de düzenlenmektedir.

Tarihçe

1955 yılında Cenevre'de toplanan "Atom Enerjisinin Barışçıl Amaçlarla Kullanılması" konulu Konferansın doğrudan bir sonucu olarak kurulan Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı'nın amaçlarından birisi de: 'atom enerjisinin barışçıl kullanımını konusunda bilimsel ve teknik bilgi alışverişini geliştirmek' idi.

O tarihlerde, dünyanın atom enerjisi konusunda iki dev gücü sayılan ABD ve SSCB tarafından nükleer bilimler konusunda yayınlanmakta olan iki önemli öz dergisi "Nuclear Science Abstracts - ABD" ve "Referativnij Zhurnal - SSCB" ve diğer benzeri öz dergileri artık nükleer bilim ve teknolojisi konusunda yeni bilgi ve belge akımı ile başa çıkamayacak duruma gelmişlerdi. Bu durum, Ajansı, bu konuda birşeyler yapma zorunluluğunun bilincine vardırıdı. 1965 yılında IAEA Genel Direktörü ABD ve SSCB'den, geniş kapsamlı ve bilgi

depolama ve erişimde güncel teknolojiden yararlanan bir bilgi akım sistemini tasarlamaları için birer danışman çağırdı. Bu iki danışmanın önerisi üzerine, uluslararası ölçüde önem taşıyan kuruluşlardan 50 bilgi yayım uzmanı, sistemin geliştirilmesi ve işlerliğinin sağlanması konusunda politika saptayacak bir çalışmaya katkıda bulunmak üzere davet edildiler. Bu çalışma dört yıldan fazla sürdü ve daha önce de belirtildiği üzere INIS Atomindex'in ilk sayısı Mayıs 1970'de hizmete sunuldu.

Bu arada, sistem üzerinde çalışan uzmanlar, aynı tarihlerde UNESCO/ICSU tarafından oluşturulan UNISIST kavramı ve bu konuda yapılan çalışmalar ve geliştirilen fikirlerden büyük ölçüde etkilendiler.

INIS sistemi, her ülkede üretilen ulusal bilgileri günü gününe toplamak ve her ülkeden toplanan bilgileri tüm ülkelere (uluslara) yaymak amacı ile geliştirilmişti. Bu amaç, UNISIST'in dünya çapında bir bilgi akım ağı oluşturma fikri ile bağdaşıyordu. INIS, bu bakımdan, UNISIST kapsamı içinde geliştirilen ilk başarılı model olarak da diğer sistemlere öncülük etti. 7/

INIS'in IAEA ve üye ülkeler tarafından başarılı bir sistem olarak gelişmesinde etken olan etmenler şöyle özetlenebilir:

- Belirli bir konuda çalışmak üzere kurulmuş ve faaliyetlerinden her üye devletin eşit koşullarla yararlanması doğal olan hükümetlerarası bir örgütün varlığı ve desteği (IAEA);
- Üye devletlerin, bilgi alışverişini kendi ekonomik kalkınmalarını gerçekleştirmek için bir araç olarak benimsemeleri;
- Üzerinde anlaşılan bilgi sisteminin kurulması ve sürekli olarak işlerliğinin korunması için söz konusu örgütün yeterli parasal ödeneği garanti etmesi;
- Sistemin, gelişmekte olan ülkelerin özel gereksinmelerine cevap verecek nitelikte olması gereğinin benimsenmesi;
- Üye devletlerin, kendi ulusal bilgi üretimlerinin sisteme girdi olarak hazırlanması için gerekecek tüm giderleri karşılamayı kabul etmeleri; buna karşılık tüm çıktılarının bütün kullanıcılara açık olması ilkesinin benimsenmesi;
- Sistem çıktılarının diğer büyük bilgi sistemleri ile teknik yönden uyum içinde olmasının üye ülkelerce benimsenmesi; böyle bir uyumu sağlamak üzere, sisteme katılan bütün ülkelerin INIS merkez birimi tarafından öngörülen ve bilgisayara dayalı bilgi erişim ve değişimi için gereken kurallar, standartlar ve formatları kullanmayı kabul etmeleri;

- Sistem çıktılarının üye ülkeler tarafından kullanımı konusunda Uluslararası Örgütün hiçbir denetim veya müdahalede bulunmaması;
- Sistem çerçevesinde, ulusların, çeşitli nedenlerle, ortak veya bölgesel merkezler kurulması konusunda gönüllü işbirliği girişimine olanak verilmesi; buna karşın, her ülkenin ayrıca ve doğrudan merkezle ilişki ve iletişim kurma hakkına sahip olması.
- Sisteminin işlerliğinin bir parçası olarak, Uluslararası Örgüt'ün, sistemin optimum düzeyde çalışması ve yararlanılmasının sağlanması için, sisteme katkıda bulunan ülkelerde bu konuda görevlendirilen elemanlar için seminerler, eğitim kursları düzenlemek ve üye ülkelere diğer teknik yardım olanaklar sağlamak için ödenek ayırmayı göze almış olması;

INIS'ın, ademi merkeziyetçi bir yaklaşımla girdi hazırlanarak yürütülen ilk sistem olarak elde ettiği başarı, ulusların bu tür uluslararası işbirliğinin değeri ve işlerliğine olan inançlarını ve güvenlerini güçlendirecek ve arttıracak niteliktedir.

INIS'e 1975 sonu itibarıyla 60 ülke ve uluslararası kuruluş katılmaktadır.

Görüldüğü üzere, uluslararası işbirliği, ortak katkı ve çalışma ile gerçekleştirilen ve çok başarılı bir sistem olarak değerlendirilen INIS beraberinde şu sonuçları da getir-

miştir. Örneğin, INIS'in gerçekleşmesi, çeşitli ülkelerde, birbirinden çok farklı biçimde kurulmuş bulunan ulusal enformasyon sistemleri arasında gerçek ve sağlıklı bağların kurulmasına olanak vermiştir. Öte yandan, ulusal sistemlerin, bilginin toplanması, işlenmesi ve duyurulması konusundaki görevleri daha belirginleşmiş; buna karşılık işlevleri değişmiştir. Başka bir deyişle, önceleri kendi ulusal koşulları içinde özerk olarak işleyen belirli bir hedefe yönelik ulusal sistemler, INIS olayı ile, daha üst düzeyde işleyen bir sisteme olanak veren bütünleşik (integrated) bir uluslararası sistem içinde yeralan birer nokta haline dönüşmüşlerdir. Böyle bir bütünleşmenin temel nedenleri şunlardır:

- Ulusal sistemin, çeşitli etmenlere bağlı olarak, diğer sistemlerin hizmetlerinden (çıktı) yararlanamaması, her sistemde işlerin tekrarına yolaçmaktadır; bu ise sistemin etkinliğini azaltmakta, yapması gereken diğer işlevlere zaman, eleman ve para kaynağı azalmaktadır.
- Bölgesel, idari dil ve diğer nedenlere bağlı olarak, bilgi kaynaklarına ulaşma olanağı her ulusal sistemde aynı değildir. Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler bakımından bu farklılık önem taşır.

Sistemi oluşturan öğelerin sistem içinde bütünleşmesi ile oluşan INIS sayesinde, atom enerjisi konusundaki bilimsel ve teknik bilgiler tüm kullanıcılara daha geniş bir

kapsam içinde, daha yüksek bir doğrulukta, ulusal sisteme göre daha yüksek bir hızla ve ulusal düzeyde en az harcama ile sunulabilmektedir.

INIS'in gerçekleşmesi, sisteme katılanların iyi niyeti, işbirliği anlayışı ve bütünleşmeye yatkınlığı yanında, bilgisayar teknik biliminin olanaklarından yararlanması ile mümkün olabilmiştir. Ayrıca iletişim konusundaki gelişmiş tekniklerden yararlanma, sistemin hızlı çalışmasını sağlamaktadır.

INIS, uluslararası düzeyde bütünleşik ilk enformasyon sistemi olma özelliğini taşır. Şunu da belirtmek gerekir ki, INIS gibi bir sistemin hedefi saptandığında, başlangıçtaki sınırlamalar, teknik ve diğer koşullar bilinmemekteydi. Buna rağmen, INIS'in başarıya ulaşmış olması benzer uluslararası enformasyon sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesi için bir mihenk taşı olmuştur. Nitekim, AGRIS ve DEVSIS aynı ilkeler doğrultusunda geliştirilmektedir.

INIS, çok kademeli bir yapı özelliğine sahip ve çok sayıda sistem ilkelerine dayalı, büyük bir sistemdir. Ortak bir amaca ulaşmak üzere mevcut ulusal sistemler arasında gönüllü işbirliğine dayalı olarak geliştirilmiş bütünleşik bir hedefe yönelik enformasyon sistemidir. Bütünleşik sistemlerin özelliklerini taşır; şöyle ki:

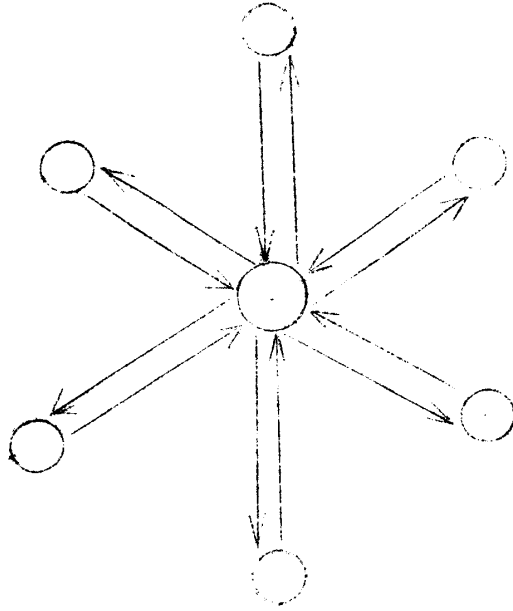
- Bütünleşik bir sistem, belli bir ölçüde bağımsız statüye sahip çok sayıda birimlerden (ulusal enformasyon sistemleri) oluşur; merkezî sistemin,

- herhangi bir nedenle, işleyişi durduğu takdirde ulusal birim çalışmasını sürdürebilir. Ancak, bu çalışma daha değişik bir biçimde ve daha az etkin olacaktır.
- Bütünleşik sistemi oluşturmak üzere biraraya gelen ayrı birimlerin ortak amaç ve ortak görevleri olması zorunludur; ortak amaç ve ortak görevler bütünleşik sistemin örgütsel birliğini sağlamak için ön koşuldur.
 - Bütünleşik bir sisteme geçmeden önce, bu sistemi oluşturan alt sistemlerin görece bir bağımsızlık ve özerkliklerinin var olması; bütünleşik sisteme geçerken alt sistemler arasında çeşitli bağların kurulması gereklidir.

INIS sistemi planlanırken, sistemi oluşturacak ulusal sistemlerin hedefleri incelenmiş ve kısa sürede ortak bir amaç saptanabilmiştir. Bu amaç sınırları belirlenen alanda belirli bir kullanıcı grubuna bilgi sunmaktır. Ulusal sistemler, her ülkedeki kullanıcı grubunu temsil eden "kollektif kullanıcı" olarak belirlenmiş ve bütünleşik sistemin amacı da bu kollektif kullanıcıya hizmet sunma şeklinde belirlenmiştir.

Bütünleşik sistem, bilginin işlenmesi için giderlerin ortaklaşa paylaşımı, merkezî ünite ile sıkı bağlar ve "kullanıcıların" bütünleşik bilgi bankasına doğrudan ulaşımına olanak verir. Bu sistemde iletişim ve karşılıklı bağımlılık aşağıdaki şekilde gösterilmiştir.

Şekil : 4

Böyle bir iletişim ve karşılıklı bağımlılık yapısı şu özelliklere ulaşmayı sağlar:

- Belgelerin toplanması ve işlem görmesi için yapılan harcama azalır. Çünkü, belgeler bir kez işleme tabi tutulacaktır, (bilgiyi sağlayan ulusal birim tarafından)
- Sisteme katılan her ulus ve her birimin bilgi bankasına ulaşma şansı eşittir.
- Her alt sistem ile merkezî birim arasında sadece iki türlü bağlantı vardır. Bu ise, iletişim ve bağlantı kurma harcamalarını en aza indirir.
- Bilgi transferi zincirinde bağlantı halkalarının en fazla iki olması, belge transferini ve iletişimi hızlandırır.

- Alt sistemlerden gelen girdilerin merkezî olarak birleştirilip bilgi bankasına aktarılması işi bilgisayar ile yapıldığından işlemlerde ekonomik yararlılık, daha iyi denetim ve hız sağlanmaktadır.
- Keza, çeşitli çıktı (output) biçimlerinin merkezden, tek elden hazırlanması ekonomik kazanç ve zaman kazanımı sağlamaktadır.

INIS'in Çalışma Biçimi

Ulusal sistemler ile merkezî birim arasındaki bağlantıların yapısı bütünleşik bir sistem oluşturacak nitelikte ise, her ulusal sistemin, bilginin değişimi için yapılacak hazırlıklarda aynı gerekliliklere uyması zorunludur.

INIS'e katılan ulusal sistemlerin herbiri hazırladıkları girdiler (input) için değişik teknikler kullanabilirler. Örneğin, INIS'e ulusal merkezlerden gelen bilgilerin kaydedildiği fiziksel düzenleme, bilgi formları, kâğıt bant ya da mıknatıslı bant üzerine kaydedilmiş olabilir. Ancak önemli olan, fiziksel düzenleme biçimi ne olursa olsun, iletişim düzeni ve dili hepsinde aynıdır.

Çalışma biçimi, büyüklüğü ve gelişmişlik düzeyi ne olursa olsun, bütün ulusal merkezler aynı sorumlulukları taşırlar. Bunlar:

- Kendi ülkelerinde, sınırları çizilmiş alanda üretilen tüm belgeleri toplamak;
- Toplanan belgeleri, geliştirilmiş ve kabul edilmiş kurallar ve işlemlere göre işlemek;

- Sistemin merkezî biriminde birleştirecek biçimde girdi (input) hazırlamak;
- Bütünleşik sistemin işleyişini geliştirmek için önlemlerin önerilmesi amacıyla yapılacak her türlü toplantıya katılmak;
- Kendi ülkelerinde sistemin tanıtılması ve yararlanılmasını sağlamak;
- Kendi ülkelerindeki kullanıcıları eğitmek.

Merkezî Sistem Biriminin Sorumlulukları

- Bütünleşik sistemden elde edilecek çıktıları (output), her ulusal sistemin bünyesine uygun biçimde ve düzenli aralıklarla çıkarmak;
- Elde edilen çıktıyı ulusal merkezlere, en düşük maliyetle dağıtmak;
- Ulusal sistemlerde görev yapan personeli eğitmek üzere kurslar düzenlemek, bu şekilde girdi hazırlığı ve çıktı kullanımını geliştirmek;
- Merkezî birimde bilginin işlenmesine ilişkin tüm belgeleri ulusal merkezlere göndermek, bu şekilde ulusal merkezlerde girdi hazırlanmasını iyiye götürmek;
- Sistemin işlemlerini geliştirmek üzere ulusal merkezlerden uzman davet etmek ve tavsiyelerini almak;
- Bölgesel enformasyon sistemlerinin oluşmasını hızlandırmak;

- Girdi formlarını, girdi kurallarını ve usullerini hazırlamak, güncel tutmak ve ulusal merkezleri haberdar etmek.

Sistemin Çıktıları (Hizmetler)

INIS ATOMINDEX Mayıs 1970 - Mayıs 1976. Ayda iki kez. Bibliyografik künye ve konunun içeriğini belirleyen tanıtıcılarla Sisteme, ulusal merkezler tarafından gönderilen bütün kayıtları kapsamakta; belge türü olarak geleneksel ve geleneksel olmayan bütün belgeleri içermektedir. Sistem içindeki kayıtların yaklaşık % 25'i geleneksel olmayan, örneğin, rapor, tez, patent, bilimsel toplantı bildirileri v.b., belgelerdir.

Haziran 1976'dan itibaren öz dergisi niteliğine dönüşen INIS ATOMINDEX - An International Abstracting Service, ilkönce miknatıslı şeritler biçiminde hazırlanmakta ve sadece sisteme katkıda bulunan ülkelere sunulmaktadır. Ayrıca, basılı bir öz dergisi olarak, üye ülkelere ücretsiz, diğer ülke, kuruluş ve/veya kişilere ücretle sunulmaktadır.

Üye ülkeler, sistemin çıktılarını istedikleri biçimde alıp, istedikleri biçimde ülkelerinde kullanıma sunmakta özgürdürler.

Mikrofiş Hizmeti, Sistem içinde yer alan geleneksel olmayan belgelerin birer kopyası, ulusal merkezler tarafından Uluslararası Merkeze gönderilmekte ve bunların mikrofiş kopyaları, istendiği takdirde, ücret karşılığında, isteyene sağlanmaktadır.

INIS ve Türkiye

INIS Türkiye bağlantı görevlisi (liason officer) Filiz Çermen ile yapılan sözlü görüşmeye göre; 8/

Türkiye INIS'e katılma kararını 1972 yılında almıştır. Bu karar IAEA'nın Türkiye adına üyesi olan T.C. Başbakanlık Atom Enerjisi Komisyonu tarafından alınmıştır. INIS ulusal merkez görevini, anılan Komisyona bağlı Ankara Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Kütüphanesi yürütmektedir. Görüşme sırasında belirtildiğine göre, INIS'e üye olmak için bir ülkenin IAEA'nın üyesi olması zorunludur; ancak IAEA'nın üyesi olmak INIS'e katılmak için yeterli değildir; bu kararın ayrıca alınması ve hükümet düzeyinde imzalanarak kabul edildiğinin açıklanması gerekmektedir.

INIS'e girmenin özel koşulu, ülkede nükleer bilimler alanında bir dokümantasyon merkezinin varlığı ve bu merkezin INIS kurallarına göre ulusal merkez olarak işlev yapma sorumluluğunu yükümlenmesidir.

INIS'e katılmak, parasal yönden ayrı bir yük getirmemektedir. Görüşmenin yapıldığı tarihte, merkezde iki uzman görevlidir. Birisi, kütüphaneci, diğeri konu uzmanıdır. Bibliyografik tanıtım kütüphaneci tarafından hazırlanmakta, tanıtıçlar (indeks) ve öz konu uzmanı tarafından verilmektedir.

Basılı dizin ve özler, 1972 ve 1976'dan itibaren, miknatıslı şeritler ise 1975 yılından itibaren Türkiye'de mevcuttur. Ancak, miknatıslı şeritlerden, 1975 Haziranında

yapılan INIS/AGRIS Seminerinden sonra, 2/ yararlanılmamıştır.

Personel yetersizliği, konunun ülkede yeterince benimsenmemesi, uluslararası enformasyon sistemlerinin yararlarının yeterince anlaşılmamış olması gibi nedenlerle, INIS-den istenen düzeyde yararlanılmamakta ve yeterince sisteme katkıda bulunulamamaktadır.

Sistem, nükleer bilgi konusunda tüm dünya literatürüne çabuk, kolay ve çok düşük bir maliyetle erişimi kolaylaştırmaktadır. Bunun yanında, Türkiye'de ya da herhangi bir ülkede üretilmekte olan bilgi ve belgelerin de aynı hız ve koşullarda diğer ülkelerdeki kullanıcılara sunulmasını sağlamaktadır.

INIS sayesinde, tüm dünya literatürünü izleyebilmenin maliyeti zaten IAEA'ya ödenen üyelik ödentisi ile karşılanmaktadır. Ayrıca, sistem değişik dillerde üretilmekte olan bilgilere birtek sistem dili ile erişme olanağı sağlamaktadır.

Bütünüyle INIS modeline göre geliştirilmiş ve geliştirilmekte olan sistemlerinden bazıları şunlardır:

AGRIS: International Information System for the Agricultural Sciences and Technology. Tarım Bilimleri ve Teknolojisi Uluslararası Enformasyon Sistemi.

AGRIS, 1971 yılında planlanmış, 1974 yılında kurulmuş ve 1975 yılı başından itibaren çalışmaya başlamıştır. Aylık AGRINDEX, gerek basılı olarak gerekse miknatıslı şerit biçiminde hizmete sunulmaktadır.

AGRIS'in uluslararası düzeyde denetim, yönetim ve eşgüdümü Dünya Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) tarafından yürütülmektedir. 1977 yılı sonu itibariyle AGRIS'e katkıda bulunan ülkelerin sayısı 92, sistem içinde yer alan bibliyografik kütüphaneye sayısı ise yaklaşık 230.000'dir. 10/

AGRIS'in INIS'den farkı, konu olarak daha geniş kapsamlı olması, tarım bilim ve teknolojisinin, nükleer bilimlere göre gelişmekte olan ülkeler için daha güncel ve daha önemli olmasıdır.

CARIS: Current Agricultural Research Information System. AGRIS ile birlikte, yine tarım alanında geliştirilen bir sistem de CARIS (Güncel Tarımsal Araştırmalar Enformasyon Sistemi) dir. Sistemin yürütücülüğü yine FAO tarafından yapılmaktadır.

AGRIS/CARIS ve Türkiye: Türkiye'nin 1975 Haziranında, sisteme katıldığı, dönemin Gıda-Tarım ve Hayvancılık Bakanı tarafından açıklanmıştır. 11/ Ancak, o günden bugüne sistemin Türkiye açısından geliştirilmesi, sisteme katkıda bulunması konusunda ilgili Bakanlıkça bir girişimde bulunulmamıştır. TÜRDOK, Dünya Gıda ve Tarım Örgütü'nden gelen baskılar üzerine, TÜBİTAK Yönetimi'nin izniyle sistemin işlerliğe kavuşturulması yönünde çaba harcamakta, ilgili Bakanlık ve diğer yetkililerle görüşmeleri sürdürmektedir.

Yine INIS modeli ve ilkeleri doğrultusunda UNESCO tarafından geliştirilmekte olan bazı sistemler:

ISORID/UNESCO: International Information System on Research in Information and Documentation (Enformasyon ve Dokümantasyon Araştırmaları Uluslararası Sistemi).

SPINES/UNESCO: International System for the Exchange of Information on Science and Technology for Policy-Making, Management and Development: (Bilim ve Teknoloji Politikası, Yönetimi ve Gelişimi konulu Uluslararası Bilgi Değişimi Sistemi).

3.2 Çeşitli Uluslararası Kuruluşun Ortaklaşa Geliştirmekte Oldukları Sistemler

Bu tür sistemlerin en belirgin örneği DEVSIS sistemidir.

DEVSIS: International Information System for the Development Sciences (Kalkınma Bilimleri Uluslararası Enformasyon Sistemi).

DEVSIS çalışma raporunun hazırlanmasında katkıda bulunan ve sistemi destekleyen uluslararası kuruluşlar şunlardır: 12/

IDRC: International Development Research Centre (Uluslararası Kalkınma Araştırmaları Merkezi).

ILO: International Labour Office (Uluslararası Çalışma Örgütü).

OECD: Organization for Economic Cooperation and Development (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü).

ESA/UN: United Nations Department of Economic and Social Affairs (Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Dairesi).

UNDP: United Nations Development Programme (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı).

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü).

DEVSSIS sistemi özellikle geliştirmekte olan ülkelerin, ekonomik ve sosyal kalkınma konularında dünyanın çeşitli yörelerinde üretilmekte olan bilgi ve belgeye erişimini kolaylaştırmak amacını taşımaktadır.

Sistemin çalışma ilkeleri ve örgütlenmesi INIS modeline göredir. Ancak, farklı olarak iki tür bilgi bankası oluşturulacaktır. Birincisi, her yıl geliştirmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal kalkınma sorunları ile ilgili olarak üretilen ve yıllık üretimi 100.000 belge dolayında olan belgelerin kayıtlarından oluşan bilgi bankası. İkincisi, gelişmiş ve geliştirmekte olan ülkelere, belirli sektörlerde ve/veya sektörlerarası ekonomik ve sosyal kalkınmaya ilişkin bilgi ve veriler konusundaki kaynaklar, hizmetler ve kuruluşların kayıtlarından oluşmaktadır. 13/

DEVSSIS sisteminin özellikle hizmet sunmak istediği kullanıcı grupları; kalkınma sektörü, politika saptayıcılar, plancılar, yatırımcılar, proje yöneticileri, araştırmacılar, ekonomik ve sosyal kalkınma programları ile ilgisi olan ile-

tişim uzmanları v.b. dir. Örgüt olarak tanımlarsak, planlama kuruluşları, bakanlıklar, kalkınma programlarını destekleyen bölgesel ve uluslararası kuruluşlar, kalkınma konusunda araştırma yapan ulusal, bölgesel ve uluslararası kuruluşlardır. DEVSIS'in öngörülen örgütlenme modeli Şekil 5'de gösterilmiştir.

3.3 Belirli Bir Coğrafik Alanı Kapsayan Sistemler

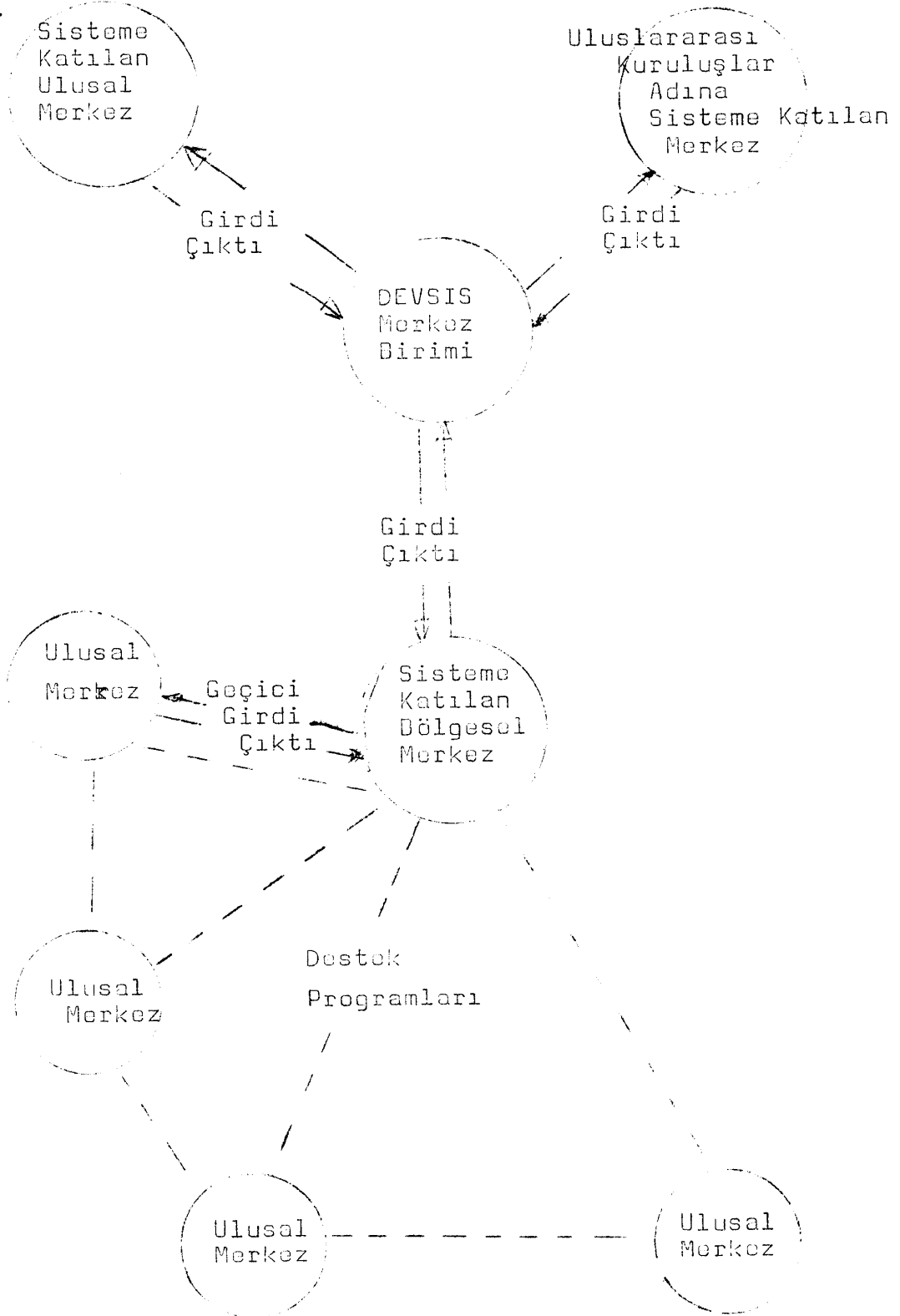
3.3.1 Avrupa Toplulukları Komisyonu (CEC) Tarafından Geliştirilmekte Olan Enformasyon Şebekesi ve Yine Topluluk Tarafından Belirli Konularda Geliştirilen Enformasyon Sistemleri.

EURONET : (Avrupa Ekonomik Topluluğu Bilgi Şebekesi)

EURONET : The European On-Line Information Network (Avrupa Bilgi Şebekesi) Avrupa Toplulukları Bakanlar Konseyinin, Bilimsel ve Teknik Enformasyon alanında, 18 Mart 1975 tarihinde kabul ettiği İlk Eylem Planı'nın ürünüdür. EURONET, tez çalışmasının özünü oluşturan uluslararası enformasyon sistemlerinden farklıdır. Enformasyon sistemi kavramından çok, enformasyon şebekesi kavramı içinde düşünülmüştür. "Enformasyon Şebekesi", Penniman'ın tanımı ile, "ikiden fazla tarafın bazı işlevsel amaçlar için iletişim kanalları ile ortak bir bilgi değişimi yöntemi kurmalarıdır." 14/

EURONET'in amacı, Topluluğa üye ülkelerde halen varolan ve gelecekte kurulacak bilgi bankaları arasında uzak-iletişim (telecommunication) kanalları ile bağlantı kurulması ve Topluluk içindeki bütün bilgi bankalarının yine top-

DEVŞİS ŞEBEKESİ
(DEVŞİS NETWORK)

Kaynak: DEVŞİS: the preliminary design of an international information system for the development sciences (provisional text). Geneva, ILO, 1975. s. 84

luluk ülkelerindeki kamu ve özel sektör kullanıcılarının yararına sunulmasıdır.

EURONET, böylece, "Avrupanın en hayati fakat en az kullanılmakta olan kaynağı durumundaki bilimsel ve teknik bilginin biraraya toplanması ve bu kaynağa ulaşım olanağının gerçekleştirilmesi" dir. 15/ EURONET, topluluk içindeki PTT yöneticilerinin, girişimi desteklemeleri ile yürürlüğe girmektedir.

Hazırlık çalışmaları tamamlanan EURONET'in uygulama aşamasına geçilmiş bulunmaktadır. 1978 ortalarında, üye ülkeler içindeki 100 dolayında bilgi bankasının, EURONET kanalıyla hizmete sunulacağı beklenmektedir. 16/

EURONET kapsamına giren bilgi bankalarına, üye ülkelerdeki kuruluşlar veya bireyler doğrudan, terminaller ve telefon bağlantısı aracılığıyla, erişebileceklerdir.

Sistemden yararlanmayı kolaylaştırmak için, çok çeşitli nitelikteki bilgi bankalarına ulaşımı sağlayacak standard bir bilgisayar emir dili (command language) geliştirilmiştir. Ayrıca, kullanıcılar için elkitapları ve kılavuzlar hazırlanmaktadır.

EURONET'in gerçekleşmesi ile başarıya ulaşan Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) enformasyon politikasının gelişmekte olan ülkeler için önemi ve anlamı ne olabilir sorusuna Anderla özet olarak, şöyle bir yanıt getirmektedir: AET enformasyon politikası içinde, kuşkusuz, girişimi destekleyen üye ülkelerin gereksinimleri önde gelmektedir. Yani, girişimin birinci amacı üye ülkeler arasında bilgi alışverişini en

yüksek düzeye çıkarmaktadır. Bununla beraber, geliştirmekte olan ülkeler gerek sektörel programlar, gerekse sistemin bütününden, yani EURONET'den, yararlanma olanağına sahiptirler. Örneğin, tarım, enerji, metalürji ve nükleer bilimler gibi, bazı önemli konularda AET ile geliştirmekte olan ülkeler arasında bilgi değişimi sağlanabilir. Bu değişim, bazı alanlarda, örneğin tarım ve enerji gibi oldukça dengeli bir bilgi değişimi olacaktır. Çünkü; bu sektörlerde, geliştirmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkelere alacağı bilgilere karşın, gelişmiş ülkelere vereceği bilgiler aynı miktarlarda, hattâ bazı durumlarda daha da fazla olabilir. Buna karşılık, metalürji ve nükleer bilimler gibi diğer sektörlerde, Topluğun geliştirmekte olan ülkelere sağlayacağı bilgi oranı daha yüksek olacaktır. 17/

Avrupa Ekonomik Topluluğu için geliştirilen diğer sistemlerden bazıları şunlardır:

SDIM/System for Metallurgy Information and Documentation (Metalürji Konusunda Enformasyon ve Dokümantasyon Sistemi).

AMIS/Agricultural Management Information System (Tarımsal Yönetim Enformasyon Sistemi).

3.3.2 Avrupa Konseyi Tarafından Geliştirilen ve 21 Üye

Devletin Katkısı ile Oluşan Avrupa Kapsamlı Sistem

EUDISED: European Documentation and Information System for Education (Eğitim Konusunda Avrupa Dokümantasyon ve Enformasyon Sistemi).

Dünyanın diğer bölgeleri için geliştirilmekte olan coğrafik alanla sınırlı diğer enformasyon sistemleri de bulunmaktadır. Ancak, bunlar, Türkiye'yi doğrudan ilgilendirmediği için tez kapsamına alınmamıştır.

3.4 Belge Türleri ile Sınırlanan Sistemler

3.4.1 ISDS-International Serials Data System (Sürelî Yayınlar Uluslararası Veri Sistemi)

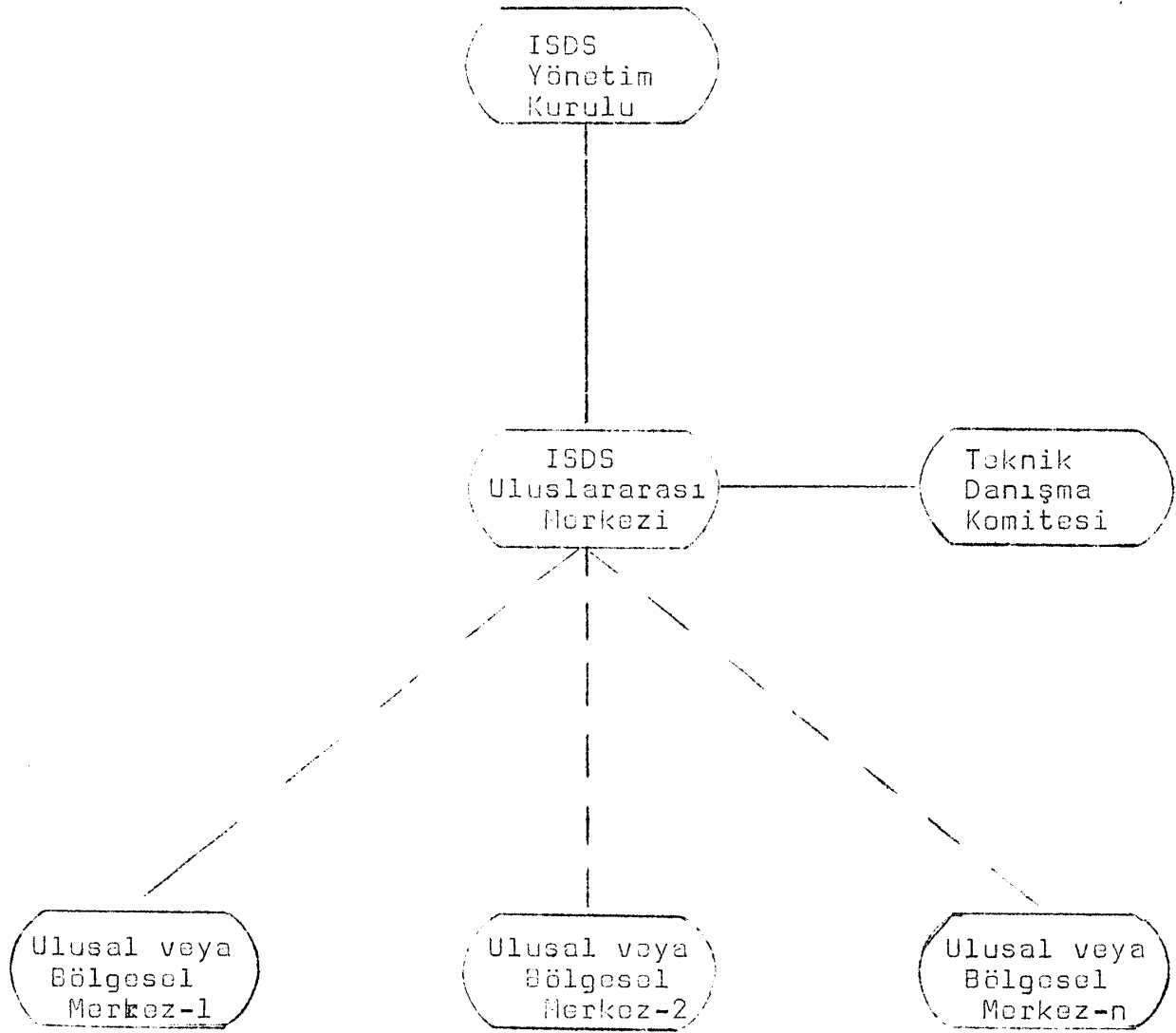
ISDS, UNISIST 18/ çerçevesi içinde kurulması planlanan, uluslararası enformasyon sistemleri ilkelerine göre işlemesi öngörülen, ancak sadece süreli yayınları kapsayan, yani "belge türü" ile sınırlı olan bir sistemdir.

Sistemin amacı, kayıtlı bilginin bütün alanlarında, dünyada yayınlanmış, yayınlanmakta olan ve yayınlanacak olan tüm süreli yayınlar için güvenilir bir kütük oluşturmaktır. ISDS, süreli yayınları birbirinden ayırdedebilmek için "bellirli bir başlık" altında yayınlanan her süreli yayına, yayının kimliğini açık ve kesin bir biçimde kısa ve standard bir kod, bir numara vermek durumundadır. Sistem içinde, bu amaçla, Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) tarafından geliştirilmiş olan "International Standard Serials Numbering" (ISSN) 19/ adlı uluslararası standard kullanılmaktadır.

Sistem, ulusal ve/veya bölgesel merkezler ile, bu merkezlerden toplanacak bilgiler arasında eşgüdüm ve standardlaşmayı sağlayın, bilgileri işleyen bir uluslararası merkezden oluşmaktadır. Örgütsel yapı ve işleyiş yönünden, ISDS, yine uluslararası enformasyon sistemleri ilkelerine uymaktadır. Sistemin örgütsel yapısı ve işleyişi Şekil 6 ve 7'de gösterilmiştir. 20/

Şekil: 6

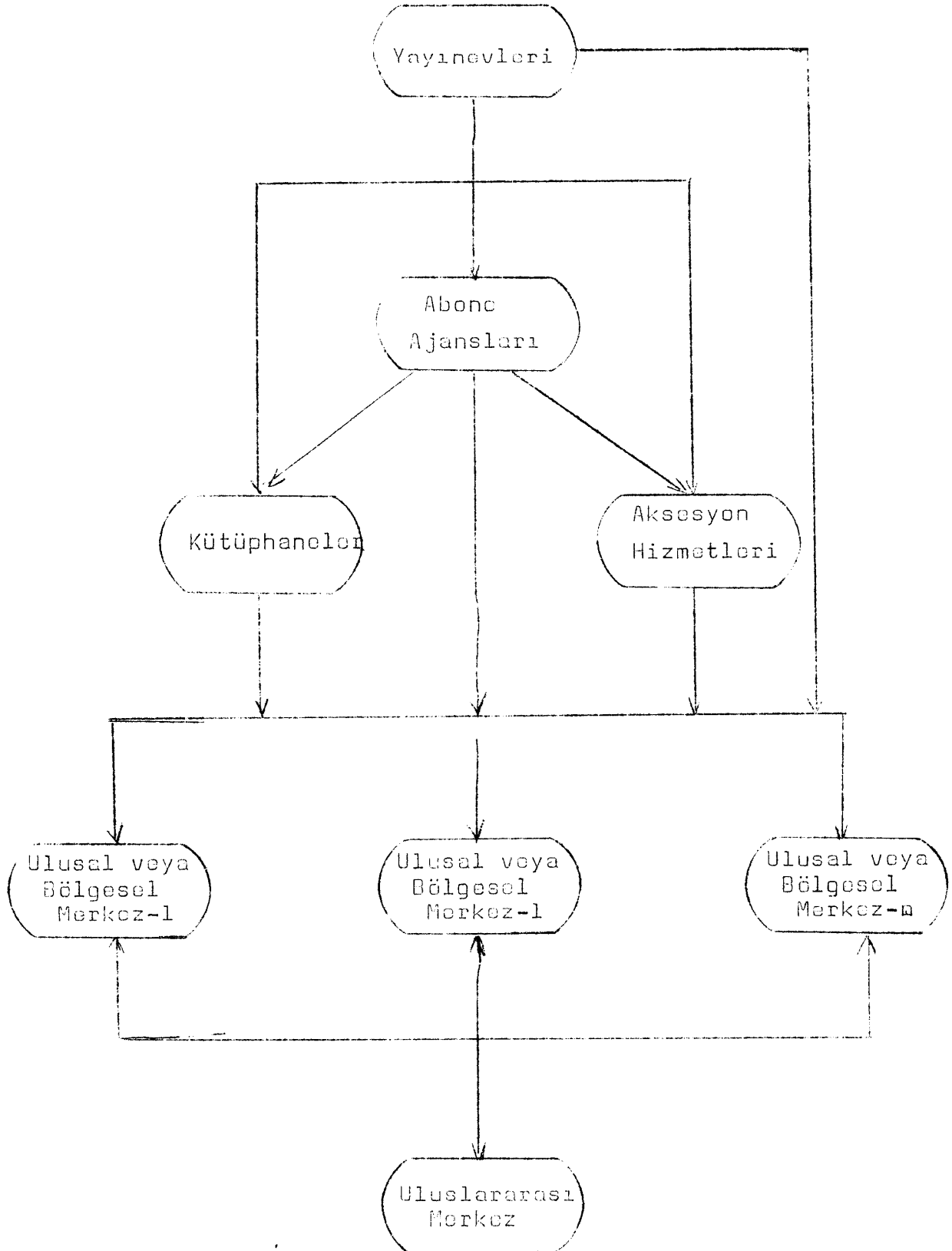
ISDS Örgütlenme Modeli

Kaynak: UNISIST International Serials Data System: Guidelines for ISDS. Paris, UNESCO, 1973. s.2

Şekil: 7

ISDS ŞEBEKESİ

Kaynak: UNISIST International Serials Data System: Guidelines for IGDS. Paris, UNESCO, 1973. s.9

Yönetmelik kararlar ve genel politika ISDS Genel Yönetim Kurulu tarafından saptanır. Genel Yönetim Kurulu, UNESCO Genel Direktörü'nün bir temsilcisi, Fransız Hükümeti adına bir temsilci (Uluslararası Merkez Fransa'da kurulmuştur) ile Ulusal veya bölgesel Merkezler kurmak suretiyle ISDS'yi fiilen destekleyen UNESCO'ya üye devletlerin temsilcilerinden oluşan 15 tam üyeden meydana gelir. Ayrıca, ISDS ile ilgili çeşitli uluslararası kuruluşların temsilcileri de gözlemci olarak katılırlar. Örneğin, IFLA, ISO, ICSU/AB gibi.

ISDS Teknik Danışma Komitesi, uluslararası merkeze ISDS ile ilgili teknik konularda danışmanlık eder.

Ulusal Merkez: kendi ülkesinde yayınlanmakta olan bütün süreli yayınların kaydını tutmak ve toplanan bilgiyi uluslararası merkeze iletmekle yükümlüdür. Ulusal merkezlerin kurulması, UNISIST Programını imzalayan bütün hükümetlerin sorumluluğundadır.

İki işlevi gerçekleştirme durumundadır:

Birincisi, sistematik kayıt yoluyla süreli yayınların bibliyografik denetimini sağlamak; ikincisi, süreli yayınlar konusunda güncel kullanıcı istemlerini cevaplandırmaktır.

Ulusal merkezler, kendi ülkeleri içinde her süreli yayın için ISSN kodunun kullanımını teşvik etmek durumundadırlar. Bu amaçla, süreliyle ilgili yayınevleri, bilim dernekleri, meslek örgütleri v.b. ile çok iyi bir iletişim kurmak ve ISSN'nin kullanımını konusunda ilgililerin katkısını sağlamak zorundadırlar.

Sonuçta, ulaşılmak istenen hedef, her süreli yayının 8 haneli bir ISSN kodu ile simgelenmesi, ISSN kodunun, simgelediği süreli yayının kapağına basılması ve böylece uluslararası bilgi değişiminin kolaylaştırılmasıdır.

Ulusal Merkez, uluslararası merkez ile çok yakın bir işbirliği ve eşgüdüm içinde çalışmak zorundadır.

Bölgesel Merkez: Coğrafi konum ya da ortak dil gibi birleştirici etkenler, veya ekonomik nedenlerle bazı ülkeler adına bölgesel merkezler kurulabilir. Bölgesel merkez Ulusal Merkezin işlevlerini yürütmek durumundadır.

Uluslararası Merkez: UNESCO ile Fransız Hükümeti arasında yapılan bir anlaşma uyarınca, uluslararası merkez 1972 yılında Paris'de kurulmuştur.

İşlevleri; süreli yayınların bilgisayara dayalı, uluslararası kütüğünü hazırlamak, süreli yayınlar konusunda güncel bilgileri toplamak ve yaymaktır. Ulusal ve bölgesel merkezler arasında eşgüdüm sağlamak, bu merkezlerin bütün ülkelerde kurulmasını desteklemek ve kurulan merkezlerin ISDS ilkelerine uygun olarak çalışmalarını sağlayacak yasal ve bağlayıcı ilişkiler kurmak zorundadır. Ayrıca, uluslararası merkez, ulusal ve bölgesel merkezlere belirli ISSN blokları tahsis etmekle yükümlüdür.

Ulusal merkezlerin kurulmadığı bölgelerde, süreli yayınlar uluslararası merkez tarafından ya da kendisinin belirleyeceği başka bir ISDS merkezi tarafından kaydedilir.

Uluslararası kuruluşlar tarafından yayınlanmakta olan süreli yayınlar, yine, uluslararası merkez tarafından kaydedilir ve sisteme verilir.

ISDS içinde, süreli yayınları belirleyen veri öğeleri, dokuzu temel ve zorunlu olmak üzere 25 tanedir. 21/

3.4.2 ISONET : Belge Türü ile Sınırlı Başka Bir Sistem

Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) tarafından geliştirilen ve standartlar ile standardlaşma konusundaki bilgileri kapsayan sistem ISONET'dir. 22/

ISONET'in kapsamı; standartlar, teknik şartnameler ve ilgili diğer belge ve bilgilerdir. ISONET, başlıca üç amacı gerçekleştirmek üzere kurulmuştur:

Birincisi: Ekonomi sağlama. (a) işgücünde ekonomi sağlama: Sistem içinde işbölümü yaparak, aynı işgücü ile, bütün sistem kullanıcılarına hizmet sunma; (b) sistemin geliştirilmesi ve yürütülmesinde girdi ve çıktıların maliyetini düşürme.

İkincisi: Bilgi kaynaklarını tek elde toplama: Dünyanın çeşitli yörelerine dağılmış olan bilgi kaynaklarını sistem içinde, tek elde ve denetimde toplayarak, kullanıcının ulaşamayacağı dağınık bilgileri hizmete sunmayı sağlama.

Üçüncüsü: gerekli yan hizmetleri geliştirme. Örneğin, sistemin geliştirilmesi, kurulması, sürdürülmesinin sağlanması; sistem öğelerinin saptanması; standardlaşmanın gerçekleştirilmesi; ve eğitim gibi hizmetleri işbirliği ve eşgüdüm içinde yine tek elden yürüterek işleri kolaylaştırmak ve maliyeti düşürmek.

ISONET'in amaçları: Üye ülkeler arasında bilgi istemi ve bilgi sağlama konusunda daha yakın ve etkin işbirliğini geliştirmek; kalkınma için teknoloji transferine katkıda bulunmak; standardlaşma konusunda eşgüdümü sağlamak ve standartların kullanımını özendirmek şeklinde özetlenebilir.

ISONET'in kurulması 1975 yılında kararlaştırılmış ve ISONET Anayasası 1976 yılında ISO Konseyi tarafından onaylanmıştır. 23/

3.5 Kuruluşlararası Sistemler

Bu sistemler, East'e göre, 24/ bilgi eksikliği saptanan bir alanda üç veya daha fazla yetkili kuruluşun bir araya gelerek işbirliği ve işbölümü içinde çalışmalarını ile oluşmaktadır. Bu tür sistemlerin en başarılı örneği IFIS'dir.

IFIS: International Food Information Service (Uluslararası Gıda Enformasyon Sistemi)

Sistem 1968 yılında, A.B.D., Batı Almanya ve İngiltere'de gıda konusunda çalışan üç ulusal kuruluş tarafından geliştirilmiştir. Sisteme, sonradan Hollanda ve yine Batı Almanya'dan birer kuruluş daha katılmıştır.

Sistem içinde yer alan bütün kuruluşlar, IFIS'in yönetiminde söz sahibidir. Bütün kuruluşların, örgütsel yapısı içinde değişik işlevleri vardır. Sisteme girdi sağlama konusunda, sistem dışındaki diğer kuruluşlardan da yararlanılmaktadır. IFIS, İngilizce dilinde varolan benzer kapsamlı diğer hizmetlerle rekabet içinde değildir; üye kuruluşların hizmetleri birbirini tamamlayıcı niteliktedir.

"IFIS, sadece gıda bilimi ve teknolojisi alanında önderlik eden bir enformasyon sistemi olarak değil, fakat aynı zamanda bilgi yayım konusunda uluslararası ortak çalışma ve işbölümü modeli olarak da dünya çapında, giderek daha iyi tanınmaktadır." 25/

3.6 Uluslararası Kapsam, Yaklaşım ve Uygulamaya Dönüşen

Ulusal Sistemler

Bu tür sistemler içinde, en yaygın olarak kullanılan ve bu tür sistemlerin ilki sayılabilecek sistem MEDLARS'dır.

MEDLARS: Medical Literature Analysis and Retrieval System (Tıp Literatürü Analiz ve Erişim Sistemi).

1964 yılında, A.B.D. Ulusal Tıp Kütüphanesi (NLM) tarafından, tıp konusunda bilgisayara dayalı ilk bilgi bankası oluşturuldu. Yeni oluşturulan bu sistem MEDLARS olarak adlandırıldı. Sistemin çıktıları, geleneksel basılı biçimde hazırlanan INDEX MEDICUS ile aynı bilgilerin manyetiksiz şerit üzerindeki kayıtları idi. Sistemde, bilgisayar ile çalışan tarama işlemi hem uzaktan (off-line), hem doğrudan (on-line) erişim olanağına sahipti.

Sistemin, içerik olarak uluslararası kapsamlı olması, bilgisayar teknikbilimi ve uzak iletişim (telekomünikasyon) alanındaki gelişmeler, diğer ülkeleri, yine bilgisayar bağlantısı ile sisteme doğrudan ulaşım girişimine yöneltti. 1965'de İngiltere ve İsveç'de başlayan deneme uygulamaları sonunda, 1966'da İngiltere ve 1967'de İsveç kendi ülkelerinde MEDLARS merkezleri kurarak sistemi kullanmağa başladılar. Gayri resmi görüşmeler ve işbirliği 1968 yı-

lında ikili anlaşma biçimine dönüştü. Buna göre, sistemi kullanan ülke, kendi ülkesinde biyo-tıp alanındaki kullanıcılara hizmet sunmak; belge sağlamak; kendi ülkelerinde üretilen bilgi/belgeleri içerir girdileri sisteme vermek üzere hazırlamak ve sistemi kullanacak personeli A.B.D. Ulusal Tıp Kütüphanesinde eğitime göndermek sorumluluklarını yükleniyordu. 1970'de Fransa, Batı Almanya, Avustralya ve Kanada, yine ikili anlaşmalarla MEDLARS'ı kullanmağa başladılar.

1971 yılında sistem, MED-LINE (MEDLARS ON LINE) adını aldı. 1972 yılında Japonya ve Dünya Sağlık Örgütü sistemden yararlanmağa giriştiler. 1974'de A.B.D. dışında 9 ülkede 20 MEDLINE merkezi bulunmaktaydı. 26/

Çeşitli ülkelerde, MEDLARS merkezlerinin kuruluşu ülkeden ülkeye değişmektedir. Ancak, gerekli koşul, kurulan merkezin söz konusu ülke tarafından seçilmesi ve bütün ülke içindeki biyo-tıp alanındaki kullanıcılara hizmet sunmasıdır.

1971 yılında 25 MEDLARS merkezi ile başlayan MED-LINE, 1976 yılında A.B.D. içinde ve dışında 350 merkezden oluşmaktadır. Sağlıkla ilgili konularda hızlı bilgi erişimine gereksinme duyan her kuruluş MEDLINE merkezi olmak için başvurabilir. Başvuran kuruluş, merkezin gerektireceği para ve personel girdilerini gerekçelendirebilecek ölçüde bilgi gereksinmesi olduğunu kanıtlamak zorundadır. Ayrıca, merkezin kurulduğu kuruluş içinde veya çok yakın çevrede yeterli süreli yayın koleksiyonunun bulunması zorunludur.

Tocatlian'a göre, 27/ bu tür sistemlerin kapsamı evrensel olmakla birlikte; ve gerek ikili gerek çok taraflı

anlaşmalar çerçevesinde ülkeler kendi ulusal girdilerini sisteme vermekle birlikte, sistemin denetimi ulusal niteliktedir. Yani, denetim, sistemi geliştiren ulusa aittir. Ancak, uluslararası resmî denetimden yoksun olmakla birlikte, bu sistemlerin, ulusal sınırlar ötesinde bilginin denetimi, işlenmesi ve aktarılması yönü ile, uluslararası özellik kazandığı inkâr edilemez.

Bu tür sistemlerin diğer örnekleri, İngiltere'de geliştirilen INSPEC, 28/ Fransa'da geliştirilen TITUS, 29/ v.b. dir.

3.7 Diğer Sistemler

UBC Universal Bibliographical Control: (Evrensel Bibliyografik Denetim). Sistem IFLA tarafından geliştirilmekte ve UNESCO tarafından desteklenmektedir. UBC, daha önce değinilen uluslararası enformasyon sistemlerinden farklı olmakla birlikte, bu sistemler arasında sayılması ve üzerinde durulması gerekir. UBC; gerek amaç, gerekse kapsam yönünden evrenseldir. Ulaşılmak istenen hedef, bütün ülkelerde üretilen her türlü belgenin bibliyografik denetim altına alınması ve ortaya çıkan ürünlerin tüm ülkelerdeki kullanıcıların yararına sunulmasıdır.

UBC'yi diğer uluslararası enformasyon sistemlerinden ayıran özellikler şöyle sıralanabilir:

- UBC, sadece belirli bir konuyu değil, bütün konuları kapsamaktadır.
- Her ülke, kendi ülkesinde üretilen tüm belgelerin bibliyografik denetim altına alınmasından sorumludur.

Bunu yaparken, diğer sistemlerden farklı olarak, sadece sisteme girdi vermekle değil, fakat aynı zamanda kendi girdilerinden kendi çıktılarını üretmekle yükümlüdür. Sonuç olarak, ulusal bibliyografya ortaya çıkmaktadır.

- UBC'nin zaten mevcut olan ulusal bibliyografya kavramına getirdiği yenilik, bu bibliyografyaların hazırlanmasındaki işlemlerin bütün ülkeler tarafından aynı biçimde kullanılması, yani evrensel standardlaşma sağlanmasıdır. Bu sayede, ne biçimde olursa olsun, hangi dilde olursa olsun çıktılar, yani ulusal bibliyografyalar hiçbir değişiklik yapılmaksızın biribirleriyle bütünleştirilebilir olacaktır.
- UBC'de bilgisayar kullanımı zorunlu değildir. Ancak, işlemlerin, zamanı geldiğinde kolayca bilgisayarla yürütülebilir hale dönüştürülebilir olması zorunludur. Yani, kullanılacak düzen (format) standard olmalıdır.
- UBC çerçevesinde hazırlanması öngörülen ulusal bibliyografyalarda belgelerin içeriği de söz konusu olmakla birlikte, öncelikle bibliyografik denetim amacı ağır basmaktadır.

Evrensel Bibliyografik Denetim, adından da anlaşılacağı gibi, oldukça iddialı bir sistem gibi görünmektedir. Ancak, her ülke zaten yapması gereken işi, yani ulusal bibliyografya (ulusal bibliyografik denetim) görevini yerine getirir ve bunu yaparken ortaya konan uluslararası standard-

lara uyarsa, sistem içinde öngörülen hedefe ulaşmamak için neden yok gibi görünmektedir.

Öte yandan, UBC Millî Kütüphane ere ve/veya Millî Bibliyografya Kurumlarına yeni boyutlar getirmekte, yeni görevler yüklemekte ve yeni anlamlar kazandırmaktadır. 30/

Sadece uluslararası bir enformasyon sistemi örneği olarak ele aldığımız UBC konusunda bu kadar bilgi vermekle yetinmekteyiz. Çünkü, konu, Sayın Ülker Sanalan tarafından hazırlanan "Bibliyografik Denetim ve Türkiye" adlı Doktora Tezinde geniş olarak incelenmiştir. 31/

Tez çalışmamız süresince varlığı saptanan ve incelenen bütün uluslararası enformasyon sistemlerini tek tek ayrıntılı olarak anlatmak bu çalışmayı, belki de gereksiz yere uzatmak olurdu. Zaten, tezin amacı, varolan bütün sistemlerin tek tek ayrıntılı olarak anlatılması değildi. Amaç, bu konudaki eğilimler, gelişmeler, yönelimler konusunda saptamalar yapmak; bu saptamalardan genellemelere ulaşmak ve genellemeler ışığında örnekler sunmaktı. Bu nedenle, uluslararası enformasyon sistemlerinin çeşitlenmesi ve örnekler bölümünde bu kadarla yetinilecektir. Saptanabilen Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin Listesi EK 2.3'de sunulmuştur.

3. BÖLÜMÜN

DİP NOTLARI

- 1/ East, H. "The preliminaries to international collaboration." A World of Information, proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973. ss. 3-8.
- 2/ Tocatlian, J. "International Information Systems." Advances in Librarianship, vol. 5. New York, Academic Press, 1975, 1-60.
- 3/ Turkov, Zh. and Chepkasov, A. "Planning and development of INIS: Its application of UNISIST principles and its interconnection with other international and national systems." Information Systems: Their Interconnection and Compatibility, proceedings of Symposium, 30 September - 3 October, 1974. Vienna, IAEA, 1975. s.16.
- 4/ Turkov, Zhan. "The International Nuclear Information System (INIS): Practical and political aspects of international cooperation in information exchange." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973. s.15.
- 5/ Information Retrieval and Library Automation. 11,9 (February 1976), 4-5.
- 6/ Turkov, Zhan. ... y.a.g.e. s.17
- 7/ a.g.e. ss. 19-20

- 8/ Çermen, Filiz ile yapılan sözlü anket. Ankara, ANAEM, Kasım 1976.
- 9/ INIS/AGRIS Semineri. Türkiye Atom Enerjisi Komisyonu ve Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu tarafından düzenlenmiştir. Ankara, 12-20 Haziran, 1975.
- 10/ Erkmen, Eser. AGRIS hakkında TÜRDOK'a sunulan Rapor.
- 11/ INIS/AGRIS Semineri. y.a.g.e.
- 12/ DEVISIS: the preliminary design of an international information system for the development sciences (provisional text). Geneva, ILO, 1975.
- 13/ Burian, Kısmet. 8-12 Aralık 1976 tarihlerinde Berlin'de düzenlenen DEVISIS ile ilgili Toplantı Raporu.
- 14/ Penniman, D.W. and others. "Brief communication: A framework for the study of emerging network technology". Journal of the American Society for Information Science, 25,6 (November-December 1974), 378-380.
- 15/ EURONET, What it is, when it will happen and why you should use it? (Broşür)
- 16/ EURONET. The European On-Line Information Network. Luxembourg, Directorate General, Scientific and Technical Information and Information Management, June, 1976.
- 17/ Anderla, G. "Sharing information resources - A Contribution to socio-economic development - The European Effort." Information Systems Design for Socio-Economic Development; Retrospect and Prospect. Proceedings, FID Symposium, Brussels, 30 September - 2 October 1975. The Hague, FID, 1976, ss. 33-40.

- 18/ UNISIST - World Science Information System- Kavramı ve Programı 4. Bölüm'de anlatılmaktadır.
- 19/ International Standard 3297. Documentation - International Standard Serials Numbering (ISSN). Switzerland, ISO, 1975.
- 20/ UNISIST International Serials Data System (ISDS). Guidelines for ISDS. Paris, UNESCO, 1973.
- 21/ a.g.e. s. 39
- 22/ Feasibility Study on the Establishment of an ISO Information Network. Geneva, ISO, 1975.
- 23/ ISONET Constitution. Geneva, ISO, 1976.
- 24/ East, H. ... y.a.g.e.
- 25/ IFIS Newsletter, 5 (1976), s.7
- 26/ Non-United States MEDLINE/MEDLARS Centers. 01.31.1974 (Tablo).
- 27/ Tocatlian, J. ... y.a.g.e.
- 28/ INSPEC: International Information Services in Physics, Electrotechnology, Computers and Control. (Geliştiren kuruluş: İngiltere'de. Institution of Electrical Engineers).
- 29/ TITUS: An International Information Network on Textile Technology. (Geliştiren kuruluş: Fransa'da, Institut Textile de France)
- 30/ The National Bibliography: Present Role and Future Developments, prepared by the IFLA International Office for UBC. International Congress on National Bibliographies, Paris, 12-15 September, 1977. Paris, UNESCO, 1977.

31/ Sanalan, Ülker. Bibliyografik Denetim ve Türkiye.

Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Mezuniyet Sonrası
Eğitimi Fakültesi, Ankara, Eylül 1977.

4. BÖLÜM

ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ ARASINDA İŞBİRLİĞİ- UYUM VE EŞGÜDÜM SORUNU : UNISIST PROGRAMI

Herhangi bir ülkede, kütüphanecilik ve bilgi yayım konularında ya da herhangi bir konuda, yürütülen çalışmalar ve hizmetlerin işbirliği, eşgüdüm ve kaynak paylaşımı ilkesinden yoksun, dağınık bir biçimde yürütülmesi sakıncalı olup savurganlıktır. Aynı doğrultuda olarak, uluslararası enformasyon sistemlerinin de dağınık, birbirini tekrarlayıcı ve birbirine ters düşecek biçimde geliştirilmesi ve yürütülmesi aynı ölçüde sakıncalıdır, hattâ bu dağınıklık ve savurganlığın zararları daha da büyük ölçektektir.

Böylesine bir dağınıklığı ve tekrarları önlemek; uluslararası enformasyon sistemleri arasında uyum, işbirliği ve eşgüdüm sağlamak amacıyla UNESCO bünyesi içinde UNISIST kısa adı ile anılan bir program geliştirilmiş bulunmaktadır. Programın olurluk incelemesi UNESCO ve ICSU'nun işbirliği ile yürütülmüş, 1/ ve Program, daha sonra UNESCO tarafından düzenlenen hükümetlerarası bir konferansda UNESCO üyesi 84 devlet tarafından onaylanmıştır 2/.

4.1 UNISIST Sözcüğünün Anlamı

UNISIST, önceleri, yukarıda anılan olurluk incelemesi Raporunda önerilen ve "Dünya Bilimi Bilgi Sistemi" anlamında kullanılan bir kısa addır. 3/ Daha sonraları, UNISIST'in "Bilimsel ve Teknolojik Enformasyon Alanında Hükümetlerarası İşbirliği Programı" anlamında kullanılması önerilmiş ve kabul edilmiştir. 4/

4.2 UNISIST Programının Kavramsal İçeriği

UNISIST tarafından öngörülen "dünya bilimi enformasyon sistemi", bütün dünyadaki bilgi birikimini tek elde toplayıp kullanıma sunmayı amaçlayan dev bir sistem değildir. 5/ Nitekim, Tocatlian'a göre, bütün ülkelerde üretilen bilimsel ve teknik bilginin toplanması, işlenmesi ve kullanıma sunulması işlevlerini yürütecek dev bir örgüt kurma hayali, gerçekleşme olanağı bulunmayan bir ütopyadır; teknik, malî ve politik nedenlerden dolayı böylesine bir hayal başarısızlığa mahkûmdur. 6/

UNISIST'in amacı, bilginin, dünyanın neresinde üretilirse üretilsin, üreticiden kullanıcıya aktarılmasındaki engelleri ortadan kaldırmaktır.

UNISIST, ayrıca, herşeyi önceden planlanmış katı bir sistem olmadığı gibi, dünya çapında hertürlü bilgiyi sağlamakla yükümlü olan tek ve üstün bir üst-yapı kurumu da değildir. 7/

UNISIST, herşeyden önce bir ülkü ve bir felsefedir. Bu, uluslararası düzeyde ötedenberi süregelen geleneksel bilimsel iletişim olgusuna yeni boyutlar kazandıran bir FELSEFEDİR. İkincisi, UNISIST varolan sistemler arasında işbirliğini geliştirmek, yönlendirmek, biçimlendirmek ve bu işbirliğinin sürekliliğini sağlamak için başlatılmış bir çaba, bir EYLEMDİR. Üçüncüsü ise, UNISIST, ilkelerini ve amaçlarını gerçekleştirmek üzere UNESCO bünyesi içinde görev yapan bir ÖRGÜT'tür. 8/

4.2.1 UNISIST Felsefesi

- UNISIST, bilim çevrelerinde olagelen özgür bilimsel iletişim geleneğinin bir devamıdır.

UNISIST felsefesine göre, dünyada varolan bilimsel bilgi birikimi insanlığın ortak fedakârlıklar pahasına, ortaklaşa olarak oluşturduğu bir üründür. Bu ortak bilgi deposundan, bilginin çıkarılması, işlenmesi, düzenlenmesi ve yeni bir biçimde tüm kullanıcılara sunulması gerekir. Bu işlev, uluslararası bir sorumluluk ve çaba gerektirir. Ayrıca, bilgi birikiminin daha akıllıca bir bilgi değişimi sistemi ile artacağı ve insanlığın yararına kullanılacağı doğaldır. Olagelen bilimsel iletişim kurumları evrimi içinde UNISIST en son ve en gelişmiş aşamadır.

- Bilgi birikimi, kurumsal ve ulusal boyutları aşan miktarlara ulaşmıştır. Bu ise, çeşitli ve ivedi olarak çözüm gerektiren sorunlar yaratmıştır. Bilgisayar ve iletişim teknikbilimindeki gelişmeler bilimsel haberleşmeye yeni olanaklar kazandırırken, öte yandan, gelişmiş ülkelerle gelişmekte olan ülkeler arasındaki uçurumu arttırmıştır. Ayrıca, bilgisayar teknikbilimi çok yüksek düzeyde standardlaşmayı gerektirmektedir. Biribirinden bağımsız ve dağınık bir biçimde gelişen, uyum ve birlikten uzak enformasyon sistemleri, bu sistemlerde uygulanan çeşitli bilgisayar programları bilim çevreleri ve gelişmekte olan ülke ulusları için yeni bir Babil Kulesi yaratmıştır. 9/ UNISIST, bu soruna da çözüm getiren bir programdır.

- Dünyada hiçbir güç ve otorite, hükümetler, bilim çevreleri, teknik, ekonomik, sosyal ve endüstriyel yönden biribirinden çok farklı ilgi alanları olan değişik ögeleri biraraya getirme ve parasal olarak destekleme gücüne sahip değildir.

Bu nedenle, UNISIST, gönüllü işbirliği felsefesine dayanan esnek bir program; sistemler-üstü bir konfederasyon niteliğindedir. Sistemin bütününi oluşturan parçalar; ulusal bilim örgütleri, devlet kuruluşları, uluslararası bilimsel kuruluşlar ve özel sektördür. Sisteme katılan her birim, her ülke, her kuruluş, kendi özel kullanıcılarına en iyi biçimde hizmet sunulabilmesi için, bilginin işlenmesi, yeniden düzenlenmesi ve işlenmiş bilginin yayımı ve değişimi için maliyeti düşürmek ve bu yönde ortak çalışma yapmak üzere her türlü ikili ve/veya çok taraflı ilişki ve anlaşmaya açık olmak zorundadır.

4.2.2 Eylem Olarak UNISIST (UNISIST Ülküsü)

UNISIST, zamanı gelmiş bir fikir, bir ülküdür. UNISIST yenilikler icat etmemiştir. Yoktan da varedilmemiştir. UNISIST, işlerin daha sağlıklı yürütülmesi için işbirliği, sistemlerin biribirine bağımlılığı, uluslararası sistemlere duyulan gereksinme konularında yeni bir anlayış getirmiştir. UNISIST'in uluslararası enformasyon sistemlerine katkısı, bu yöndeki gelişmelerin analiz ve sentezini yapmak ve gelişmeyi uyarmaktır. Gelecekteki ilerlemeler, ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasında bir ortaklık ve işbirliği ruhuna dayalı olacaktır.

Bir ülkü olarak UNISIST, gelişmeyi yönetmek değil, yönlendirmek; geleceği öngörmek değil fakat dünya bilim toplumunun önemine inandığı hedefleri belirlemektir. UNISIST, ulaşılmak istenen hedeflere dikkati çekme, hedeflere ulaşmak için hareketi başlatma ve kurulmuş ve kurulacak enformasyon sistemleri arasında, işbirliği, uyum ve eşgüdüm sağlamada katalizör rolü oynama durumundadır. 10/

UNISIST, tanımlanan felsefe ve ilkeler doğrultusunda çalışmalarını sürdürürken, varolan sistemlerin en akıllıca çalışır duruma getirilmesi; açık ve önemli konularda yeni sistemlerin geliştirilmesi ve desteklenmesi yönünde de çaba harcar ve uyarıcı rol oynar.

4.2.3 Örgüt Olarak UNISIST

Örgüt olarak UNISIST'in, Programın bütününe oluşturan parçalar üzerinde hiçbir yürütme yetkisi yoktur. Bu bakımdan, programda y ralan bağımsız sistemler, programlar ve kuruluşların işleyişini yönetme durumunda değildir. UNISIST'in işlevi, ilgililerin dikkatini özlenen ve ulaşılmak istenen hedeflere çekmek ve yöneltmek; ve bu hedeflere ulaşılabilmesi için gönüllü işbirliğini uyarmak; sonuca ulaşmak için çalışmalarını başlatmak ve desteklemek; taraflar arasında iletişimi ve etkileşimi hızlandırmaktır. 11/

Programın genel ilkeleri ve hedeflerini yaymak ve benimsetmek; programın amaçlarını gerçekleştirme çalışmalarını yürütmek üzere UNESCO bünyesi içinde Bilimsel ve Teknolojik Enformasyon Bölümü'ne bağlı bir Yürütme Bürosu ile Programın gelişmesine nezaret eden iki yönetim organı vardır.

Bunlar, 18 üye devlet temsilcisinden oluşan UNISIST Steering Committee (Yönetim Komitesi) ile bilim adamları, mühendisler ve enformasyon uzmanlarından oluşan UNISIST Advisory Panel (Danışmanlar Paneli) dir. 12/

Ancak, UNESCO Genel Konferansı'nın 1976 yılında Nairobi'de yapılan 19. Toplantısında, UNESCO Genel Enformasyon Programı'nın oluşturulması ile UNISIST'in örgütsel yapısı değişmiştir. 13/ "UNESCO Genel Enformasyon Programı" na 5. Bölümde kısaca değinilmiştir.

UNISIST felsefesi ve ilkeleri ışığında, dünya bilimi bilgi sistemi kavramı geliştirilirken, daha çok belli başlı büyük sistemlerin, (örneğin, Uluslararası sistemler) ortak girişimi ve eşgüdümü öngörülmekte; yöresel alt sistemlerin, bütünüyle, değişmesi ilke olarak gerekmemektedir. Bununla birlikte, yöresel alt sistemler büyük sistemlerle ilişkilerini sürdürürken, iletişimin daha sağlıklı ve etkin olabilmesi açısından, kuşkusuz, belirli bir düzeyde olmak zorundadırlar. Bu noktada, ULUSAL ENFORMASYON SİSTEMİ-NATIS-kavramı önem kazanmaktadır. Bu nedenle, ulusal enformasyon sistemleri tez kapsamı dışında kalmakla birlikte, uluslararası enformasyon sistemlerinin alt-yapısını oluşturma bakımından NATIS kavramı, ayrı bir bölüm halinde, daha sonra, kısaca özetlenecektir.

4.3 UNISIST'in Tarihçesi

"Bilimsel enformasyon konusunda dünya merkezi" fikri ilk kez 1964 Eylül ayında Çekoslovakya'da yapılan "Bilim ve Dünya Sorunları" konulu 13. Pugwash Konferansında ortaya atıldı. 14/

1966 yılında Bombay'da toplanan 11. ICSU (International Council of Scientific Unions-Uluslararası Bilimsel Birlikler Konseyi) Genel Kurul toplantısında, "dünya çapında bilimsel bir enformasyon sistemi" nin olurluk incelemesini yürütmek üzere bir komite kurulması kararlaştırıldı. Benimsenen ilke, önerilen sistemin kurulmuş ve kurulacak sistemler arasında uyum sağlayacak nitelikte olması idi. 15/

Bu arada, UNESCO, bilimsel iletişimin geliştirilmesi konusundaki doğal ilgisinden dolayı aynı yönde düşünmekte idi; ve bilimsel enformasyon konusunda uluslararası bir konferans düzenlenmesi için ön planlama çalışmalarını yürütmekte idi.

ICSU Başkanı, Nisan 1966'da UNESCO Genel Direktörüne, iki kuruluşun, kurulmuş ve kurulacak sistemler ve hizmetler arasında daha üst düzeyde işbirliğinin sağlanması esasına dayanan dünya bilimi bilgi sistemi konusundaki olurluk incelemesini birlikte yürütmelerini önerdi.

1967 Ocak ayında, Paris'te UNESCO içinde kurulan Ortak Çalışma Grubu yapılacak incelemenin ilkelerini saptadı. İlkeler arasında üzerinde en çok durulan ve vurgulanan nokta, geliştirilecek sistemin, varolan ve gelecekte kurulacak sistemler arasında gönüllü işbirliğine dayanan esnek bir sistem olması görüşü idi.

UNESCO/ICSU Merkez Komitesi, belirgin görevleri yapmakla yükümlü altı çalışma grubunun çalışmalarına dayanarak ve Yürütme Komitesi ile Danışma Paneli'nin teknik yardımlarından yararlanarak Olurluk İncelemesini tamamladı. Hazırla-

nan rapor, 1971 yılında "UNISIST: Study Report on the Feasibility of a World Science Information System" adı ile ve UNESCO/ICSU ortak çalışması olarak yayınlandı.

Hazırlanan Rapor, böyle bir sistemin gerçekleştirilebilir olduğunu ortaya koymakta idi. Bundan sonra yapılacak iş, sistemin hükümetler, bilim çevreleri, kütüphaneciler, enformasyon uzmanları ve diğer ilgili ve yetkililere duyurulması, tanıtılması, benimsetilmesi ve onaylatılması idi. Bunu sağlamak üzere 4-8 Ekim 1971 tarihlerinde Paris'de hükümetlerarası bir konferans düzenlendi; ve sistem UNESCO'ya üye devletlerce onaylandı. 16/

4.4 UNISIST Programının Kapsamı

Wysocki'ye göre, 17/ enformasyon politikaları ve enformasyon sistemlerinin günümüzdeki gelişmeleri ışığında, enformasyon programları ve sistemleri konusunda "makro" ve "mikro" modeller biçiminde bir ayırım yapmak yerinde olacaktır. Makro model, genellikle, kullanıcıya bilgi aktarma işlemiyle doğrudan ilgisi olmayan programlardır. Bununla birlikte, operasyonel işlevlerin yürütüldüğü mikro model özelliklerindeki enformasyon sistemlerinin işlevleri için gerekli araçları saptamak, geliştirmek; işlemlerin kavramsal çerçevesini belirlemek makro model düzeyindeki programlara düşmektedir.

UNISIST, dünya çapında geliştirilmiş bir makro program modeli olarak düşünülmelidir. Daha önce de belirtildiği gibi programın amaçları; bilimsel ve teknik enformasyon alanında işbirliğine yönelik eğilimler ve girişimler arasında uyum ve eşgüdüm sağlamak, mikro düzeydeki enformasyon sistem-

lerinin gelişmesi için gerekli ortamı ve koşulları hazırlamak, ve dünyadaki bilgi kaynaklarına ulaşımı kolaylaştırmak; son analizde uluslar, kurumlar ve bireyler arasında gönüllü işbirliğine dayalı esnek ve biribirini bütünleyen bir enformasyon hizmetleri şebekesi kurmaktır. Yani, UNISIST, bir ülkede tüm enformasyon hizmetleri ve kaynakları arasında eşgüdüm sağlayan, enformasyon alanında politika saptayan, hizmetlerin biribiriyle uyum ve birlik içinde en ekonomik ve akıllıca yürütülmesini gerçekleştirmek üzere gerekli koşulları hazırlayan ve önlemleri alan ulusal bir enformasyon sisteminin, aynı işlevleri dünya çapında yapmayı amaçlayan üst düzeyde bir makro modeli, bir uluslararası program olarak nitelenebilir.

UNISIST Programının konu kapsamı, başlangıçta, sadece temel bilimler, uygulamalı bilimler, mühendislik ve teknik bilimler iken, daha sonra kapsamı genişletilmiş ve bütün bilim, kültür ve sanat dallarını içeren bir program haline dönüşmüştür. 18/

Ekim 1971'de yapılan Hükümetlerarası Konferans'ta kabul edilen önerilerin 1972 UNESCO Genel Konferansında onaylanmasıyla yürürlüğe giren UNISIST çalışma planı beş ana hedefi içerir. 19/ Bunlar:

- Sistemlerarası birlik ve uyumu sağlayacak araçların geliştirilmesi,
- Bilgi transferi zincirindeki örgütsel öğelerin geliştirilmesi,
- Uzmanlaşmış insangücünün yetiştirilmesi,

- Ulusal enformasyon politikaları ve enformasyon sistemlerinin geliştirilmesi,
- Gelişmekte olan ülkelerin sorunlarını çözüme yönelik özel yardımlar.

UNISIST'in çalışmaları üç ana başlık altında toplanabilir:

- Kavramsal yöndeki çalışmalar,
- Standardlaşma yönündeki çalışmalar
- Operasyonel yöndeki çalışmalar.

UNISIST'in, yukarıda belirlenen hedeflere ulaşmak için üç ana başlık altında toplanan çalışmalarını çerçevesinde sunmakta olduğu hizmetler kısaca şöyle özetlenebilir:

Enformasyon politikası ve planlarının oluşturulmasına ilişkin hizmetler:

- Enformasyon politikasının saptanmasına ilişkin ilkeler ve kılavuzların hazırlanması, yayınlanması; örneğin, bilimsel ve teknik enformasyon için bütçenin tanımı, önceliklerin saptanması v.b.
- Enformasyon politikasının oluşturulması konusunda geliştirmekte olan ülkelere danışmanlık hizmeti.
- Ulusal politikaların geliştirilmesi ve koordinasyonu konusunda bölgesel konferanslar düzenlenmesi.
- Bilginin değişimi ve kullanımı konusundaki engelleri giderecek uluslararası anlaşmaların sağlanabilmesi için enformasyon politikasının ekonomik, idarî ve yasal yönleri konusunda araştırma yapmak.

- Ulusal gereksinimlerle uluslararası eğilimleri birbirine bağlayan UNISIST Ulusal Komitelerinin teşkili konusunda yardım ve işbirliği yapmak.

Standardların Geliştirilmesi ve Uygulanmasına İlişkin Hizmetleri:

- Sistemler arasında bilgi değişiminin sağlanabilmesini mümkün kılacak standard kılavuzlarının hazırlanmasında Uluslararası Standardizasyon Örgütü (ISO) ile işbirliği yapmak; standard kılavuzları yayınlamak. Örneğin, terminoloji ve thesaurus, bibliyografik tanıtım, bilgisayara dayalı işlemler v.b. gibi.
- Dünyada mevcut bilgi kaynaklarına evrensel ulaşımı kolaylaştırmak için bilgi kaynaklarının uluslararası envanterini çıkarmak ve kaydını tutmak (sürekli yayınlar, ihtisaslaşmış bilgi merkezleri, v.b. gibi)
- Bilginin niteliğini geliştirmek üzere editör ve yayımcılar birliği gibi kurumlarla işbirliği yapmak, bunların çalışmalarını desteklemek, kılavuzlar yayınlamak.
- Enformasyon alanında standardların uygulanması konusunda geliştirmekte olan ülkelere yardımda bulunmak.

Bilgi Transferini Geliştirme Konusundaki Hizmetleri:

- Ulusal ve uluslararası enformasyon sistemleri ile ihtisaslaşmış enformasyon hizmetlerinin kurulması, geliştirilmesi ve değerlendirilmesi konusunda kı-

- lavuzlar yayınlamak; bunu yaparken, bilgi transferinin özellikle gelişmekte olan ülkeler için yararlı olmasına özel özen göstermek.
- Ulusal enformasyon sistemlerinin kurulması ve geliştirilmesini formüle etmek isteyen gelişmekte olan ülkelere, istek üzerine, danışmanlık hizmeti sunmak; geliştirilen projelerin yürürlüğe konulmasında işbirliği yapmak.
 - Sayısal verilerin değerlendirilmesi ve bilginin özetlenmesi gibi bilgi analiz faaliyetlerinin geliştirilmesini teşvik etmek ve desteklemek.
 - Gelişmekte olan ülkelere bilgi transferini kolaylaştıracak modern teknikleri duyurmak ve tanıtmak.

Enformasyon Görevlileri ve Bilgi Kullanıcılarının Eğitimine İlişkin Hizmetleri:

- Eğitimciler, yöneticiler ve enformasyon uzmanları ile bilgi kullanıcıları için kısa süreli kurslar ve seminerler düzenlemek.
- İnsangücü arzı ve talebi konusunda arz ve talep incelemeleri yaparak insangücü ihtiyacının tespiti konusunda gelişmekte olan ülkelere yardımda bulunmak.
- Gelişmekte olan ülkelerde, enformasyon uzmanlarının ve bilgi kullanıcılarının eğitimi için kılavuzlar ve eğitim malzemesi hazırlamak; program geliştirmek.

- Gelişmekte olan ülkelerdeki enformasyon uzmanları ve diğer ilgililerin bilgilerini yenilemek ve geliştirmek üzere uluslararası burs programları geliştirmek.

Anılan konuların herhangi birinde UNISIST'in yardımını istemek mümkündür. Herhangi bir ülkede yardım talebi aşağıda sayılanlardan biri tarafından yapılabilir:

- Ulusal enformasyon politikasının geliştirilmesinden sorumlu hükümet yetkilileri,
- İhtisaslaşmış enformasyon sistemlerini ulusal enformasyon sistemi ile koordine etmek isteyen bakanlık yetkilileri,
- Uluslararası standartlar ya da en son teknikleri uygulamak isteyen enformasyon merkezleri ya da enformasyon uzmanları,
- Bilgi ihtiyaçlarının daha iyi karşılanmasını isteyen bilim adamları veya teknoloji uzmanları.

UNISIST yardımları, UNESCO dahil Birleşmiş Milletler Bünyesi içindeki çeşitli ihtisas kuruluşları ya da diğer uluslararası kuruluşlar tarafından finanse edildiğinden, yardım talebinde bulunurken, malî destek konusunda kesin bir fikir oluşmamışsa, ya da yardımla ilgili başka tereddütler varsa doğrudan UNESCO-UNISIST ile ilişki kurulmasında yarar vardır.

20/

Anımsanacağı üzere, 1. Bölümde, UNISIST kavramının içerdiği sistemler-üstü kavram ile "Yeni Ekonomik Dünya

Düzeni" kavramı arasında bir benzerlik kurmanın olası olduğunu belirtmiş ve 1. Bölüm'de Şekil 3'de gösterilen "yeni dünya toplumu düzeni" kavramını enformasyon alanına şöyle uyarlamıştık:

Global Devlet Kavramı	: UNISIST
Fonksiyonel özellik taşıyan uluslararası kuruluşlar	: Belirli konularda geliştirilen uluslararası enformasyon sistemleri (Örneğin: INIS, AGRIS gibi)
Bölgesel Kuruluşlar	: Belirli bir coğrafik alanla sınırlı bölgesel enformasyon sistemleri (Örneğin: EUDISED (Avrupa Konseyi), EURONET (Avrupa Ekonomik Topluluğu))
Devletler	: Ulusal enformasyon sistemleri-NATIS

Uluslararası bir program olan UNISIST'in başarısı, programın ulusal düzeylerde benimsenmesi ve desteklenmesi ile gerçekleşebilir. UNISIST Programı, UNISIST kavramı ve UNISIST felsefesinin ulusal düzeylerde tanıtılması ve desteklenmesi her ülkede oluşturulması öngörülen UNISIST Ulusal Odak Birimleri ve UNISIST Ulusal Komiteleri aracılığıyla sağlanacaktır.

4.5 UNISIST Ulusal Odak Birimleri (UNISIST National Focal Points)

UNESCO'ya üye ülkelerin hükümetlerince resmen onaylanan UNISIST Programı'nın başarısı, büyük ölçüde üye devletlerin Programa aktif olarak katılmasına bağlıdır. Bu katkıyı gerçekleştirmek üzere, UNISIST Programını benimseyen devletlerin, kendi ülkelerinde varolan bilgi kaynaklarını ve enformasyon hizmetlerini, ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliği anlayışı içinde biraraya getirecek, uyaracak, yönlendi-

recek, aralarında eşgüdüm sağlayacak ve yürütecek bir devlet kurumunu ya da devletin desteklediği bir kurumu, UNISIST Ulusal Odak Birimi olarak ataması ve görevlendirmesi Hükümetlerarası UNISIST Konferansı'nın 15 numaralı kararı uyarınca kabul edilmiş bulunmaktadır. 21/

Başlıca işlevi; ulusal enformasyon politikasını, ulusal gereksinmeler ve uluslararası işbirliği ve gelişmeler uyarınca, saptamak olan UNISIST Ulusal Odak Birimleri, UNISIST Programı ile ülkenin enformasyon sorunları arasında ilişkiyi kuracak ve UNISIST Programından en yüksek düzeyde yararlanılmasını sağlayacak bir örgüt, bir mekanizmadır. UNISIST Ulusal Odak Birimi'nin diğer önemli işlevleri, bütün sektörlerde, bütün düzeylerde, bütün kurumlarda ülkede varolan ve planlanan enformasyon hizmetleri, bilgi kaynakları, bilgi ve belge merkezleri arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlamak; ülkede UNISIST Programına paralel girişimlerde bulunmak; UNISIST ilkelerini ve felsefesini ülkede benimsetmek, ulusal enformasyon politikası ve sistemi ile UNISIST Programı ve uluslararası gelişmeler, eğilimler ve sistemler arasında bağlantıyı sağlamaktır.

Hükümetlerarası Konferansta benimsenen, UNISIST Ulusal Odak Birimleri kurulması kararı henüz Türkiye'de uygulanmamıştır.

UNISIST Programı ile ulusal sorunlar ve çıkarlar arasında bağlantı kurulmasını ve ulusal çıkarların UNISIST Programı çalışmalarına yansımalarını sağlayacak başka bir meka-

nizma da UNESCO Genel Direktörü tarafından yine her ülkede kurulması önerilen UNISIST Ulusal Komitesi'dir. 22/ 1976 yılı sonunda 50'den fazla ülkede 80 dolayında ulusal odak birimleri ve/veya ulusal UNISIST komiteleri kurulmuş bulunmaktadır.

Avrupa, Kuzey ve Güney Amerika, Asya, Afrika ve Avustralya kıtalarında, gelişmiş, gelişmekte olan; doğu ve batı bloklarına ait bu 50 ülke arasında Türkiye yoktur. 23/

UNISIST Programının ulusal düzeyde benimsenmesi ve desteklenmesi konusunda Devlete düşen görev ve sorumluluklar yanında meslekle ilgili kurum ve bireylere de düşen görevler vardır. Şöyle ki; her ülkedeki bilim adamları, yayıncılar, editörler; kütüphaneler, bilgi ve belge merkezleri, bilim kuruluşları; kütüphaneciler ve enformasyon uzmanları UNISIST felsefesi ve ülküsünü bilmek, anlamak, anlatmak ve desteklemek durumundadırlar. Özellikle, kütüphaneciler ve enformasyon uzmanları için bu, bir zorunluluktur. Eldeki tez çalışmasının konusu, bir bakıma, bu sorumluluk anlayışı içinde seçilmiş ve çalışma yürütülmüştür.

4. BÖLÜMÜN

DİP NOTLARI

- 1/ UNISIST Study Report on the Feasibility of a World Science Information System, by the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization and the International Council of Scientific Unions, Paris, UNESCO, 1971.
- 2/ UNISIST Intergovernmental Conference for the Establishment of a World Science Information System, 4-8 October 1971. Final Report. Paris, UNESCO, 1971.
- 3/ UNISIST Study Report... y.a.g.e.
- 4/ UNISIST Newsletter, 4,3 (1976), 8
- 5/ Wickery, B.C. "Little S1, big S1.: a Review of UNISIST." Journal of Librarianship, 3 (1971), 267-274.
- 6/ Tocatlian, J. "World Science Information System". Scholarly Publishing, 2 (1971), 203-207.
- 7/ a.g.e.
- 8/ Adams, S. "UNISIST: A Progress Report." Handling of Nuclear Information, proceedings of the Symposium, 16-20 February 1970. Vienna, IAEA, 1970, ss. 599-606.
- 9/ a.g.e. ss. 601-602
- 10/ a.g.e. ss. 602-603
- 11/ a.g.e. ss. 603-604

- 12/ Wysocki, A. "UNISIST PROGRAMME. Its Role in International Cooperation in Scientific and Technical Information." Information Systems - Their Interconnection and Compatibility. Proceedings of the Symposium, 30 September - 3 October 1974. Vienna, IAEA, 1975, s.4.
- 13/ UNESCO Records of the General Conference, Nineteenth Session, Nairobi, 1976, vol. 1. Resolutions, Paris, UNESCO, 1977. ss. 42-43
- 14/ Adams, S. y.a.g.e.
- 15/ a.g.e.
- 16/ UNISIST Intergovernmental Conference, y.a.g.e.
- 17/ Wysocki, A. y.a.g.e.
- 18/ Meeting of Experts on the Problem and Strategies of Incorporating the Social Science into the World Science Information System (UNISIST). Final Report and Recommendations. Paris, UNESCO, 25 October 1974.
- 19/ UNISIST Synopsis of the Feasibility Study on a World Science Information System. Paris, UNESCO, 1971. ss.38-40.
- 20/ The UNISIST PROGRAMME Serving Development. Paris, UNESCO, 1976. ss. 19-24.
- 21/ UNISIST Intergovernmental Conference... y.a.g.e.

22/ Establishment of National Focal Points and UNISIST National Committees. CL/2297. Paris, UNESCO, July 1973.

(UNESCO Genel Direktör Vekili'nin üye ülkelerde UNISIST Ulusal Odak Birimleri ve UNISIST Ulusal Komiteleri kurulması hakkında Üye Hükümetlere gönderdiği mektup ve ekleri).

23/ Löhner, Wolfgang. "UNESCO-UNISIST: National Focal Points."

Daten, Dienste, Dokumente 2. Wien, Bohmann Druck Verlag

Ag. 1978, ss. 24,28.

5. BÖLÜM

ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİNİN GEREĞİ OLARAK ULUSAL ENFORMASYON SİSTEMİ - NATIS - KAVRAMI

Uluslararası enformasyon sistemleri, kuşkusuz, ulusal enformasyon sistemlerinden bağımsız olarak düşünülemez. Uluslararası enformasyon sistemlerinin bir ögesi, bir parçası olan ulusal merkezler, ulusal enformasyon sisteminin de bir ögesi, bir parçasıdır. Öte yandan, ulusal enformasyon sistemleri UNISIST kavramı ve ilkesinin bir alt sistemidir ve UNISIST Programının başarıya ulaşması, büyük ölçüde ulusal enformasyon sistemlerinin, özlenen düzeyde geliştirilmesi ve gerçekleştirilmesine bağlıdır.

Bu açıdan bakıldığında, tez kapsamının dışında kalmakla birlikte, UNISIST ve uluslararası enformasyon sistemlerinin ayrılmaz bir parçasını oluşturan Ulusal Enformasyon Sistemi - NATIS kavramından da çok kısa olarak söz etmek gerektiğini duyduk.

NATIS, 1974 yılında UNESCO tarafından Paris'te düzenlenen "Ulusal Dokümantasyon, Kütüphane ve Arşivler Altyapısının Planlanması konulu Hükümetlerarası Konferans" 1/ da ortaya konan ve üye hükümetlerce kabul edilen bir kavramdır. Kelime anlamı, Konferansın adından da anlaşılacağı üzere, dokümantasyon hizmetleri, kütüphaneler ve arşivlerle ilgili ulusal altyapı kavramını içermekte; kavram kısaca NATIS-National Information Systems - Ulusal Enformasyon Sistemleri biçiminde özetlenmektedir. 2/

NATIS, bir ülkede bilginin aktarılması ile ilgili bütün kurumları, kaynakları, işlemleri ve çalışmalarını içeren bir felsefedir.

NATIS'i oluşturan ögeler, ülke içindeki tüm sektörlerde ve bütün kullanıcı kategorileri için bilgi sağlamakla yükümlü bütün hizmetler; açıkçası, bütün kütüphaneler, bilgi ve belge merkezleri, arşivler ve benzeri hizmet kuruluşlarıdır. NATIS'in işlevi, siyasal, ekonomik, bilimsel, eğitsel, sosyal, kültürel, endüstriyel, yani bütün alanlarda çalışan bütün bireyler ve kurumların, toplumun gelişmesi yönünde yapabilecekleri katkıyı en yüksek düzeye çıkarabilmelerini sağlamak için, kendilerine çalışmalarını için gerekli olan tüm bilgi ve belgeleri sağlamaktır. 3/

Ancak, pekçok konuda olduğu gibi, bilgi kaynakları, bilgi aktarılması ve bilgi değişimi gibi konularda da, hiçbir ülke kendi kendisine yeterli olamaz. Bu nedenle, bütün uluslar bir yandan ulusal enformasyon altyapılarını geliştirirken, öte yandan, bunun uluslararası işbirliği için zorunlu ön şart olduğunu kabul etmeli ve uluslararası enformasyon sistemlerinden yeterince yararlanabilmek için, bu sistemlere katkıda bulunmayı ilke olarak benimsemeli ve bu düzeye gelmeğe çalışmalıdırlar. 4/

Bu açıdan bakıldığında, ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ - UNISIST ve NATIS biribirini bütünleyen kavramlardır. Bu nedenle de biribirlerini etkilerler; birinin gelişmesi ve başarısı, diğerinin gelişmesi ve başarısıyla kayıtlıdır.

Son analizde, UNISIST ve NATIS'in ana fikri aynıdır. Bu ana fikri şöyle özetleyebiliriz: Bilgi, önemi gittikçe daha çok anlaşılan değerli bir ulusal ve uluslararası kaynaktır; bu alandaki sorunlara ulusal ve uluslararası düzeylerde eşgüdümlü ve bütünlük bir yaklaşım içinde çözüm aranmalıdır.

Nitekim, her iki kavram ve programın öncülüğünü yapan ve savunulmasını üstlenen UNESCO, 1976 yılında yapılan 19. Genel Konferansda onaylandıktan sonra, 5/ kendi bünyesi içerisinde yeni bir örgütsel düzenleme yapmış ve UNISIST ve NATIS Programlarının bağlı olduğu iki ayrı bölümü birleştirerek her iki kavramı tek bir bölüm altında toplamıştır. Yeni Programın adı GENEL ENFORMASYON PROGRAMI'dır ve programı gerçekleştirmek üzere Genel Enformasyon Programı Bölümü, UNESCO Genel Direktörü tarafından 24 Şubat 1977 tarihinde kurulmuştur. 6/

UNESCO Genel Enformasyon Programı Bölümü, daha önce UNESCO bünyesi içinde yer alan "Bilimsel ve teknolojik enformasyon ve dokümantasyon" bölümü ile, "Dokümantasyon, kütüphaneler ve arşivler" bölümünü birleştirmekte; 7/ dolayısıyla, konuya bütünlük kazandırmaktadır. Böylece, UNISIST ve NATIS kavramları ve programlarının birlikte ve birbirini tamamlayıcı biçimde düşünülmesi gerekliliği ortaya konmakta; üye ülkelerin bu görüşü benimsemeleri ve aynı yaklaşım içinde ulusal sorunlarına çözüm aramaları önerilmektedir.

5. BÖLÜMÜN
DİP NOTLARI

- 1/ Intergovernmental Conference on the Planning of National Documentation, Library and Archives Infrastructures, Paris, 23-27 September 1974. Paris, UNESCO, 1974.
- 2/ a.g.e. s.14
- 3/ "The Role of National Libraries in National and International Information Systems: a Policy Statement Approved by the Directors of National Libraries Meeting in Lausanne, 20-21 August 1976." Unesco Bulletin for Libraries, 30,1 (January-February 1977), 7-25.
- 4/ a.g.e.
- 5/ UNESCO Records of the General Conference, Nineteenth Session, Nairobi, Vol. 1, Resolutions. Paris, UNESCO, 1977, 54-57.
- 6/ UNISIST Newsletter, 5,1 (1977), s.1.
- 7/ a.g.e.

6. BÖLÜM

ULUSLARARASI ENFORMASYON SİSTEMLERİ VE TÜRKİYE

Dünyanın bütün ulusları arasında gönüllü işbirliği, ortak çalışma ve kaynak paylaşımı ilkelerine dayanarak geliştirilen uluslararası enformasyon sistemleri bütün ülkeler ve uluslar gibi Türkiye'yi ve Türk toplumunu da yakından ilgilendirir.

Türk devleti ve Türk toplumunun da, uluslararası enformasyon sistemlerinin kurulma nedenlerinden başlıcasını oluşturan "bilginin değeri ve önemi" nin uluslar ve uluslararası kuruluşlarca giderek anlaşılması olgusunun bilincine varması zamanı gelmiştir.

Bütün uluslar ve uluslararası kuruluşlar bilginin değeri, önemi; bilginin insanlığın ortak ürünü olduğu ve bütün toplumlar tarafından olabildiğince kullanılması gerekliliği üzerinde görüş birliği içindedirler.

OECD Observer'a göre 1/, "bilimsel ve teknik bilgi toplumların ilerlemesinde itici bir güçtür... Ancak, hiçbir ülke herhangi bir alanda varolan bilgilerin sadece küçük bir parçasından fazlasını üretmez." Buna karşılık, ülkelerin zenginliği, ulusun güvenliği, bilimsel, teknolojik, ekonomik ve sosyal gelişme ve kalkınma, bir ülkede hertürlü bilginin serbest dolaşımına ve o ülkenin dünya bilgi birikimine serbest ve kolayca ulaşımına bağlıdır. 2/ Ülkeler ve toplumlar, üretilen bilgidен yararlanma konusunda birbirine bağımlı-

lıdırlar. Dünya bilgi birikimine ulaşmak, bu kaynaktan gereken payı alabilmek için, uluslararası enformasyon sistemleri yeni olanaklar sağlamaktadır. "Ülkelerin, bu olanaklardan yararlanma yolunda gereken adımları atmaması, teknoloji yarışını kaybetme anlamına gelebilir." 3/

Her ülke gibi, Türkiye'nin de, uluslararası enformasyon sistemlerinin getirdiği bu olanaklardan yeterince yararlanabilmesi zorunludur. Bu ise, Türkiye'nin, kendisini ilgilendiren uluslararası enformasyon sistemleri içinde yer alması ile gerçekleşebilir. Bunun sağlanması için hükümet düzeyinde bilginin değerinin bilincine varılması gerekir. Bu bilincin varolduğu henüz söylenemez. Böyle olsaydı, Türkiye bugün, anılan uluslararası enformasyon sistemleri içinde yerini almış olurdu.

Tez kapsamı içinde örnekleri verilen sistemlerin hepsi, verilmeyenlerin de pekçoğu Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren sistemlerdir. Şöyle ki, bu sistemlerin gelişmesinde önderlik eden, sistemleri geliştiren ve yürüten hükümetlerarası kuruluşlara Türkiye üyedir. 4/ Bu demektir ki, Türkiye, zaten belirli bir katılma payı ile bu kuruluşları hükümet olarak desteklemektedir. O halde, yapılacak iş, yeni bir malî yükümlülük getirmeyen, bu sistemlere katılma kararının hükümet düzeyinde, yetkili kuruluş veya kuruluşlarca alınmasıdır. Hükümet kuruluşlarını bu kararı almağa yönlendirmek Türk kütüphanecileri ve biliyayım uzmanlarının görevleri arasındadır.

Uluslararası enformasyon sistemlerinden yeterince yararlanabilmek için, hükümetlerin bu sistemlere katılma kararını almaları, kuşkusuz yeterli değildir. Nitekim, daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere Türk Hükümetinin yetkili organları bazı uluslararası enformasyon sistemlerine katılma kararı aldıklarını beyan etmişlerdir. Ancak, Türkiye ne sistemlere girdi yoluyla katkı vermekte ne de sistemlerden yeterince yararlanabilmektedir.

O halde; sistemlere katılma kararının, sisteme katkı verebilmek için gerekli bütün sistem öğelerinin sağlanması ile desteklenmesi; yani sistemlere katılmanın gerektirdiği sorumlulukların yerine getirilmesi zorunludur.

Önceki bölümlerden anımsanacağı gibi, bir ülkenin herhangi bir konudaki uluslararası enformasyon sistemine katılma kararını, hükümet düzeyinde bir imza ile açıklaması o ülkeye sistemle ilgili şu sorumlulukları vermektedir:

- Sisteme katılan ülke, kendi ülkesi içinde, ilgili konuda üretilmekte olan hertürlü ve her biçimdeki bilgi/belgeleri toplamak, belgelerin bibliyografik ve içerik belirten kayıtlarını hazırlamak zorundadır.
- Bu işlemleri yaparken, her ülke, sistemin işlevliği için gerekli olan ve önceden saptanan belirli kurallara ve standartlara uymak zorundadır. Örneğin, belgelerin gerek bibliyografik gerekse içeriğini belirten kayıtların, önceden geliştiri-

rilen bilgi formlarına, belirli kurallar içinde ve sistem dilini kullanarak işlenmesi zorunludur.

- Bu işlemlerin yapılabilmesi için, ilgili hükümetin bu işlemlerin gerektirdiği insan gücü, (nitelik ve nicelik olarak), fiziksel yerleşme alanı ve sistemin girdisini oluşturan belgelerin sağlanması yönünde bağlayıcı ve zorlayıcı önlemler alması, sonuç olarak yeterli parasal desteği sağlaması ve uluslararası sisteme girdi verecek ulusal alt sistemin etkin ve sağlıklı çalışabilmesi için gerekli ortam ve mekanizmayı gerçekleştirilmesi ya da bu yönde yasal, yönetsel girişimlerde bulunması zorunludur.
- Yukarıda sayılan işlemleri yürütecek ulusal bir merkezin yine ilgili ve yetkili hükümet kuruluşunun kararı ile kurulması gereklidir.
- Ulusal merkez, önceki bölümlerde anlatılmağa çalışılan ve kendisinden beklenen yükümlülükleri yerine getirebilmek için sürekli olarak ilgili hükümet yetkililerince desteklenmelidir.

Türk Hükümetinin ve devletinin yetkili organları, uluslararası enformasyon sistemlerine katılma konusunda imza atarken bunun getireceği sorumlulukların bilincinde midirler, bunu bilmiyoruz. Tez çalışması kapsamı içinde bu yönde bir inceleme yapma olanağı bulunamamıştır; ayrıca bu sorunun karşılığını bulmak tez kapsamına da girmemektedir.

Ancak, uluslararası enformasyon sistemlerinin tüm dünya ülkeleri gibi, Türkiye için de önemli olduğu; Türkiye'nin dünyada bu yöndeki gelişmelere seyirci kalamıyacağı; ve sistemlere katılmanın hükümet düzeyinde birtakım önemli sorumluluklar getirdiği gerçeği, ilgili ve yetkililere anlatılmalıdır. Bu yönde, meslekle ilgili bütün kurumlar ve bireylere düşen görevler vardır.

SONUÇ VE ÖNERİLER BÖLÜMÜNDE söylediklerimiz, bu anlayış içinde dile getirilmiştir.

6. BÖLÜMÜN

DİP NOTLARI

- 1/ " Scientific and Technical information policy to facilitate and accelerate the dissemination of knowledge." OECD Observer, 33 (April 1968), 36-38.
- 2/ Arntz, H. and van der Bruggen, W. "Needs of developing countries in documentation." Handling of Nuclear Information, Proceedings of the Symposium, 16-20 February 1970. Vienna, International Atomic Energy Agency, 1970, s. 33
- 3/ "A Scientific and technical " OECD Observer, y.a.g.e.
- 4/ Yearbook of International Organizations. 15th. ed. Brussels, Union of International Associations, 1974.

7. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

7.1 Sonuç

- Bilginin üretimi, toplanması, işlenmesi, düzenlenmesi ve kullanıcıya aktarılması anlamını taşıyan enformasyon ya da bilgiyayım konusunda, çeşitli etkenlere bağlı olarak, uluslararası düzeyde pekçok ve bağlayıcı kararlar alınmaktadır.
- Bu nedenle de, ulusal düzeyde enformasyon hizmetlerinin örgütlenmesi ve yürütülmesi, diğer ülkelerdeki ve uluslararası düzeydeki çalışmalar ve girişimlerle yakın bağlantılar olmaksızın, sürdürülemez. Bu, bütün diğer konularda olduğu gibi, enformasyon alanında da ulusların birbirine gereksinme duyması ve işbirliği yapması anlamını taşır.
- Ulusal ve uluslararası düzeylerdeki güncel gelişmeler ve eğilimler şu görüş üzerinde birleşmekte ve yoğunlaşmaktadır: "Bütün dokümantasyon ve enformasyon sistemleri, ister elle ister bilgisayar ile yürütülsün, tek bir sistem haline dönüşmelidir ve dönüşecektir." 1/
- Bu gelişim, hizmetler ve işlemler arasında uyum ve standardlaşma gerektirir. Yani, artık herhangi bir ülkede kurulan bir sistem ve yürütülen bir hizmet dünyanın diğer yörelerindeki ve ulus-

lararası düzeydeki oluşum ve gelişimden soyutlanamaz ve ayrı düşünülemez. Sistemler birbirini tamamlayıcı ve birbirine çevrilebilir olmalıdır. 2/

- Uluslararası enformasyon sistemlerinin özlenen anlamda başarıya ulaşması, bu büyük sistemleri oluşturan ulusal birimlerin, uluslararası bir yaklaşım içinde oluşturulması ve uluslararası kurallar ve standartlara uygun olarak çalışmasına bağlıdır.
- Değişik konularda geliştirilen uluslararası enformasyon sistemleri, ulusal düzeylerde belirli bir altyapı gerektirir. Bu altyapı sorununun ise, uluslararası enformasyon sistemleri için geçerli olan ve UNISIST Programı ile gerçekleştirilmeğe çalışılan çeşitli birimler ve ögeler arası işbirliği, uyum, eşgüdüm ve kaynak paylaşımı ilkeleri gözönünde bulundurularak çözümleneceğine inanılmaktadır.
- Bu inanç, UNISIST Programını gerçekleştirmede vazgeçilmez bir araç olarak Ulusal Enformasyon Sistemi - NATIS - kavramını doğurmuştur. Buna göre, ulusal enformasyon sistemleri UNISIST Programı ve Uluslararası Enformasyon Sistemlerinin vazgeçilemez ögeleridir.
- Ulusal enformasyon sistemleri, bu nedenle, ulusal sistemlerle en elverişli koşullar içinde

bağlantı kurmağa olanak verecek biçimde planlanmalı ve geliştirilmelidir. Ancak bu şekilde, uluslararası enformasyon sistemlerinden istenen ve özlenen düzeyde yarar sağlanabilir.

- Uluslararası enformasyon sistemlerine katılmak ve bu sistemlerden ülke ve toplum yararına en yüksek düzeyde faydalanabilmek için bazı koşulların yerine getirilmesi zorunludur. Türkiye için de geçerli olan bu koşulları şöyle sıralayabiliriz:

Siyasal Destek

Uluslararası enformasyon sistemlerine katılmanın ön koşulu siyasal destektir. Yani, bir sisteme katılma kararı hükümet adına alınmakta ve hükümet yetkililerince imzalanarak açıklanmaktadır. Ancak, siyasal desteğin, sistemlere katılma ve sistemlerden yararlanma için yeterli olmadığını önceki bölümlerde gördük.

Parasal Destek

Siyasal desteğin parasal desteğe dönüşmesi, yani sisteme katılmanın gerektirdiği insangücü, fiziksel yerleşim alanı, teknik olanaklar v.b. öğelerin sağlanması zorunludur. Gerçekte, hükümetler, sistemlere katılma kararını imza ile açıkladıkları anda parasal desteği sağlayacaklarını da dolaylı olarak belirtmiş olmaktadır.

Yasal Destek

Hükümetlerce alınan uluslararası enformasyon sistemlerine katılma kararının, siyasal ve parasal destek yanında yasal destek ile de uygulamaya konulması zorunludur. Örneğin, belirli bir konuda, çeşitli kurumlarca çeşitli biçimlerde üretilen ve erişilmesi çok güç olan bazı belge türlerinin sistemde yer almasını sağlayacak yasal düzenlemeler gerekebilir.

Ülkenin Teknoloji Düzeyi

Öncelikle bilgisayar ve uzakiletişim (telecommunication) teknikbilimi alanlarındaki teknoloji düzeyi ve teknolojik olanaklar, sistemlerden yararlanmayı hızlandıran ve kolaylaştıran etmenler olmakla birlikte, sistemlere katılmak ve sistemlerden yararlanmak için zorunlu bir koşul değildir. Çünkü, yine önceki bölümlerden anımsanacağı gibi, sisteme katılan ülkeler kendi olanakları çerçevesinde sisteme girdi sağlayabilirler. Şöyle ki, bilgi ve belgelerin kayıtlarını kâğıt üzerine elle doldurarak merkeze iletebildikleri gibi, eğer olanakları varsa, aynı bilgileri bilgisayarın anlayabileceği ortamlar üzerine kaydederek de gönderebilirler.

Aynı biçimde, sistem çıktılarından yararlanma yine her ülkenin teknolojik olanaklarına bağlıdır. Ulusal merkezler, alışıl gelmiş kâğıda basılı ürünlerden yararlanabildikleri gibi, mıknatıslı şerit, disk gibi bilgisayar ortamına kayıtlı ürünlerden de yararlanabilirler. Eğer, uzak-

iletişim teknikbiliminde yeterli olanakları varsa, telefon bağlantısı ile merkezdeki bilgi bankasına doğrudan ulaşabilirler.

Standardlaşma

Ulusal merkezlerin sorumluluklarından birisi uluslararası enformasyon sistemlerinin gerektirdiği standartlara ve kurallara bütünüyle uymaktadır. Bu zorunluluk, bir ülke içinde kullanılagelen kurallar ve standartlarda değişiklik yapma anlamına gelebilir. Bu nedendir ki, uluslararası enformasyon sistemi kavramı oluşur ve gelişirken, bir yandan da ulusal enformasyon sistemi kavramı önem kazanmaktadır. Çünkü, ancak sağlıklı bir ulusal enformasyon politikası sayesinde, ulusal düzeyde standardlaşma ve bunun sonucu olarak da tüm teknik hizmetlerde merkezleşme sağlanabilir.

Eğitim

Uluslararası enformasyon sistemleri aşağıdaki alanlarda eğitimi öngörür:

- a) Ulusal merkezde görev yapacak kişilerin eğitimi: Gerek bibliyografik tanıtım gerekse belgelerin içeriğini belirleyen tanıtıçlar ve özlerin standart bilgi formlarına geçirilmesi konusundaki eğitimi uluslararası merkez yürütmektedir. Ayrıca, uluslararası merkez, sistemden nasıl yararlanılacağı konusunda da gerekli eğitimi vermekte; heriki konudaki eğitim programlarını belirli aralıklarla yenilemektedir. Belirli bir

ülke yönünden eğitim sorunu şunları içerir:

Hükümetler, ya da hükümetin görevlendirdiği kuruluş, sisteme çeşitli düzeylerde girdi sağlamak için gereken çeşitli nitelikteki insangücünü bulmak, ve istenen düzeye gelmelerini sağlamak için eğitmek zorundadır. Örneğin, sisteme verilen girdilerden, bibliyografik tanıtım, kütüphanecilik eğitimi görmüş uzmanlarca düzenlenebilmekte, buna karşın belgelerin içeriğini belirleyecek özlerin hazırlanması konu uzmanlığı gerektirmektedir.

- b) Kullanıcıların eğitimi: Uluslararası enformasyon sistemleri bilgi kullanıcıları yönünden de yenilikler getirmektedir. Bu nedenle, sistemden en yüksek düzeyde yararın sağlanması için kullanıcı eğitimi öngörülmekte ve bunun sorumluluğu ulusal merkezler, dolayısıyla ulusal yetkililere düşmektedir.
- c) Bilgi üreticileri ve biliyayım ile doğrudan ve dolaylı kişilerin eğitimi: Bu kapsam içine, Örneğin; yazarlar, editörler, basımevleri, yayınevleri v.b. kişiler ve kurumlar girmektedir. Konuya bir örnekle açıklık getirmek istersek, yazarların yapıtlarına daha anlamlı başlıklar koymaları ve öz eklemeleri, süreli yayın yapan kurumların, süreli yayınları International Standard Serials Numbering (ISSN) 3/ kodu ile basma-

ları; editörlerin yazarları belirli standartlara uyulması yönünde yöneltmeleri gibi konuları sayabiliriz.

7.2 Öneriler

Önceki bölümlerde anlatılmağa çalışılan olgular, Uluslararası enformasyon sistemlerine katılmak ve bu sistemlerden yararlanabilmek için öncelikle, siyasal desteğin zorunlu olduğu gerçeğini ortaya koymaktadır. Siyasal destek, bu sistemler ile doğrudan ilişkili kurumun ya da kurumların ilgili hükümet yetkililerinin sistemleri desteklemesi anlamını taşımaktadır. Siyasal desteğin sağlanması, ilgili hükümet yetkililerinin ekonomik, sosyal, endüstriyel kalkınmada; yönetimde; politika saptamada; planlama ve karar alma sürecinde bilginin önemi ve değerine inanmaları; ve dünyanın ortak malı olan bilgiye ulaşmada uluslararası enformasyon sistemlerinin getirdiği olanakların bilincine varmaları ile gerçekleşebilir. Bu noktada, getirebileceğimiz öneri; meslekle ilgili bütün bireyler ve kurumların bir baskı grubu oluşturacak biçimde örgütlenmeleri ve bütün olanakları kullanarak bu yönde kamu oyu oluşturma kampanyasına girişmeleri biçiminde olabilir.

Bunun dışında, Sonuç Bölümünde özetlenen noktalar ışığında önerilerimizi şöyle belirleyebiliriz:

- UNISIST Programının, özellikle gelişmekte olan ülkelere sağladığı olanaklardan yeterince yararlanabilmek için "UNISIST Ulusal Odak Birimleri"

- ve "UNISIST Ulusal Komiteleri" nin oluşturulması yönünde çaba harcanması;
- Uluslararası enformasyon sistemlerinin altyapısını oluşturan "Ulusal Enformasyon Sistemi" kavramının benimsenmesi, benimsetilmesi ve gerçekleştirilmesi yönünde çaba harcanması;
 - Ulusal Enformasyon Sistemi'nin gerçekleştirilmesi için, öncelikle, Ulusal Enformasyon Politikamızın, ulusal gereksinimler ve ulusal olanaklar ile uluslararası gelişmeler ve eğilimler ışığında saptanabilmesi yönünde çalışmalar yapılması, yapılan çalışmaların desteklenmesi;
 - Ulusal enformasyon politikasını saptayacak ve ulusal enformasyon sisteminin planlanması ve gerçekleştirilmesinde öncülük edecek bir Örgüt'ün oluşturulması yönünde girişimde bulunulması; çalışmalar yapılması;
 - Ulusal enformasyon sisteminin ve uluslararası enformasyon sistemlerinin başarıya ulaşmasında ön koşullardan birisi olan standardlaşma çalışmaları ile yürütülen çalışmalar arasında eşgüdüm sağlanması. Örneğin, pratik bir öneri olarak: Türk Standardları Enstitüsü bünyesinde, meslek uzmanlarından oluşacak sürekli bir "Dokümantasyon Standardları Komitesi" nin kurulması yönünde girişimde bulunulması;

- Eğitim kurumlarının programlarını uluslararası düzeydeki gelişmeler ve ulusal gereksinmelere göre yenilemeleri;
- Meslek örgütlerinin, meslekle ilgili ulusal ve uluslararası düzeylerdeki güncel gelişmeleri izleyecek, bu gelişmeleri meslekle doğrudan ve dolaylı olarak ilgili kurumlar ve bireylere duyuracak biçimde ve nitelikte; ve aynı zamanda gerek meslek, gerekse yetkili hükümet organları katında etki grubu olacak güçte yeniden örgütlenmeleri;
- Meslekle ilgili konularda çalışan, araştırma yapan, eğiten, yöneten, planlayan bütün bireyler ve kurumların soruna, sadece içinde çalıştıkları kurumun ve hizmet sundukları kurumlar ve bireylerin başarıları ve gereksinimleri; yeterlilik veya yetersizlikleri açısından değil, fakat öncelikle ulusal gereksinimler açısından yaklaşımlarının sağlanması, yönünde her kurum ve bireyin kendi yetki ve yetenekleri ölçüsünde çaba harcaması;
- Enformasyon sistemlerinin temel ögesi olan ve bu sistemlerin varlığının gerekçesini oluşturan bilgi kullanıcılarına yeterli ve hızlı hizmet sunabilmek için gerekli nitelikli insangücünün zamanını daha iyi değerlendirmek ve hattâ tüm zamanını bilgi kullanıcısının bilgi ve belge gereksinmelerini karşılamaya ayırmasını sağlamak üzere, bütün ülke

için teknik hizmetlerde merkezîleşme ilkesini benimsemek; benimsetmek; "merkezî bir teknik hizmetler kurumu" kurulması yönünde gerekli çalışmalarını yapmak ve yetkili kuruluşları, örneğin Devlet Planlama Teşkilâtı'nı uyarmak.

Sayılan önerilerin pek çoğu, ötedenberi meslekle ilgili birçok kurum ve bireyler tarafından defalarca dile getirilmiş öneriler, daha doğrusu dilekler niteliğindedir. Önerilerin bir kısmı ise soyut gelebilir. Ancak; bilim, kültür, teknoloji ve bütün diğer alanlarda, şimdiye değin ulaşılmış olan her başarının başlangıç noktası sezgi ve soyut fikirler olmuştur. Bu soyut fikirler, başlangıçta, gerçekleşmesi mümkün olmayacak "hayel"ler olarak nitelenmişlerdir. Aynı görüş, uluslararası enformasyon sistemleri ve UNISIST kavramı için de söz konusu olmuştur . Fakat, tez çalışması içinde ulaşmak istediğimiz amaç, uluslararası enformasyon sistemlerinin başarısını ve ülkeler, uluslar ve tüm bilgi kullanıcıları yönünden getirdiği yeni boyutlar ve olanakları anlatmağa çalışmak oldu.

Uluslararası enformasyon sistemlerine katılmak ve bu sistemlerden yeterince yararlanabilmek için ulusal düzeyde gerçekleştirilmesini önerdiğimiz noktalar, bu aşamada, kuşkusuz birer dilekten öteye geçmemektedir. Ancak, şu noktayı vurgulamakta yarar görmekteyiz: Dünya toplumunun bir üyesi olarak, ülkemiz sınırları dışındaki gelişmelere seyirci kalamayız. Yaşamımızı sürdürme gereği, bu gelişmelerden etkilenme durumundayız. Bu etkilenme süreci içinde;

etkilenmenin ülkemiz, ulusumuz ve mesleğimiz yönünden olumlu olmasını ve çevremizdeki gelişmeler ile bu gelişmelerin sağladığı olanaklardan olabildiğince yararlanmayı istiyorsak; ayrıca çevremizdeki gelişmeleri kendi ulusumuz yararına yönlendirmek ve gelişmelere diğer ülkelerle eşit koşullar içinde katkıda bulunmak istiyorsak; bütün bireysel ve kurumsal çabalarımızı birleştirip bir "Ulusal Enformasyon Politikası"nın saptanması ve "Ulusal Enformasyon Sistemi"nin gerçekleştirilmesi konusunda ciddi olarak düşünmek gereği ortaya çıkmaktadır. Bu görüşümüz ve ortaya koyduğumuz önerilerin, mesleğimizle ilgili olarak yapılması zorunlu olan araştırma ve incelemelere de ışık tutacağı umudu ve dileği içindeyiz. Çünkü gözlenen odur ki, bu alanda, gerçekten; geniş, tutarlı, inandırıcı ve sorunlara çözüm getirecek araştırmalara gereksinme duyulmaktadır.

7. BÖLÜMÜN

DİP NOTLARI

- 1/ Arntz, H. and van der Bruggen, W. "Needs of developing countries in documentation." Handling of Nuclear Information, proceedings of the Symposium, 16-20 February, 1970 Vienna, International Atomic Energy Agency, 1970, 429-434.
- 2/ a.g.e.
- 3/ International Standard 3297. Documentation - International Standard Serial Numbering (ISSN). Switzerland, ISO, 1975.

1. EK

YAZIŞMA İLE DOĞRUDAN BİLGİ SAĞLANAN SİSTEMLER

- AGRIS - International Information System for The Agricultural Sciences and Technology
- AMIS - Agricultural Management Information System
- CARIS - Current Agricultural Research Information System
- CORE - Common Register of Development Projects
- DARE - Data Retrieval System for Documentation in the Social and Human Sciences
- DEVSIŞ - Development Sciences Information System
- EURONET - European On Line Information Network
- EUDISED - European Documentation and Information System for Education
- HSIS - Human Settlements Information System
- ICIREPAT - Committee for the Paris Union for International Cooperation in Information Retrieval Among Examining Patent Offices
- IDEMIS - International Demographic Information Service
- IFIS - International Food Information System
- INIS - International Nuclear Information System
- INPADOC - International Patent Documentation Centre

- INSPEC - International Information Services in Physics,
Electrotechnology, Computers and Control
- IRS/UNEP - International Referral System for Resources of
Environmental Information
- ISDS - International Serials Data System
- ISONET - ISO Information Network
- ISORID - Information System on Research in Documentation
- MEDLARS - Medical Literature Analysis and Retrieval System
- MEDLINE - MEDLARS On-Line
- NATIS - National Information Systems
- SDIM - System for Documentation and Information for
Metallurgy
- SDS - Space Documentation Service
- SPINES - International System for the Exchange of Informa-
tion on the Application of Science and Technology
to Development
- TITUS - An International Information Network on Textile
Technology
- UNISIST - Intergovernmental Programme for Cooperation in the
Field of Scientific and Technological Information
- WWW - World Weather Watch

2. EK

Askerî, ekonomik, kültürel, siyasal, sosyal, ticarî, v.b. amaçlarla kurulmuş olmakla birlikte enformasyon alanında yoğun faaliyette bulunan uluslararası kuruluşlar; arşiv, kütüphanecilik, dokümantasyon ve enformasyon alanında faaliyette bulunmak üzere kurulmuş olan uluslararası kuruluşlar ve dernekler ile tez kapsamına giren uluslararası enformasyon sistemleri ve hizmet örgütleri, sırasıyla 1. LİSTE, 2. LİSTE ve 3. LİSTE'de sunulmuştur.

Listelerin düzenlenmesinde, "Türkiye'nin üye olduğu kuruluşlar ve Türkiye'yi ilgilendiren sistemlerin seçimi ilkesi"ne uyulmuştur. Kuşkusuz, kuruluşlar, dernekler ve sistemlerin eksiksiz olarak verildiği söylenemez. Listeler, yalnızca saptayabildiğimiz örnekleri kapsamaktadır.

Listelerin hazırlanmasında yararlanılan kaynaklar şunlardır:

1. Directory of the United Nations Information Systems and Services. Geneva, Inter-Organization Board for Information Systems, 1978.
2. Hookway, H.T. "International Association of National Libraries." International Library Review, 7 (1975), 381-405.
3. Information Activities of Major International Organisations. Paris, OECD, 1971.

4. "International Library Associations." The Bowker Annual of Library and Book Trade Information. 20th. ed. New York, K.R. Bowker, 1975, 370-378,
5. Törel, Sedat. Enformasyon ve Dokümantasyon Alanında Faaliyet Gösteren Uluslararası Kuruluşlar ve Fonksiyonları. Ankara, TBTAk, 1972.
6. Yearbook of International Organizations. 15th. ed. 1974. Brussels, Union of International Associations, 1974.

Her üç listenin düzeninde; önce, alfabetik sıraya göre, kuruluş, dernek ve sistemlerin kısa adları verilmiş; kısa adların karşısına İngilizce dilindeki açık adlar yazılmıştır.

2. EK :

1. LİSTE

Başka bir Amaçla ve Başka bir Konuda Kurulmuş Olmakla
Birlikte Enformasyon Alanında Faaliyette Bulunan
Uluslararası Kuruluşlar

CE	:	Council of Europe
CENTO	:	Central Treaty Organization
CEPES	:	European Centre for Higher Education (UNESCO)
CERN	:	European Organization for Nuclear Research
CES	:	Conference of European Statisticians
CIOMS	:	Council for International Organization of Medical Sciences
CMEA	:	Council for Mutual Economic Assistance
DSE	:	German Foundation for International Development
EC	:	European Communities
EC/EEC	:	" " / European Economic Communities
ECA	:	Economic Commission for Africa (UN)
ECE	:	Economic Commission for Europe (UN)
ECLA	:	Economic Commission for Latin America (UN)
ECWA	:	Economic Commission for Western Asia (UN)
ECOSOC	:	United Nations Economic and Social Council
ESA	:	United Nations Department of Economic and Social Affairs
ESRO	:	European Space Research Organization
EURATOM	:	European Atomic Energy Community
FAO	:	Food and Agricultural Organization

GATT	:	General Agreement on Tariffs and Trade
IAEA	:	International Atomic Energy Agency
IBE	:	International Bureau of Education (UNESCO)
IBRD	:	International Bank for Reconstruction and Development
ICAO	:	International Civil Aviation Organization
ICC	:	International Computing Centre (UN)
ICSS	:	International Council for the Social Sciences
ICSU	:	International Council of Scientific Unions
IDCAS	:	Industrial Development Centre for Arab States
IDRC	:	International Development Research Centre
IFAD	:	International Fund for Agricultural Development
IIB	:	International Patent Institute
IMCO	:	Inter-Governmental Maritime Consultative Orga- nization
ILO	:	International Labour Office
IMF	:	International Monetary Fund
ISO	:	International Organization for Standardization
ITC	:	International Trade Centre (UN)
ITU	:	International Telecommunication Union
IUA	:	International Union of Architects
NATO	:	North Atlantic Treaty Organization
NATO/AGARD:	" " " "	/Advisory Group for Aerospace Research and Development
OECD	:	Organization for Economic Cooperation and Development
RCD	:	Regional Cooperation for Development

SID : Society for International Development

UATI : Union of International Engineering Associations

UN : United Nations

UNCTAD : United Nations Conference on Trade and Development

UNEP : United Nations Environment Programme

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and
Cultural Organization

UNDP : United Nations Development Programme

UNICEF : United Nations Children's Fund

UNIDO : United Nations Industrial Development Organization

UNITAR : United Nations Institute for Training and Research

UNRISID : United Nations Research Institute for Social
Development

UPU : Universal Postal Union

WBC : World Bank Group

WFC : World Food Council (UN/FAO)

WFP : World Food Programme (UN/FAO)

WFEO : World Federation of Engineering Organizations

WHO : World Health Organization

WIPO : World Intellectual Property Organization

WMO : World Meteorological Organization.

Arşiv, Kütüphanecilik, Dokümantasyon ve Enformasyon Alanında
Faaliyette Bulunmak Üzere Kurulmuş Uluslararası Kuruluşlar ve
Dernekler

AID	: International Association of Documentation and Information Officers
AIL	: Association of International Libraries
ASIDIC	: Association of Scientific Information Dissemination Centers (U.S.A.)
ASLIB	: Association of Special Libraries and Information Bureaux
BILD	: International Bureau for Information and Documentation
CEKOM	: Central European Mass Communication Research Documentation Centre
CIB	: International Council for Building Research Studies and Documentation
CIDST	: Committee for Information and Documentation on Science and Technology
ETC	: European Translation Centre
EUSIDIC	: European Association of Scientific Information Dissemination Centres
FIAF	: International Federation of Film Archives
FID	: International Federation for Documentation

- G.I.P. (PGI) : General Information Programme (UNESCO)
- IAALD : International Association of Agricultural Librarians and Documentalists
- IALL : International Association of Law Libraries
- IATUL : International Association of Technological University Libraries
- IBI : Intergovernmental Bureau for Informatics
- ICA : International Council on Archives
- ICR : International Council on Reprography
- ICSSID : International Committee for Social Science Information and Documentation
- ICSU/AB : International Council of Scientific Unions/
Abstracting Board
- ICSU/CODATA : International Council of Scientific Unions/
Committee on Data for Science and Technology
- ICTED : International Cooperation in the Field of
Transport Economics Documentation
- IFIP : International Federation for Information Pro-
cessing
- IFLA : International Federation of Library Associations
and Institutions
- IAML : International Association of Music Librarians
- IAOL : International Association of Orientalist Librarians
- IOB : Inter-Organization Board for Information Systems (UN)
- INTAMEL : International Association of Metropolitan City
Libraries
- LIBER : League of European Research Libraries

2. EK

3. LİSTE

Uluslararası Enformasyon Sistemleri

(Sistemin Açık Adından Sonra Ayracık İçinde Sistemi Destekleyen Kuruluşun Kısa adı Verilmiştir. 1. LİSTE, 2. LİSTE'ye Bakınız)

- AGRIS : International Information System for the
Agricultural Sciences and Technology (FAO)
- AMIS : Agricultural Management Information System (EEC)
- ARIS : Agrarian Research and Intelligence Service (FAO)
- ARKISYST : International Information System for Architec-
ture (UNESCO)
- ASFIS : Aquatic Science and Fisheries Information
System (FAO)
- BRIS : Biomedical Research Information Service (WHO)
- CARIS : Current Agricultural Research Information
System (FAO)
- CORE : Common Register of Development Projects (IOB-UN)
- CTS : Computerized Information Service on Trans-
national Corporations (UN)
- DARE : Data Retrieval System for Documentation in the
Social and Human Sciences (UNESCO)
- DEVSIS : Development Sciences Information System (IDRS,
ILO, OECD, ESA, UNDP, UNESCO)
- DRS : Development Referral Service (SID)
- EURONET : European Information Network (EEC)
- EUDISED : European Documentation and Information System
for Education (CE)

- GR-CIDS : Genetic Resources Communication, Information and Documentation System (FAO)
- HSIS : Human Settlements Information System (UN)
- IBEDOC : International Bureau of Education-Documentation and Information System (UNESCO)
- ICIREPAT : Committee for the Paris Union for International Cooperation in Information Retrieval Among Examining Patent Offices (WIPO)
- ICS : Interlinked Computerized System for Food and Agricultural Statistics (FAO)
- IDCHEC : Intergovernmental Documentation Centre on Housing and Environment for the Countries of the United Nations Economic Commission for Europe.
- IDEMIS : International Demographic Information Service
- IFIS : International Food Information System
- IIS : Industrial Inquiry Service (UNIDO)
- INDIS : Industrial Information System (UNIDO)
- INFOTERM : International Centre for Terminology (UNISIST/UNESCO)
- INIS : International Nuclear Information System (IAEA)
- INPADOC : International Patent Documentation Centre
- INSPEC : International Information Services in Physics, Electrotechnology, Computers and Control (Institution of Electrical Engineers, U.K.)

INTIB : Industrial and Technological Information Data Bank (UNIDO)

IRS : International Referral System (UNEP)

ISDS : International Serials Data System (UNISIST/UNESCO)

ISIS : Intergated Set of Information Systems (ILO)

ISIS : International Statistical Information System (CES)

ISONET : ISO Information Network (ISO)

ISORID : Information System on Research in Documentation (UNESCO)

MACTIS : Marine and Coastal Technology Information System (UN)

MEDI : Marine Environmental Data Referral System (UNESCO)

MEDLARS : Medical Literature Analysis and Retrieval System (National Library of Medicine, U.S.A.)

MEDLINE : MEDLARS On-Line

NATIS : National Information Systems (UNESCO)

PIN : Patent Information Network: Component I (WIPO)

PIN/BD : Patent Information Network/Bibliographic Data Exchange System: Component II (WIPO)

POPINS : Population Information System (UN)

SDIM : System for Documentation and Information for Metallurgy (EEC)

SPS : Space Documentation Service (ESRO/ELDO)

- SPINES : International System for the Exchange of
Information on the Application of Science
and Technology to Development (UNESCO)
- TITUS : An International Information Network on Textile
Technology (Institut de Textile de France)
- UBC : Universal Bibliographical Control (IFLA/UNESCO)
- UNBIS : United Nations Bibliographic Information
System (UN)
- UNDIS : United Nations Documentation Information
System (UN)
- UNISIST : Intergovernmental Programme for Cooperation
in the Field of Scientific and Technological
Information (UNESCO)
- WHIS : World Health Information System (WHO)
- WISI : World Information System on Informatics
- WWW : World Weather Watch (WMO)

BİBLİYOGRAFYA

1. Adams, S. "UNISIST: A Progress Report." Handling of Nuclear Information. Proceedings of the Symposium, 16-20 February, 1970. Vienna, IAEA, 1970, 599-606.
2. Advances in Librarianship. New York, Seminar Press, 1970-
3. Aines, Andrew and Day, Məlvın. "National Planning of Information Services." Annual Review of Information Science and Technology, 10 (1975), 3-41.
4. Anderla, G. Information in 1985: A Forecasting Study of Information Needs and Resources. Paris, OECD, 1973.
5. Anderla, G. "Sharing Information Resources - A Contribution to Socio-Economic Development - The European Effort". Information Systems Design for Socio-Economic Development: Retrospect and Prospect. Proceedings, FID Symposium, Brussels, 30 September - 2 October 1975. The Hague, FID - 1976, 33-40.
6. Anderson, D. Universal Bibliographic Control - A Long Term Plan for Action. Pullack/München, Verlag Dokumentation, 1974.
7. Annual Review of Information Science and Technology. American Society for Information Science, Washington, D.C. 1966-
8. The ARKISYST Feasibility Study. (Duyuru Broşürü) Paris, UNESCO.

9. Arntz, H. and Van der Bruggen, W. "Needs of Developing Countries in Documentation." Handling of Nuclear Information. Proceedings of the Symposium, 16-20 February 1970. Vienna, IAEA, 1970, 429-434.
10. Artukoğlu, Adil. Türkiye'de Kütüphanelerarası İşbirliği. Doçentlik Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü, Ankara, 1973.
11. Arutjunov, N.B. "The Requirements to be Met by National Scientific and Technological Information Systems." UNESCO Mulletin for Libraries, 27,5 (September-October 1973), 246-249.
12. Aybaş, O. Tekin. Kütüphaneler Arası İşbirliği (Inter-Library Cooperation. Resimli Posta Matbaası, 1967.
13. Aybaş, O. Tekin. "Kütüphane Hizmetlerinde Merkezîleşme." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 20,4 (1971), 220-230.
14. Başbuğoğlu, Filiz. "Ulusal Enformasyon Sistemi (NATIS)". Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 24,3 (1975), 225-230.
15. Baysal, Jale. "D.P.T. Bilimsel ve Teknik Enformasyon Özel İhtisas Komisyonu ve Bilimsel ve Teknik Enformasyonun Anlamı." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 24,4 (1975), 273-288.
16. Becker, J. and Olsen, W.C. "Information Networks." Annual Review of Information Science and Technology, 3 (1968), 289-327.
17. Bellomy, F.L. "Systems Approach to Solve Library Problems." ALA Bulletin, 62 9 (October 1968), 1121-1125.

18. Berninger, D.E. "The Working International Information Retrieval Network at ASIS-72". A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 157-167.
19. Bloch, U. "Is it Technology that Impedes Information Network Development?" A World of Information, Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 65-70.
20. Borko, H. "National and International Information Networks in Science and Technology." AFIPS Conference Proceedings, vol. 33, Part 2. 1968 Fall Joint Computer Conference. Washington, D.C., Thompson, 1968, 1469-1472.
21. Budington, W.S. "Access to Information." Advances in Librarianship, 2 (1971), 1-43.
22. Burchinal, L.G. "Observations on International STI Transfer." Bulletin of the American Society for Information Science. 3,1 (October 1976), 11-12 + 35.
23. Burian, Kısmet. 8-12 Aralık 1976'da Berlin'de Düzenlenen DEVSIS Toplantısı ile İlgili Rapor. (TÜBİTAK)
24. Burian, Kısmet, ile çeşitli tarihlerde TÜRDOK içinde INIS, AGRIS, DEVSIS ve diğer Sistemler Konusunda Yapılan Tartışmalar. Ankara, TÜRDOK/TÜBİTAK, 1976-1978.
25. Burian, Kısmet; Çakman, Akif; Erkmen, Eser; Taner, Sönmez. AGRIS Konusunda Yapılan Toplantı. Ankara, TÜRDOK/TÜBİTAK, 27 Mart 1978.
26. C.A.R.I.S. Current Agricultural Research Information System. Roma, FAO.

27. CAS TODAY: FACTS AND FIGURES ABOUT CHEMICAL ABSTRACTS SERVICE . Columbus, Ohio, American Chemical Society, 1974.
28. Coblans, H. "Control and Use of Scientific Information." Nature (London), 226 (25 April 1970), 319-321.
29. The CAB System. Slough, Commonwealth Agricultural Bureaux, 1976. (Broşür)
30. Corning, Mary E. 'A National Resource with Global Import.'" Communication in the Service of American Health. A Bicentennial Report from the National Library of Medicine. Bethesda, Maryland, National Institute of Health, 1976, 63-71.
31. Çelik, Hilmi. "İşbirliği İstiyorsak." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 24,2 (1975), 133-136.
32. Çermen, Filiz ile Yapılan Sözlü Anket. Ankara, Ankara Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi Kütüphanesi, Kasım 1976.
33. DARE Information Management System. Reports and Papers in the Social Sciences No. 31. Paris, UNESCO 1975.
34. Day, M.S. "Computer-Based Retrieval Services at the National Library of Medicine." Federation Proceedings , vol. 33,6 (June 1974), 1717-1718.
35. Debons, A. and Montgomery, K.L. "Design and Evaluation of Information Systems." Annual Review of Information Science and Technology, 9 (1974), 25-55.
36. DEVISIS: the Preliminary Design of an International Information System for the Development Sciences (Provisional Text). Geneva, ILO, (1975).

37. Directory of United Nations Information Systems and Services. Geneva, Inter-Organization Board for Information Systems, 1978.
38. Dubois, G. "A Computerized Agricultural Research Information System (CARIS)." Quarterly Bulletin of the International Association of Agricultural Librarians and Documentalists. 17,2.(1972) 65-67.
39. Duggan, M. "Library Network Analysis and Planning (LIB-NAT)." Journal of Library Automation, 2,3 (September 1969), 157-175.
40. East, H. "The Preliminaries to International Collaboration." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 3-8.
41. Edelson, B.I. "Satellite Communications for Information Networking." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 175-187.
42. El-Hadidy, A.R. "World-wide Cooperation in Scientific Information. -INIS." Handling of Nuclear Information. Proceedings of a Symposium, Vienna, 16-20 February 1970. Vienna, IAEA, 1970, 623-630.
43. Erkmen, Eser. AGRIS Hakkında TÜRDOK'a Sunulan Rapor. (Ekim 1977-Ocak 1978 tarihleri arasında Roma'da FAO Merkezinde yapılan AGRIS'le ilgili Çalışma Özeti) Ankara, TÜRDOK/TÜBİTAK, Mart 1978.

44. Establishment of National Focal Points and UNISIST National Committee in Member States. Paris, UNESCO, 23 July 1973. (UNESCO Genel Direktör Vekili'nin Mektubu ve Ek'leri)
45. EUDISED Network Interchange Requirements and MARC Concersion. by Chris Tucker. Strasbourg, Council of Europe, 6 January, 1975.
46. EUDISED Project-Present Situation, Problems and Prospects. Strasbourg, Council of Europe, 2 February, 1976.
47. EUDISED R and D Bulletin. Experimental Issue, 1975. Strasbourg, Council of Europe, 1975.
48. EUDISED. Report of the Steering Group 1971. Strasbourg, Council of Europe, 1971.
49. EUDISED. Technical Studies 1971. Strasbourg, Council of Europe, 1971.
50. EUDISED Technical Studies 1973-1974. Strasbourg, Council of Europe, 1974.
51. EURONET: The European On-Line Information Network. Luxembourg, Directorate General Scientific and Technical Information and Information Management, June, 1976.
52. EURONET: Guideliness for Cooperation Between Data Base Suppliers and Host Organizations, prepared by ICSU/AB for the CEC. Luxembourg, Directorate General, Scientific and Technical Information and Information Management, June 1977.
53. EURONET NEWS. 1-8 (June 1976-October 1977)

54. EURONET. What It Is, When It Will Happen and Why You Should Use It? (Broşür)
55. Excerpta Medica's Total Biomedical Information System of Computerized Database and Abstract Journals.
Amsterdam, Excerpta Medica, 1974.
56. Ersoy, Osman. "İşbirliği ve İhtisaslaşma." Kütüphaneciliğimizin Sorunları. Ankara, Anadolu Matbaası, 1966, 28-36.
57. Falk, R.A. "Reforming World Order: Zones of Consciousness and Domains of Action." The World System: Models, Norms, Applications. New York, George Braziller, 1973, 70-93.
58. Feasibility Study on the Establishment of an ISO Information Network. Geneva, ISO, 1975.
59. First Three-Year Community Plan of Action in the Field of Scientific and Technical Information and Documentation.
Report requested by the European Parliament. Offprint from the "Nineth General Report on the Activities of the European Communities.
60. Giljarevskij, R.S. "The CMEA International Information System for Published Documents - Basic Design Considerations and Current Progress." Information Systems Design for Socio-Economic Development - Retrospect and Prospect.
Proceedings of FID Symposium, 30 September - 2 October 1975. The Hague, FID, 1976, 41-45.
61. Glossary of Documentation Terms Part I: General Terms.
London, AGARD, 1974.

62. Glossary of Documentation Terms. Part II: Computer-User Terms. London, AGARD , 1974.
63. Gökay, Gülten. "Milletlerarası Kütüphaneciler Derneği Federasyonu ve Dünya Enformasyon Kütüphaneleri." Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 23,1 (1974),30,37.
64. Hacettepe Üniversitesi Bilgi İşlem Merkezi Bilişim Terimleri Sözlüğü. (Ankara), 1977.
65. Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi. Bilim Uzmanlığı ve Doktora Tezlerinin Yazılmasında, Teksirinde ve Ciltlenmesinde Gözönünde Tutulacak Standartlar (Esaslar) Yönergesi. (Fakülte Kurulu'nun 3.9.1975 tarih ve 17 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.)
66. Handling of Nuclear Information. Proceeding of the Symposium, organized by the International Atomic Energy Agency, and held in Vienna, 16-20 February 1970. Vienna, IAEA, 1970.
67. Harada, K. "The World-Wide Network of Agricultural Libraries." Quarterly Bulletin of the International Association of Agricultural Librarian and Docemuntalists, 17,2 (1972), 68-77.
68. Hookway, H.T. "International Association of National Libraries." International Library Review, 7 (1975), 381-405.
69. Johnson, C.A. "International Information Systems Under Development." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 1-2.

70. Judge, Peter. "Scientific and Technical Information in Turkey." Some Policy Issues and Proposals for Action. Paris, OECD, 1971.
71. ICSU-UNESCO Central Committee to Study the Feasibility of a World Science Information System. Report of the Second Session, 23-25 July, 1968. Paris, 30 September 1968.
(ICSU-UNESCO/CSI/3.9)
72. IFIS Newsletter, 5, 1976. Shinfield, Reading, International Food Information Service.
73. Information for a Changing Society. Paris, OECD, 1971.
74. Information Retrieval and Library Automation. 11,9
(February 1976), 4-5.
75. Information Systems Design for Socio-Economic Development; Retrospect and Prospect. Proceedings of the FID Symposium, Brussels, 30 September-2 October 1975 held on the 80th Anniversary of the International Federation for Documentation. The Hague, FID, 1976.
76. Information Systems Design: Their Interconnection and Compatibility. Proceedings of a Symposium, organized by the International Atomic Energy Agency and co-sponsored by the Food and Agricultural Organization of the United Nations and UNESCO, held in Varna, Bulgaria, 30 September-3 October 1974. Vienna, IAEA, 1975.
77. L'INPADOC Aujourd'hui. INPADOC Today. Geneva, WIPO, 1977.
78. INSPEC: International Information Services for the Physics, and Engineering Communities. Catalogue 1975. London, Institution of Electrical Engineers, (1975).

79. Intergovernmental Conference on the Planning of National Documentation, Library and Archives Studies, Paris, 23-27 September 1974, Final Report. UNESCO, Paris, 1975.
80. "International Cooperation: AGRIS -AGLINET." Quarterly Bulletin of the International Association of Agricultural Librarians and Documentalists, 17,2 (1972), 49-89.
81. International Council of Scientific Unions Abstracting Board. ICSU/AB: A key to the World's Knowledge. Paris, ICSU/AB.
82. International Council of Scientific Unions/Committee on Data for Science and Technology. ICSU/CODATA Constitution and By-Laws. Paris, Codata Secretariat.
83. International Food Information Service (IFIS).
Katalog ve Broşürler)
84. "International Library Associations." The Bowker Annual of Library and Book Trade Information. 20th ed., New York, K.R. Bowker, 1975, 370-378.
85. International Referral System for Sources of Environmental Information. (Broşür) Nairobi, UNEP, 1978.
86. International Standard ISO/690. Documentation-Bibliographical References - Essential and Supplementary Elements. 1st ed. Switzerland, ISO, 1975.
87. International Standard. ISO/3297. Documentation-International Standard Serials Numbering (ISSN). Switzerland, ISO, 1975.
88. IRS- The UNEP International Referral System. (Broşür)

89. ISONET Constitution. Geneva, ISO, 1976.
90. Isotta, N.E. "Space Documentation Service of the European Space Research Organization and European Vehicle Launcher Development Organization." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 189-196.
91. Isotta, N.E.C. "The Space Documentation Service - A Progress Report." ESRO/ELDO Bulletin, 23 (November 1973), 2-8.
92. Kaptan, Saim. Bilimsel Araştırma Teknikleri. Ankara, Ayyıldız Matbaası, 1973.
93. Kallenbach, P.A. "Towards a European Information Utility Network." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 197-204.
94. Karlén, I. Information Exchange on Human Settlement Needs, Problems and Actions; Study on International Information Exchange on Human Settlement, prepared for UN/ESA and UN/CHBP) as a contribution to the UN Habitat Conference 1976.
95. Keleş, Ruşen. Toplumbilimlerde Araştırma ve Yöntem. Ankara, Sevinç Matbaası, 1976. (TODAİE Yayınları No. 152)
96. Köksal, Aydın. "Türkiye'nin Bilimsel ve Teknik Bilgi Erişim Sorununa Bilişim Yaklaşımı." Bilişim, Türkiye Bilişim Derneği Dergisi, 4,9 (Yaz 1975), 28-41.
97. Library and Information Science Abstracts. London, Library Association, 1969-

98. Library Literature. New York, H.W. Wilson Company, 1933-
99. Liston, D.M., Jr. and Schoene, M.C. "A System Approach to the Design of Information Systems." American Society for Information Science Journal, 22 (1971), 115-122.
100. Lorenz, J.G. "International Transfer of Information." Annual Review of Information Science and Technology, 4 (1969), 379-402.
101. Löhner, W. "UNESCO-UNISIST: National Focal Points." Daten, Dienste, Dokumente 2. Wien, Bohmann Druck und Verlag AG, 1978, 23-28.
102. "MEDLINE UPDATE". Information Retrieval and Library Automation, 11,11 (April 1976), 4-5.
103. Meeting of Experts on the Problem and Strategies of Incorporating the Social Sciences into the World Science Information System (UNISIST). Final Report and Recommendations, Paris, UNESCO, 1974. (SCH-74/CONF/609/20).
104. Miller, R.F. and Ighe, R.L. "Library and Information Networks." Annual Review of Information Science and Technology 9 (1974), 173-219.
105. Minder, T. Araştırma Yöntemleri Dersi: P. Teilhard de Cardin Felsefesi. Ankara, Hacettepe Üniversitesi, Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü, 7.11.1973. (Ders notları)

106. The National Bibliography: Present Role and Future Developments, prepared by the IFLA International Office for UBC. International Congress on National Bibliographies, Paris 12-15 September 1977. Paris, UNESCO, 1977.
107. National Information Systems. Design and Planning of National Information Systems (NATIS). A Paper for Government Planners. Paris, UNESCO, 1976. (COM/76/WS/6)
108. NATIS, National Information Systems. National Information Policy. Paris, UNESCO, 1976.
109. NATIS, National Information Systems. Objectives for National and International Action. Paris, UNESCO, 1975.
110. Non-United States MEDLINE/MEDLARS Centres. 10.31.1974. (Tablo)
111. d'Olier, J.H. "The European Contribution to the World Network of Scientific and Technical Information." EUROSPECTRA, 11 (1972), 1-3.
112. Olson, E. et al. "Library and Information Networks." Annual Review of Information Science and Technology, 7 (1972), 279-321.
113. Organization for Economic Cooperation and Development. Economics of Information, DAS/ STINFO/73.18. Paris, OECD, 1973.
114. Organization for Economic Cooperation and Development. Information Activities of Major International Organizations, Paris, OECD, 1971.

115. Organization for Economic Cooperation and Development. The Information Policy Group: History, Programme and Mandate. DAS/STINFO/74.7 (rev.). Paris, OECD, 1974.
116. Organization for Economic Cooperation and Development. The Networking of Scientific and Technical Information. Interim Report. DAS/STINFO/74.11. Paris, OECD, 1974.
117. Overhage, C.F.J. "Information Networks." Annual Review of Information Science and Technology, 4(1969), 339-377.
118. Pamukçu, Mahir ve Dilmən, Sabri. Bilimsel Araştırma ve Yayınlarında Temel İlkeler. Genişletilmiş 2. Baskı. Ankara, Ogun Kardeşler Matbaacılık, (1975).
119. Penniman, D. W. and others. "Brief Communication: A Framework for the Study of Emerging Network Technology." Journal of the American Society for Information Science, 25,6 (November-December 1974), 378-380.
120. Pérez-Vitoria, A. "Towards a World Science Information System: An ICSU-UNESCO Joint Venture." Unesco Bulletin for Libraries, 23,1 (January-Februray 1969), 2-7.
121. "The Role of National Libraries in National and International Information Systems.: a Policy Statement Approved by the Directors of National Libraries Meeting in Lausanne, 20-21 August 1976." Unesco Bulletin for Libraries, 31,1 (January-Februray) 1977, 7-25.
122. Rolling, L. "SDIM. The System of Documentation and Information in Metallurgy of the European Communities." EUROSPECTRA, 11 (1972), 10-13.

123. Romerio, G. "The ESRO Real Time Information Retrieval Network." Technology Ireland, 4,12 (March 1973), 18-25.
124. Romerio, G.P. "A Teledocumentation Network for Europe." EUROSPECTRA, 12,1 (1973), 12-25.
125. Rosenbaum, M. "The International Serials Data System (ISDS)." International Forum on Information and Documentation, 2,2 (1977), 22-24.
126. Samuelson, K. "International Information Transfer and Network Communication." Annual Review of Information Science and Technology, 6 (1971), 277-324.
127. Samuelson, K. "Implementation of International Information Systems." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol.9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 229-241.
128. Sanalan, Ülker. Bibliyografik Denetim ve Türkiye. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi Mezuniyet Sonrası Eğitimi Fakültesi. Ankara, Eylül 1977.
129. Savaşçı, Abdullah ve Eke, Nurten. Türk Kütüphanecilik Bibliyografyası. Ankara, Güven Matbaası, 1976.
130. Schwoerbel, H. "Industrial Information: A Guide to better Understanding and Indications of How to Use Assistance and Services Offered by UNIDO in Introducing Information as an Instrument of Industrialization." Information Systems Design for Socio-Economic Development; Retrospect and Prospect. Proceedings of FID Symposium, 30 September - 2 October 1975. The Hague, FID, 1976. 52-63

131. "A Scientific and Technical Information Policy to Facilitate and Accelerate the Dissemination of Knowledge." OECD Observer, 33 (April 1968), 36-38.
132. Sophar, G.J. "Sharing of International Information Systems by Technology." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 155-156.
133. Space Documentation Service. News and Views, 1,2 (November 1976).
134. Space Documentation Service. RECON User Manual. Frascati, Rome, ESRIN, 1976.
135. Taner, Sönmez. "KİT'lerde Bilgiyayım (Enformasyon) Hizmetlerinin Örgütlenmesi." Ayrıbasım. Bilgiyayım Çalışmaları ve Karşılaşılan Sorunlar Semineri, Ankara 26-27 Haziran 1978. Millî Prodüktivite Merkezi.
136. Taner, Sönmez. "Kütüphanecilik ve Dokümantasyon." Türk Kütüphaneciler Derneği, 20,2 (1971), 97-108.
137. Taner, Sönmez. "Uluslararası Bilgi Akımında Bilgisayarın yeri." TED 1 inci Ulusal Bilişim Kongresi. 18-20 Ekim, 1976, Ankara. (Ayrıbasım).
138. Tell, B. "Regional Cooperation in Information." Unesco Bulletin for Libraries, 30,3 (May-June 1976), 130-139+146.
139. Tocatlian, J. "International Information Systems." Advances in Librarianship, 5 (1975), 1-60.

140. Tocatlian, J. "UNISIST Implementation Plan." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 9-14.
141. Tocatlian, J. "A World Science Information System." Scholarly Publishing, 2 (1971), 203-207.
142. Törel, Sedat. Enformasyon ve Dokümantasyon Alanında Faaliyet Gösteren Uluslararası Kuruluşlar ve Fonksiyonları. Ankara, TBTAk, 1972.
143. Turabian, K.L. A Manual for Writers of Term Papers, Theses and Dissertations. 3rd. ed. rev. Chicago, The University of Chicago Press, 1967.
144. Turkov, Zh. "The International Nuclear Information System (INIS). Practical and Political Aspects of International Cooperation in Information Exchange." A World of Information Proceedings of The American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 15-22.
145. Turkov, Zh. and Chepkasov, A. "Planning and Development of INIS: Its Application of UNISIST Principles and Its Interconnection with Other International and National Systems." Information Systems Design: Their Interconnection and Compatibility. Proceedings of Symposium, 30 September-3 October 1974, Vienna, IAEA, 1975, 15-34.
146. Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, Ankara, Türk Kütüphaneciler Derneği, 1952-

147. Türk Standardları TS 195. Bibliyografik Tanıtım
(Referans) Temel Elemanlar. 2. Baskı, Ankara, TSE, 1965.
148. Türk Standardları TS 1212 Yazılı Belgelerde Bölümlerin ve Alt Bölümlerin Numaralanması. Ankara, TSE, 1974.
149. Türkiye Bibliyografyası. 1928- (Not: Hazırlayan Kurum ve Basımevi değişerek devam etmektedir.)
150. Türkiye Makaleler Bibliyografyası. Ankara, Millî Kütüphane Bibliyografya Enstitüsü, 1952-
151. "UNESCO's Information Activities: Prospects for 1977-1978." Unesco Bulletin for Libraries, 31,4 (July-August 1977), 189-193.
152. "UNESCO International Information System on Research in Documentation. (ISORID)." Bibliography, Documentation, Terminology, 13 (1973), 163-168.
153. UNESCO. Records of the General Conference, Fourteenth Session, Paris, 1966. Vol. 1. Resolutions. Paris, UNESCO, 1967.
154. UNESCO Records of the General Conference, Seventeenth Session, Paris, 1972. Vol. 2. Reports. Paris, UNESCO, 1974.
155. UNESCO Records of the General Conference, Nineteenth Session, Nairobi, 1976. Vol. 1. Resolutions. Paris, UNESCO, 1977.
156. UNESCO. Results of the Feasibility Study on the Establishment of a Science and Technology Policies Information Exchange System (SPINES). Paris, UNESCO, 1974.

157. UNESCO. SPINES: An International System for the Exchange of Information on Science and Technology for Policy Making and Development. Paris, UNESCO, 1976.
158. UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. Yönetim Kurulu Raporları, Ankara, 1965-1967 - 1975-1977.
159. UNISIST. Intergovernmental Conference for the Establishment of a World Science Information System. Final Report, 4-8 October 1971. Paris, UNESCO, 1971.
160. UNISIST/International Serials Data System (ISDS). Guidelines for ISDS. Paris, UNESCO, 1973.
161. UNISIST Newsletter, vol. 1-5 (1973-1977). Paris, UNESCO.
162. The UNISIST Programme Serving Development. Paris, UNESCO, 1976.
163. UNISIST Study Report on the Feasibility of a World Science Information System. Paris, UNESCO, 1971.
164. UNISIST. Synopsis of the Feasibility Study on a World Science Information System. Paris, UNESCO, 1971.
165. UNITAR. Advance Training Course on International Documentation 18 February-15 March 1974, Geneva. (Ders notları).
166. Vagianos, L. "Library and Information Associations in the International Arena." International Library Review, 6 (1974), 241-251.

167. Vainstein, R. "Library Standards and Standardization: Current Reflections and Some International Implications." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 87-93.
168. Vajda, E. and Others. "International Standardization as the Main Precondition for the Development of International Information Systems with Special Regard to INIS and Similar Co-operative Systems." Information Systems: Their Interconnection and Compatibility. Proceedings of a Symposium, Vienna, IAEA, 1975, 353-364.
169. Wickery, B.C. Information Systems. London, Butterworths, 1973.
170. Wickery, B.C. "Little SI. Big SI: a Review of UNISIST." Journal of Librarianship, 3 (1971), 267-274.
171. Wait, C. "Information and Public Policy." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 205-211.
172. Webster's Seventh New Collegiate Dictionary. Springfield, Mass., G. and C. Merriam Co., 1965.
173. Wild, K. and Woolston, J. "A Family of International Information Systems as a Resource for Economic and Social Development." 38th FID Congress, Mexico, 27 September - 1 October 1976. (Preprint)

174. Woolston, J. "The Future for International Information Systems." A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, D.C., ASIS, 1973, 23-24.
175. Woolston, J. "International Information Systems: Their Relation to Economic and Social Development." Information Systems: Their Interconnection and Compatibility. Proceedings of a Symposium, 30 September - 3 October 1974. Vienna, IAEA, 1975, 51-60.
176. "A Working International Information Retrieval Network" A World of Information. Proceedings of the American Society for Information Science, vol. 9. Washington, ~~D.C.~~ D.C., ASIS, 1973, vii-ix.
177. World Weather Watch, the Plan and Implementation Programme, 1976-1979. Geneva, WMO, 1975.
178. Worman, C.D. "Aspects of International Library Cooperation." Library Quarterly, 38 (1968), 338-351.
179. Wysocki, A. "UNISIST Intergovernmental Conference." UNESCO Bulletin for Libraries, 26, 2 (March-April 1972), 58-62.
180. Wysocki, A. "The UNISIST Programme - Present and Future Developments." Information Systems Design for Socio-Economic Development- Retrospect and Prospect. Proceedings of FID Symposium. 30 September - 2 October, 1975. The Hague, FID, 1976, 77-83.

181. Wysocki, A. "UNISIST PROGRAMME. Its Role in International Cooperation in Scientific and Technical Information." Information Systems. Their Interconnection and Compatibility. Proceedings of the Symposium, 30 September-3 October 1974. Vienna, IAEA, 1975, 3-13.
182. Yearbook of International Organizations. 15th. ed. 1974. Brussels, Union of International Associations, 1974.

